



TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ  
ANKARA BAROSU - İSTANBUL BAROSU

# GÜNDEMDEKİ KIBRIS

ANKARA - 2002



# **PANEL**

# **GÜNDEMDEKİ KIBRIS**

**Ankara Barosu Yayınları**

**Ankara Barosu Yayınları**  
**Konferanslar Dizisi: 05**

” Ankara Barosu Başkanlığı, 2002

Bütün hakları saklıdır. Yayıncının izni olmaksızın herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz.

Kitapta yer alan görüşler sahiplerine aittir; Ankara Barosunu bağlamaz.

Ofset Hazırlık ve Baskı  
İnteks Basım ve Yayın Ltd. Şti  
(312) 229 64 81  
inteks1@ttnet.net.tr

341.26

G975

2002

000057

Ankara Barosu Başkanlığı  
Adliye Sarayı, Kat 5, Sıhhiye, Ankara  
Tel: (312) 310 55 26 Faks: (312) 309 22 37  
[www.ankarabarusu.org](http://www.ankarabarusu.org) [ankarabarusu@ankarabarusu.org](mailto:ankarabarusu@ankarabarusu.org)

## SUNUŞ

Ankara Barosu, ulusal Kıbrıs davasının hukuksal boyutu ile ele alınıp tanıtılması ve savunulabilmesi için 2000 yılında başlattığı çalışmalarını sürdürmektedir.

Baromuz bu kez 16 Kasım 2002 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından KKTC Cumhurbaşkanı Sayın Rauf Denktaş ile Kıbrıs Rum Yönetimi liderine verilen "çözüm önerilerini" ele alarak, paketi açmayı ve tartışılmasını sağlamayı amaçlamıştır.

Kıbrıs sorununu yalnızca Ada'da yaşayan 200 bin Türk'ün güvenliği ya da soyut bir insan hakları sorunu olarak görmüyoruz. Bu, aynı zamanda Türkiye'nin güvenliği sorunudur ve ulusal onur konumuzdur. Bu nedenle, Ankara Barosu olarak Kıbrıs konusunun en önce çözülmesi gereken sorunumuz olduğuna ve çözümün "ver-kurtul" anlayışından uzak, ülke gerçekleriyle bağdaşır bir çözüm olması gerekliliğine inanıyoruz.

Avrupa Birliği'ne girme sürecini kısaltacağı veya Güney Kıbrıs'ın Avrupa Birliğine alınmasıyla yeni sorunlar yaşanacağı gibi nedenlerle, BM Genel Sekreteri'nin verdiği planın tartışmasız benimsenmesinin yahut benimsenmesi için ortam yaratılmasının, durumu olduğundan daha çözümsüz hale getireceği ve ülkemiz çıkarları için geri dönüşü olanaksız kayıplara yol açacağı kuşklarını taşıyoruz.

Bu düşüncelerle planı tartışmak, bütün olumsuzlukların tartışma ortamında seslendirilmesini ve konunun farklı boyutlarıyla kamuoyuna yansıtılabilmesini istedik.

Kıbrıs davası konusundaki çalışmalarımızı bu kez Türkiye Barolar Birliği ve İstanbul Barosu ile birlikte sürdürüyoruz ve bu ulusal yolda birlikte yürüyoruz. Bu bağlamda "Gündemdeki Kıbrıs" panelinin uzun süredir özlemini duyduğumuz kurumlar arası işbirliğinin kalıcı bir başlangıç olması diliyoruz. Bu amaçla panele katılan değerli panelistlerin ve sorularıyla katkıda bulunan konuklarımızın görüşlerini yansıtan bu kitapçığı sunuyoruz.

Ulusal bilince ulaşmada yararlı olması dileği ile,

**Av. Semih Güner**  
**Ankara Barosu Başkanı**



# GÜNDEMDEKİ KIBRIS

## PANEL

02 ARALIK 2002

Atatürk Kültür Merkezi  
İSTANBUL

**Sunucu:** Sayın Başkanlarım, Sayın Büyükelçim, değerli konuşmacılarımız, değerli konuklarımız, değerli basın mensupları... İstanbul Baromuz, Ankara Baromuz ve Barolar Birliğimizin “GÜNDEMDEKİ KIBRIS” konulu paneline hoş geldiniz...

Programımız açılış konuşmalarıyla başlayacak. Açılış konuşmalarını yapmak üzere başkanlarımı sırayla çağıracağız. Arkasından bir ara verilecek ve ikinci bölümde konuşmacılarımız “GÜNDEMDEKİ KIBRIS” isimli panelimizde görüşlerini açıklayacaklar. Ben ilk açılış konuşmasını yapmak üzere İstanbul Barosu Başkanımız Sayın Kazım Kolcuoğlu’nu davet ediyorum.

**Kazım Kolcuoğlu (İstanbul Barosu Başkanı):** Sayın Büyükelçim, Sayın Hocalarım, değerli Baro Başkanları, Barolar Birliği Başkanı, çok sayın davetliler, hepinize İstanbul Barosu adına hoş geldiniz diyorum. Bugün burada hem çok önemli bir konuda bilgilenecek adına, hem tartışarak gelecekte yapılması gerekli olanlar konusundaki uyarıları yapabilmek adına, önemli bir toplantı düzenlemiş bulunuyoruz. Bu toplantı Kıbrıs’la ilgili, Kıbrıs sorununun çözümüyle ilgili bir toplantıdır. Çözüm konusundaki görüş ve düşünceler açıklığa kavuşturulmaya çalışılacak, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinin vermiş olduğu uzlaşma metni üzerinde açıklamalar yapılacaktır. Geçmişte yapılan çalışmalarla, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin taraflara sunmuş olduğu bu belge karşılıklı değerlendirmeye alınmak suretiyle Ada’da kalıcı, kabul edilebilir ve aynı zamanda güvenliği sağlayıcı bir düzenin kurulması konusundaki görüş ve düşünceler açıklığa kavuşacaktır.

Belki konuşmacılar geçmişten yeniden masaya getirip zaman kaybetmek istemezler; onun için ben Kıbrıs’la ilgili bugüne kadar geçen süreç konusunda sizlere kısaca bazı hatırlatmalar yapmak istiyorum.

Çok iyi biliyorsunuz ki Kıbrıs, 1571 yılında Osmanlı İmparatorluğu tarafından alınmış ve 1878 yılına kadar yani 307 yıl Osmanlı İmparatorluğunun yönetiminde kalmıştır. Savaş içindeki Osmanlı İmparatorluğu, 1878 yılında Ada’nın yönetimini İngiltere’ye bıraktı. Yani, kendi haklarını saklı tutmak üzere sadece idaresini İngiltere’ye bıraktı. Bir süre bu devam etti. 1914 yılında, Birinci Dünya Savaşı sonrasında İngiltere Ada’yı ilhak ettiğini ilan etti. 1923 yılında Lozan Antlaşmasında İngiltere’nin buradaki ilhakı kabul edildi ve İngiltere 1960 yılına kadar bu yönetimini devam ettirdi.

İkinci Dünya Savaşı sonrası Kıbrıs’ta iki toplu, yani Kıbrıs Rum ve Türk toplumu iskan etmekteydi. 18. Yüzyılın sonuna kadar Türkler Ada’da nüfus bakımından daha yoğunluktaydı. Daha sonra Türklerin sayısı azaldı, Rumların sayısı arttı. 1950’ye kadar Ada’da Rumlar’ın hakimiyet kurabilmek ve aynı zamanda Yunanistan’la birleşmek için

bazı gayretler içerisinde girdiğini görüyoruz. Bu gayret devam etti. Bir süre sonra Ada'da Ortodoks Rum Patrikhanesi bir oylama yaptı. Yani kendi kaderini tayin etme oylaması yaptı. Rumların %96'sının Yunanistan'a ilhak etmek konusunda oy kullandıklarını açıkladı. Yunanistan bu durumu da nazara alarak olayı 1954 yılında Birleşmiş Milletler'e götürdü.

Bu arada Ada'da, Enosis dediğimiz Yunanistan'a ilthak konusundaki gayretler devam etti. 1955'te Albay Grivas Ada'ya gelerek orada bir mücadele başlattı. Yani Enosis mücadelesi başlattı. Bu mücadele uzun zaman devam etti ve o mücadelenin içerisinde Türklere karşı baskı ve aynı zamanda terör uygulamaları başladı. 1957 yılında o terör ve baskılar yüzünden 33 köyden Türkler göç etmek zorunda bırakıldı. Bu gayretler devam ettiği dönem içerisinde 1959'da Yunanistan ile Türkiye artık Ada'da Türklerin ve Rumların birlikte yaşamaları konusunda bir araya gelip antlaşma yapmak zorunda olduklarını anladılar. Önce 1959'da Zürih'te, daha sonra 1960'ta İngiltere'nin katılımı ile Londra'da, işte o bildiğimiz meşhur Londra ve Zürih Antlaşmaları yapıldı.

Bu antlaşmalar yapıldığı zaman yönetim Türk topluluğuna ve Rum topluluğuna devrediliyordu. Yeni bir Cumhuriyet kuruldu. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla yeni bir düzen içerisinde bu devletin çalışmaları devam ederken maalesef o birliktelik, iç içe yaşama, yine tehlike arz etmeye başladı. 1963 yılından sonra gene baskılar, Türklere karşı olan şiddet devam ettirildi ve hepimizin hatırladığı gibi 1963-1964 yıllarında yirmi bin Türk, 103 köyü terk edip beraber olmak için başka köylere gitmek zorunda bırakıldı. Bu arada 1964 yılında o meşhur Noel Faciası dediğimiz vahşet uygulandı. Bunun üzerine Türkiye 1960'da Zürih ve Londra Antlaşmalarının içeriğini meydana getiren garantörlük hakkını kullanmak için harekete geçti. Hepinizin bildiği gibi bu hakkını kullanma olanağını bulamadı, meşhur Johnson Mektubuyla geriye dönmek zorunda bırakıldı. Baskılar ve şiddet devam etti. 1974 yılında Nicos Samson'un bir darbesiyle yönetim yıkıldı ve yeri-ne bu darbe yönetimi geldi.

Bu yönetim aynı zamanda Makarios'u da görevinden aldı. Yani çok önemli bir değişiklik meydana geldi. Yunanistan'da o dönemde cunta yönetimi vardı. Bu cuntayla işbirliği yapmak suretiyle böyle bir darbe yapıldı. Bu darbenin sonucunda Türkiye üç konuda tedirgin oldu. Birincisi oradaki Türklerin güvenliği konusunda çok büyük endişeye düştü. İkincisi barışın devamı konusunda endişeye düştü ve üçüncüsü toprak konusunda endişeye düştü. Yani Enosis konusunda. O nedenle garantörlük hakkını kullanmak suretiyle müdahale kararı aldı. Bu kararını İngiltere'ye ilettiler. İngiltere'ye beraber bu müdahaleyi yapalım önerisini götürdü. Fakat İngiltere buna yanıt vermedi, kabul etmedi ve o nedenle Türkiye tek başına garantörlük hakkını kullanmak suretiyle Ada'ya çıkarma yaptı, müdahale etti.

Bildiğimiz bu Barış Harekatı 20 Temmuz 1974 yılında başlatıldı. Bugünkü fiili durum meydana geldi. Tabii bu fiili durum meydana geldikten sonra iki toplumun bir arada yaşama koşulları ortadan kalkmış oldu. Barışı ve can güvenliğini sağlama olasılığı olmadığı anlaşılınca kuzeydeki yüz yirmi bin Rum güneye, güneydeki altmış beş bin Türk

de kuzeye transfer edildi. Böylece toplumlar homojen hale geldi. Hepiniz biliyorsunuz, 1974 yılından bugüne kadar Ada'da barışı bozan ve aynı zamanda orada yaşayanların güvenliğini tehlikeye sokan bir ciddi olay olmadı ve iki taraf da güvenlik içerisinde bugüne kadar yaşamlarını devam ettirtiler. Türk toplumu kuzeyde yeni bir devlet, yani Kuzey Kıbrıs Federe Devleti'ni oluşturdu. Bu federe devletin kurulmasının amacı, ileride federasyon oluşturmaya çalışmaktı. Görüşmeler devam ettirildi. Barışın sağlanması ve bu statü içerisinde bir federasyon oluşması gayretleri gösterildi ama bir sonuç alınamadı.

Hepiniz biliyorsunuz daha sonra 1983 yılında kendi kaderlerini tayin etme hakkını kullanmak suretiyle Türkler, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni ilan etti. Bu devleti de ilk defa Türkiye tanıdı. Bize göre, hukuka göre yani devletler hukukuna göre Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti bir devlettir. Devletin olması koşulları devletler hukukunda tarif edilmiştir. Devletler hukukuna baktığınız zaman, devletin hudutları, belli bir toprağı olacaktır. Kuzey Kıbrıs'ın hudutları var ve belli bir toprağına sahip. Bir dili konuşan milleti var. Bir yönetimi, yani siyasi bir organizasyonu var. O zaman bu, devletler hukukuna göre bir devlettir. Devlet olabilmesi için başkalarının onu tanıması koşul değildir. Başka devletlerin tanıyıp tanımaması ayrı bir şeydir, ama devlet olma koşulları devletler hukuku ilkeleri içerisinde bize göre mevcuttur.

Kıbrıs'ta gelişmeler böyle devam ederken Güney Kıbrıs Rum Yönetimi, 1990'da Avrupa Birliği'ne müracaat etmek suretiyle Avrupa Birliği üyesi olma önerisini AB'ye iletmıştır. Avrupa Birliği bu öneriyi kabul etmiştir ve 1997 yılında hepimiz biliyorsunuz, Lüksemburg Toplantısında Avrupa Birliği, Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin Avrupa Birliği'ne alınması görüşmelerini başlatmıştır. Tabii bu tarihten itibaren bu görüşmeler başlatıldığı anda Güney Kıbrıs'ı devlet olarak kabul etmek zorunluluğı doğmuş. Tabii şimdi Güney Kıbrıs'ı bir "topluluk" olarak Avrupa Birliği'ne alma olanağınız yok, Avrupa Birliğinin koşulları içerisinde bir devlet olacak.

Şimdi iki tane devlet statüsü görünüyor. O zaman Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti de bundan sonraki görüşmelerini artık egemen devlet statüsü içerisinde devam ettirme kararı aldı, haklı olarak. Yani iki tane devlet var. Artık bundan sonra federasyon değil belki konfederasyon olabilir. İki tane egemen devlet koşulları içerisinde iki devletin birlikteliğı artık söz konusu olması gerekir. Artık toplumların birlikteliğinden olay çıktı. Bunu tabii Türkiye yaratmadı. Bunu biraz Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile maalesef Avrupa Birliği müşterek yarattılar. Tabii böyle olunca, bugüne kadarki görüşmeler hep bu düzen içerisinde devam etti fakat sağlıklı sonuç alınamadı.

Sağlıklı bir sonuç alınamayınca ve Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin Avrupa Birliği'ne üyeliğı 12 Aralık'ta söz konusu olunca Avrupa Birliği süratle harekete geçti. Tek devlet oluşması konusundaki gayretlerini hızlandırdı ve Türkiye'ye baskı yaparak sonuç almak için gayret içerisine girdi. O da yetmedi, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin bugün tartışacağımız ve hocalarımızın değerlendireceğı önerisi bir ultimatom gibi verildi. Yani bunu kabul ederseniz edersiniz, kabul etmezseniz etmeyin gibi bir görüş ileriye sürüldü.



Tabii ki böyle bir ulti-matomun kabul edilmesi olanağı yoktu. Türkiye ve Kıbrıs Türk Yönetimi, “biz bu konuyu inceleyelim, kabul edip etmeyeceğimiz konular nelerdir bunu bir değerlendirelim ondan sonra yanıtımızı verelim, ama bunun 12 Aralık, yani sizin işinize gelecek bir tarihte bitmesi olanağı yoktur, bu karşılıklı görüşmelerle sonuca bağlanabilecek olaydır” dedi. Önemli olan şudur; oradaki Rum veya Türk kökenli vatandaşların güvenliği söz konusudur. Onları iç içe soktuğunuz zaman -eski dönemi hatırlatmak isterim- iç içe yaşama olanağı yok bunların. Onları iç içe getirip de yaşamaya zorlamaya başladığınız zaman demektir ki burada olayların yine devam etmesini istiyorsunuz. Sonuçta bu olayların sonucunda bir çıkar elde etmeye yönelik bir siyaset güdüyorsunuz anlamına gelir. Çünkü orada bir barış var artık. Taraflar homojen hale gelmiş, yerleri belli ve artık iç içe yaşama olanakları yok. Ama yan yana yaşama olanaklarını araştıracaklar, yan yana yaşama koşullarını yaratacaklar.

Tabii ki bu koşulların yaratılması iki devletin varlığıyla, yani ege-men devlet ilişkileri içerisindeki yeni bir düzenlemeyle olabilir. Ama bu Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin belgesi, anlattığım dönem içerisindekileri adeta yok farz edip, yeniden onları yaşamanın tohumlarını atar gibi, yine güneydeki Rumların kuzeye yerleştirilmesi, o yerleştirme içerisinde yirmi yıl içerisinde de Türk nüfusunun üçte birine kadar artırılması gibi yeni öneriler getirmiş ve o da yetmemiş Karpaz Bölgesinden gerekirse bir bölümünün Rumlara verilmesini istemiş, o olmazsa Güzelyurt dediğimiz suyun, enerjinin olduğu yerin gene Rumlara verilmesi konusunda bir öneri getirmiştir.

Bu önerilerin getirilmesi elbette ki olabilir ama, bu önerileri Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri barış adına getirdiği zaman biraz düşündürücü olmaktadır; taraflar getirebilir tarafların talepleri kendi düzenlerine uygun olabilirler ama Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin çok objektif, çok net ve Kıbrıs’ın geçmişini de çok iyi hesaplayarak bu öneriyi getirmesi gerekirken adeta Rum tarafı gibi bir öneri getirip koymuş olması bu önerinin gerçekten kabul edilebilir bölümlerini azaltmış ve kabul edilemez bölümlerini daha çoğunluk haline gelmiştir. Bu nedenle bu toplantımızda Sayın Hocalarımız bu önerinin hangi temele dayandırıldığını ve sonuç alınıp alınamayacağı konusunu sizlerle yetkili olarak açıklayacaklar ve bu tartışacaklar.

Ama ben bir daha geriye dönüşü olmayacak bir çözüm önerisi sağlamaya yönelik olmak üzere çok dikkatli olunması gerektiğini açıklamak adına, geçmişle ilgili bir açıklama yaptım. Benden sonra konuşacak arkadaşlar var, Sayın Başkanlarım var, onun için daha fazla vaktinizi almak istemiyorum. Bu toplantıya katıldığınız için hepinize saygı ve sevgilerimi sunuyorum. Teşekkür ediyorum.

**Sunucu:** Sayın Semih Güner, Ankara Barosu Başkanı

**Semih Güner (Ankara Barosu Başkanı):** Değerli konuklar, basınımızın seçkin temsilcileri, İstanbul Barosu ve Türkiye Barolar Birliği’yle birlikte düzenlediğimiz “Gündemdeki Kıbrıs” konulu panele hoş geldiniz. Ankara Barosu olarak ulusal Kıbrıs davasının savunulması ve Kıbrıs davasının hukuksal boyutu ile ilgili olarak başlattığımız toplantılar dizisi hakkında bilgi sunmak istiyorum sizlere.

Toplantıların ilkinin, 2000 yılı Kasım ayında Lefkoşa’da yaptık. Lefkoşa Barosu’nun ve Kıbrıs Barolar Birliği’nin katıldığı bu toplantıda belki baroların bağımsızlığı konusu ele alındı ama kökeninde Kıbrıs’ın hukuksal durumu tartışıldı. Daha sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Sayın Rauf Denktaş, 13 Aralık 2001 tarihinde Baromuzun davetlisi olarak Ankara’ya geldi. Ankara’da bir konferansta Kıbrıs davasının o günkü boyutu ile ilgili olarak çok önemli açıklamalarda bulundu. Bu konferans basında günlerce tartışıldı.

Çalışmalarımıza Mersin ve Giresun’da düzenlediğimiz panellerle devam ettik. Seçkin bilim adamları bu konuda çalışmalarını yoğunlaştırmış meslektaşlarımız yaptıkları açıklamalarla Kıbrıs davasının hukuksal boyutu ile ilgili olarak önemli açıklamalar ve katkılar sundular. Değerli konuklar daha sonra 2002 yılı Temmuz ayında Antalya’da bir uluslararası toplantı düzenledik. Bu toplantıya Çin’den Portekiz’e değin geniş bir yelpazede yer alan hukukçular, bilim adamları, ülkemizde ve başka ülkelerin barolarında başkanlık görevi yapan değerli meslektaşlarımız katıldı. Bu toplantıda Doğu Akdeniz’de barış, istikrar ve güvenliğin sağlanması için dünü ve bugünüyle Kıbrıs’ın üzerinde duruldu.

Yine bu yıl Yeditepe Üniversitesi’yle gerçekleştirdiğimiz bir başka toplantıda Kanada’dan İngiltere’ye ve Kıbrıs’tan gelen konuklarla Avrupa Birliği sürecinde Kıbrıs sorununu ve uluslararası anlaşmaların etkilerini tartıştık. Şimdi Kasım ayı başında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ve Kıbrıs Rum Yönetimi liderine verilen paketi ele alıyoruz. Çağrımızı kabul edip Panele katılan değerli bilim adamlarıyla ve Büyükelçimiz ile adeta bu paketi açacağız. Biz de merakla bekliyoruz; içinden ne çıkacak?

Yaklaşık bir aylık bir süreç içerisinde bilen de bilmeyen de, ilgili ve ilgisiz herkes paketten bahsediyor. Herkes kendine göre yorumluyor. Geçmişte ve bugün görev alan devlet büyüklerimiz paketin ülke yararına olduğunu söylüyorlar, hatta içlerinde almamız gerekenden fazla yer işgal ettik diyenler bile var. Bunun yanı sıra başta Sayın Denktaş ve Sayın Eroğlu olmak üzere bazı devlet başkanları, yöneticiler paketin sakıncalı yönleri olduğunu ileri sürüyorlar ve kayıplar konusuna dikkat çekiyorlar.

İşte böylesine sıcak ve karışık bir ortamda bu konuyu her boyutu ile ele alarak bu toplantıyı dinleyenlerin ve basın aracılığı ile halkımızın paketten bilgi sahibi olmasını diliyoruz. Umarım yararlı olur.

Değerli konuklar, Ankara Barosu olarak Kıbrıs konusunun en önce çözülmesi gereken sorunumuz olduğunda içtenlikle olarak düşünce sahibiyiz ve bunun başta gelen bir sorunumuz olduğuna inanıyoruz. Ancak çözümün “ver-kurtul” anlayışından uzak, ülke gerçekleriyle bağdaşır bir çözüm olmasından yanayız. Bunun için de pakette yer alan gerçekler tartışılmalı, getirisi ve götürüsü bilinçli bir şekilde ele alınmalı diye düşünüyoruz. Çözümün ülkemiz ve Kıbrıs’ta yaşayanlar için yararı çok büyük olacaktır.

Ancak Avrupa Birliği’ne girme amacıyla tartışılmadan, olduğu gibi benimsenmesi halinde, bugünkü durumdan çok daha kötüsü ile karşılaşacağımız endişesini taşıyoruz. Göçlerle değişecek nüfus hareketleri,

gerçekçi olmayan yol haritaları, vazgeçilecek garantörlük hakları ve biraz önce Sayın Kazım Başkanın da değindiği diğer kayıplarımız bizim ciddi endişelerimizdir. Ayrıca Güney Kıbrıs Rum Kesiminin Avrupa Birliği üyeliği için tek taraflı yaptığı başvuruyu esas alıp, Kıbrıs'ın Avrupa Birliği'ne alınması halinde Kıbrıs'ın AB toprağı sayılması ve şimdiden işgalci saymaya çalıştıkları Türkiye'nin Ada'dan çekilmesi, Türk Silahlı Kuvvetlerinin Ada'yı terk zorunda bırakılması gibi kabulü mümkün olmayan konuların önümüze dayatılması endişelerimiz mevcuttur ve -geçmişte yaşadığımız için söylemekten çekinmiyorum- arkasından ambargolar gelecektir.

Ankara Barosu olarak bu endişelerle paketi tartışmak istiyoruz. Baro olarak bir görüşümüz var; Bugün değerli konuşmacıları dinledikten sonra ve yararlanacağımız bilgileri aldıktan sonra görüşümüzü bir basın bildirimimiyle takdim edeceğiz. Panelin katılanlara yararlı olması dileğiyle, katılımınız için teşekkür ederek saygılarımı sunuyorum.

**Sunucu:** Birlik Başkanımız Sayın Özdemir Özok...

**Özdemir Özok (Türkiye Barolar Birliği Başkanı):** Değerli konuklar, İstanbul, Ankara, Tekirdağ -gördüğüm arkadaşlarım bunlar- Sayın Baro Başkanları, Türkiye Barolar Birliği'nin değerli Yönetim Kurulu Üyeleri ve saygı değer dinleyenler hepinizi saygılarımla selamlıyorum.

Değerli konuklar, Panelimizin konu başlığı 'Gündemdeki Kıbrıs'. Aslında Kıbrıs Türkiye'nin gündeminden hiçbir zaman çıkmamıştır ve hiçbir zaman da çıkmayacaktır. Türkiye, Kıbrıs'la bu anlamda çok sıcak ilişkiler içerisinde. Geçmiş yıllarda bu böyle olmuştur, gelecekte de böyle olacaktır; bunun öncelikle altını çizmek istiyorum. Değerli konuklar, tabi değerli Başkanımız Sayın Kazım Bey ve yine çok değerli Başkanımız Semih Bey konu ile ilgili sizlerin bilgilerinizi tazeleyecek açıklamalarda bulundu. Ben de Kıbrıs'la ilgili söylenecek şeyler ortak konular olduğu için bazı şeyleri tekrarlamış olursam beni bağışlayın, konuşmamın içeriği içerisinde belki bazı tekrarlar olabilir.

Anadolu'ya karşı bir askeri üs olarak kullanılmaması için 1571 yılında fethedilen Kıbrıs, bu özelliğini asırlar boyu sürdürmüştür. Ada'nın stratejik önemini büyük önder Atatürk şöyle ifade ediyor: "Efendiler, Kıbrıs'a dikkat ediniz. Kıbrıs düşman elinde olduğu sürece istikbalimizi, ikbalimizi yapıp Anavatanı kesinlikle savunamayız". Bu stratejik önem günümüzde de aynı özelliklerini korumaktadır. Türkiye, Kıbrıs'la bir yandan Ada'nın bu stratejik özelliği, öte yandan da oradaki soydaşlarımızın haklarının Kıbrıs'ın eşit insanları olarak güvence altına alınması açısından yıllardır geçmişte ve bugün de hep ilgilenebilir.

Bu bağlamda Lozan barışıyla kurulan denge, 1959-1960 Londra-Zürih-Lefkoşe Antlaşmalarıyla ve Kıbrıs Cumhuriyeti Anayasasıyla pekişmiş, sadece Ada'da yaşayan iki halk arasında değil aynı zamanda Türkiye ve Yunanistan arasındaki ilişkiler de bu antlaşmalar boyutunda dengelenmiştir. Ancak zaman içinde Kıbrıs Rumları, Yunanistan'la işbirliği yaparak Ada'daki Türk topluluğuna baskı ve saldırılarını arttırmıştır. Özellikle hepinizin bildiği gibi, biraz önce değerli Başkanımızın da hatırlattığı gibi, 1963-64 yıllarındaki bu olaylar hala belleği-

mizde çok taze. Bu baskı ve saldırılar Türk azınlığının yok edilmesi eylemlerine dönüştürülmüş ve bu amaçlanmıştır. Türkiye tüm bu gelişmelerde genellikle duyarlı bir dikkat göstererek her defasında askeri ve siyasi desteğini Kıbrıs'ta soydaşları lehine kullanmıştır.

Türkiye'nin barışçı ve hukuki girişimlerine karşı özellikle Makarios yönetimindeki Rum kesimi Yunanistan'daki Papandreu Hükümetinden de destek alarak Kıbrıs'ta topluluklar arasındaki denge ve statüyü kuran, Zürih ve Londra Antlaşmalarının tamamına karşı olumsuz yaklaşımını sergilemesi ve ittifak antlaşmasını feshetmesi, yeni gerginliklerin oluşmasına neden olmuş, bu gelişmeler üzerine Türkiye 1964 yılında hepinizin bildiği gibi Ada'ya askeri müdahale konusunda kesin iradesini belirtmiştir. Ancak dönemin ABD yönetimi hepinizin de bildiği gibi Türk-Yunan çatışmasını ve genelde Batı ve NATO, özelde ABD'nin bölgedeki çıkarları üzerinde yaratacağı olumsuz etkileri önlemek için hepinizin bildiği, tarihe o ünlü Johnson Mektubu ile geçen gelişimiyle müdahaleyi kesinlikle önlemiştir.

ABD'nin bu açık tarzı o dönemlerde ABD-Türkiye ilişkilerinde önemli bir güvensizlik ve hayal kırıklığı yaratmış, bunun yanı sıra Ada'daki dengenin Rumlar, dolayısıyla Yunanistan lehine değişmesine neden olmuştur. ABD ve Yunanistan'ı arkasına alan Makarios yönetimi işi Enosis'e kadar götürmeye kalkışmış ve bu yönde Yunanistan'ın desteği ile Ada'yı hızla silahlandırmaya başlamıştır. Bunun sonucu olarak Yunanistan, General Grivas komutasında yirmi bin Yunan askerini gizlice Kıbrıs'a göndermiş, ayrıca Rum Muhafız Ordusunun silah ve askeri ihtiyaçlarını da karşılamıştır. 1967 yılında askeri cuntanın iktidara gelmesiyle bu destekler bir süre kesilmiş ve Türk-Yunan görüşmeleri yeniden başlamış; 09 Eylül Keşan ve 10 Eylül Dedeoğaç görüşmelerinden somut sonuç alınamamıştır.

Görüşmelerin kesilmesinden sonra Aralık ayında Ada'daki Türk Toplumuna karşı şiddet ve baskı eylemleri başlamış ve ilişkiler yeniden gerginleşmiştir. Bunun üzerine Türkiye harekete geçerek yapılan şiddet ve saldırıların durdurulması, Ada'daki Yunan askerinin çekilmesi aksi taktirde Ada'ya müdahale edeceğini kesinlikle yinelemiştir. Türkiye'nin kararlı tutumu karşısında Yunanistan, Ada'daki askerlerini geri çekmiş ve yeniden görüşmeler başlamıştır. 1974 yılına kadar sessiz bir dönem yaşanmıştır.

1974 Haziran ayında ortaya çıkan yeni olaylarla bir anda Türk-Yunan ilişkileri savaş ortamına girmiştir. Yunanistan'daki askeri cuntanın desteğiyle harekete geçen EOKA örgütü, Kıbrıs Rum Ulusal Muhafız gücü içerideki Yunan subaylarının desteğiyle Makarios yönetimine darbe yaparak yerine Nicos Samson'u getirmişler ve böylece Enosisi gerçekleştirmek üzere çok önemli bir adım atmışlardır. Bu gelişmeler karşısında Türkiye, öncelikle garantör devletlerle yapmış olduğu görüşmelerden, Ada'daki Türk Toplumunun saldırılardan kurtarılması ve Enosisin gerçekleşmesinin önlenmesi için 20 Temmuz 1974'de askeri müdahalede bulunmuştur.

Başarı ile sonuçlanan Barış Harekatı sonrasında Yunanistan'daki cunta yönetimi dağılmış ve yerine Karamanlis'in liderliğindeki "Ulusal Birlik Hükümeti" göreve getirilmiştir. Yunanistan uzun ve ayrıntılı

hazırlıklara, bir takım girişimlere karşın Ada'ya müdahaleyi göze alamamış, dolayısıyla Türkiye'yle çatışmayı kesinlikle düşünmemiştir. Bu aşamadan sonra, taraflar arasında ulusal ve uluslararası toplantılarda çeşitli görüşmeler yapılmış ancak tarafları tatmin edecek bir çözüm ve antlaşmaya varılamamıştır. Konuyla ilgili olarak Cenevre Görüşmeleri, Birleşmiş Milletlerin 3212 sayılı kararı, 1977 ve 1979 doruklarından sonra Rum tarafının konuyu Birleşmiş Milletler'e götürerek tek yanlı karar alma girişimi üzerine Türk tarafı, 11 Kasım 1983'te kendi bağımsız devletini kurmak ihtiyacını duymuştur. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kuruluşundan sonra da görüşmeler sürmüştür ancak Yunanistan'ın AB üyesi olması ve Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin de üye olma olasılığının artmış olması nedeniyle sorunlar daha da ağırlaşmıştır.

Hepinizin bildiği gibi, Avrupa'da 1960 öncesi Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi adıyla iki oluşum başlatılmıştır. O dönemlerde Kıbrıs'ın bu topluluklara girmesi halinde, Türkiye-Yunanistan ilişkilerindeki dengenin bozulmaması için gerekli önlemler alınmış ve Ada'nın toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını garanti eden antlaşmalarda ve Kıbrıs Anayasası'nda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Garanti Antlaşması'nın iki ve üçüncü maddeleriyle Kıbrıs Anayasası'nın beşinci maddesi birlikte değerlendirildiğinde Kıbrıs'ın Türkiye ve Yunanistan'ın aynı zamanda üye olmadığı hiçbir siyasi ve ekonomik birliğe giremeyeceği kesinlikle anlaşılmaktadır. Bu durum hem Kıbrıs tarafından taahhüt edilmiştir hem bunun sağlanması garantör devletler olarak Türkiye, Yunanistan ve Birleşik Devletler tarafından kabul edilmiştir.

Taraflar arasındaki hukuki duruma aykırı olarak, hepinizin bildiği gibi Yunanistan AB'ye girmiş, yakın bir zamanda da Kıbrıs'ın, Kıbrıs Rum Kesiminin üye olma olasılığı artmıştır. İşte böylesi bir aşamada sorunun çözülmesi çok daha büyük bir önem taşımaktadır. Bu bakımda Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin önerisini biraz önce değerli Başkanlarımın da söyledi gibi çok dikkatli, çok duyarlı, çok hassas bir şekilde değerlendirmek gerektiğine inanmaktayız. Öneri hakkında ben bir görüş bildirmek istemiyorum.

İnanıyorum, yıllardır Kıbrıs konusunda gerçekten kafa yoran, fikir üreten, alın teri döken çok önemli uzman kişiler, biraz sonra, yani öğleden sonra saat 14'te konuyu tartışacaklar. Onların aydınlatıcı görüşleri doğrultusunda yeterli ve sağlıklı bir görüş elde edeceğimize inanıyorum. Ben o nedenle bu öneri hakkında somut, net bir görüşte bulunmak istemiyorum. Sadece konuya çok dikkatli, çok duyarlı, Türkiye-Kıbrıs ilişkilerinin tarihsel gelişimi ışığı altında bakmak gerektiğine inanıyorum ve bu kadar anlamlı ve gerçekten bu kadar önemli bir toplantıya öncülük yaptığı için öncelikle Ankara Barosunu, Sayın Başkanını şahsında hepsini, emeği geçen bütün arkadaşlarımı, İstanbul Barosunun değerli Başkanı ve onun şahsında bütün Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarımı ve de bu güzel organizasyonu gerçekleştiren tüm çalışanlara, emeği geçenlere saygılarımı sunuyor, beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.

**Sunucu:** Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Büyükelçisi, Sayın Ahmet Zeki Bulunç.

**Ahmet Zeki Bulunç (KKTC Türkiye Büyükelçisi):** Değerli Baro Başkanları, değerli Hocalarım, değerli katılımcılar ve basın yayınıımızın değerli temsilcileri... Öncelikle Ankara Barosuna, İstanbul Barosuna ve Türkiye Barolar Birliğine böyle bir toplantıyı, bize sunulan Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğinin paketinin değerlendirilmesine imkan verecek şekilde düzenledikleri için sonsuz teşekkürlerimi arz ediyorum. Halkımın da saygı, sevgi ve sempaticilerini sunuyorum. Bugün geldiğimiz aşamada önümüze konulan paket bize birtakım empozeleri getirecek şekilde dizayn edilmiştir ve son derece profesyonel bir şekilde kaleme alınmış olan, bir yerde verdiği birtakım hakları başka bir yerde ortadan kaldıran ve gerçekte Kıbrıs Adasını Rumlaştırma sürecini hızlandıracak bir zemini hazırlayan böylesine karmaşık bir belge sunulur sunulmaz, Türkiye’de basının belirli kesimlerinde ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde muhalefetimizin belirli kesimlerinde, elde edilemeyecek çok önemli bir fırsat olarak değerlendirilerek biran önce çözüme gidilmesi ve kabul edilmesi şeklinde değerlendirmeler yapılmıştır.

İşte böyle bir ortamda gerek Türkiye’deki kamuoyunun, gerekse Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyet’inin kamuoyunun görüşlerini karmaşık hale getirecek, akıllarını karıştıracak şekilde sanki bir merkezden kumandalı bir kampanya başlatılmıştır. İşte böyle bir ortamda Barolarımızın ve Barolar Birliğimizin, değerli Hocalarımıza ve konunun uzmanlarına bu konuyu irdeletme imkanının verilmesi bizim açımızdan son derece önemlidir. Ben bu açılış konuşması kapsamında bir bakıma bugünkü önerilerin bizim açımızdan ne ifade edebileceğini ve bizi nereye götürmek istediğini ortaya koyabilmek ve belki bir temel oluşturmak yönünden, belgenin çok fazla ayrıntılı değerlendirmesine girmeden ama ona bir ön hazırlık yapacak şekilde bazı unsurları ortaya koymakta yarar görüyorum. Kendimce böyle bir görev bölümü yaptım. Öncelikle konuyu ben üç ana bölüm altında değerlendirmekte yarar görüyorum.

Bir, Kıbrıs’ın genel olarak durumuna bakmak lazım, sonra Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin ana hatlarıyla yaklaşımlarına, özellikle son bir yıldan beridir sürdürülen görüşmeler bağlamında konuya bakmak ve çok öz bir şekilde Annan Dokümanının niteliklerini ortaya koymak istiyorum, analiz yapmadan. Öncelikle Kıbrıs Cumhuriyeti kurulurken nasıl bir cumhuriyet kurulmuştu ona bakmamız gerekiyor. Bugün bize sunulan önerileri gerçekçi bir şekilde değerlendirebilmek açısından; Kıbrıs Cumhuriyeti orada yaşayan iki halkın kurucu ortaklığına dayalı bir cumhuriyetti ve bir tür fonksiyonel federasyon niteliğinde oluşmuş bir cumhuriyetti. Yine bu cumhuriyet, yaşayabilmesi açısından bağımsızlığı kısıtlı bir cumhuriyet olarak kurulmuştu, böyle bir yapıya oturtulmuştu ve Kıbrıs Cumhuriyeti Antlaşmaları sağlanırken ve Kıbrıs Cumhuriyeti oluşturulurken sömürge idaresi devrettiği Kıbrıs’ı iki halkın ortak yönetimine devrederek, bırakarak ayrılmıştı ve Kıbrıs’ta Türkiye ile Yunanistan’a belirli statüler, uluslararası antlaşmalardan kaynaklanan belirli statüler vermişti.

Bu Kıbrıs Cumhuriyeti'nin, Rumların 1963 yılındaki Enosis amaçlarını gerçekleştirmek amacı ile yıkılmasıyla birlikte günümüze kadar gelen bir Kıbrıs meselesi tartışılmaktadır. Bu Kıbrıs meselesi, özünde bir insan hakları meselesidir, orada yaşayan, vatani olan Kıbrıslı Türkleri azınlık durumuna getirmek veya yok etmek ve Kıbrıs'ı Yunanlaştırma veya Rumlaştırmak amacıyla bütün insan haklarının çiğnendiği bir süreç yaşanmıştır ve o süreç bugün de hala daha yaşanmaktadır. Kıbrıs halkı ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti uluslararası boyutlarda acımasız bir ambargo altındadır, en temel insan haklarını kullanamamaktadır. Özellikle Avrupa Birliği gibi kuruluşlar, insan hakları, hukukun üstünlüğü gibi kavramları elden bırakmazken, bize en acımasız şekilde insan haklarının ve hukukun çiğnenmesini reva görmektedir.

Yine Kıbrıs meselesini uluslararası bir hukuk ve adalet meselesi olarak görmek zorundayız. Çünkü uluslararası antlaşmalarla kurulmuş olan bir cumhuriyet. Türkiye'ye ve Kıbrıs Türklerine tanınmış olan hukusal haklar, meşru haklar Avrupa Birliği başta olmak üzere çiğnenmektedir ve uluslararası hukuk resmen yok kabul edilmektedir. Kendi bakış açıları geçerli olduğu sürece hukuku öne çıkarmaktalar ama kendi bakış açılarına ters düşen durumlarda bu hukuk çiğnenmektedir. Yine Kıbrıs meselesi, söylediğim unsurlar içerisinde zaten yer alıyordu, Kıbrıs'ın ya Yunanistan'a ilhakı yani Enosisi ya da Kıbrıs Adasının bir Rum adası haline getirilmesi meselesidir ve yine Türklerin azınlık statüsüne kavuşturulması ve Türklerin siyasi eşitliğiyle egemenliğinin kabul edilmeme meselesidir. Bu unsurlar bugüne taşındığında bize sunulmuş olan belgenin içinde de aynen yer aldığını görmekteyiz.

Hocalarımızın ve Sayın Büyükelçimizin öğleden sonra yapacağı değerlendirmelerle ortaya koyacakları unsurlarla bunlar çok net bir şekilde ortaya çıkacaktır. Kıbrıs meselesinin bir sonuca ulaştırılarak Kıbrıs'ta gerçeklere dayalı, yaşanmış ve gerçek ışığında kalıcı, adil, tarafların kabul edebileceği bir uzlaşma ile antlaşmaya varılabilmesi için çeşitli süreçlerden geçen görüşmelerin en son aşaması bir yıl önce Sayın Cumhurbaşkanımızın inisiyatifli ile başlatılmış olan yüz yüze görüşme süreciyle devam etmiştir. Burada Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olarak hem 1959-60 Antlaşmalarıyla Kıbrıslı Türklerin kazanmış olduğu haklar ve statüler ve Türkiye'nin kazandığı statüler, aynı zamanda yaşanmış olan olaylar ve bu olayların bir daha tekrarlanmaması ve Kıbrıslı Türklerin egemenlik haklarının, siyasi eşitliğinin gerçek anlamda kullanılabilir bir duruma getirilebilmesi ve yaşayabilir bir anlaşmanın sağlanabilmesi amacıyla temel yaklaşımlarla önerilerimizi ortaya koyduk.

Bu önerilerimizin en önemlileri iki egemen kurucu devlet tarafından yeni bir ortaklığın kurulması, bu ortaklığın tek bir uluslararası şahsiyeti, kişiliği bulunması, iki bölgeliliğin kesinlikle sulandırılmaması, ortak devlet organlarında soyut ifadelerle siyasi eşitlik değil, sayısal eşitliği dikkate alan bir yapının ve oluşumun sağlanmasıdır. Alınacak olan kararlarda konsensüsün esas olması, yine iki bölgeliliğin sulandırılmaması ve ileriye yönelik yeni sorunların gündeme getirilmemesi amacıyla global mal, mülk değişiminin sağlanması suretiyle tazminatlar yoluyla bu sorunun çözülmesidir.

1960 Garanti ve İttifak Antlaşmalarının hiçbir şekilde sulandırılmadan aynen kabulü, antlaşmadan sonra Kıbrıs'ta sağlanacak olan Türk Barış Kuvvetlerine ait asker indirimi, Avrupa Birliği'ne Türkiye'nin üyelik sürecine paralel bir şekilde sürdürülmesi ve Türkiye'nin tam üye olmasından sonra nihai sayı olarak belirlenecek rakama ulaşılmıştır. Toprak konusunun insanları yerlerinden edecek bir çözüm yerine, belirli kriterler dikkate alınacak şekilde bütün konularda antlaşma sağlandıktan sonra, özellikle egemenlik hakkımızın verilmesinden ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin en azından antlaşma imzalanmadan önce yirmi dört saatlik tanınma süreciyle birlikte egemenliğin kesin kabulünü sağlayacak bir şekilde sonuca ulaşılmıştıktan sonra kriterler bazında gündeme getirilmesi yaklaşımlarımız vardır.

Ayrıca Avrupa Birliği'ne Türkiye tam üye oluncaya kadar geçecek süreçte, aynen Avrupa Birliği üyelerine tanınan hak ve yetkilerin Kıbrıs'la ilgili olarak tanınması şeklinde özetlenebilecek ana çizgilerle bir yaklaşım ortaya konmuş ve bunlar kapsamlı bir şekilde 11 Nisan, 29 Nisan, 11 Eylül tarihlerinde hem Rum tarafına hem de Birleşmiş Milletler başta olmak üzere ilgili taraflara sunulmuştur.

Bizim bu önerilerimiz karşılık Rumların yaklaşım ve önerileri nelerdi diye bakacak olursak, şunu görüyoruz; Rumlara göre Kıbrıs Cumhuriyeti vardır yaşamaktadır, yıkılmamıştır, Birleşmiş Milletler tarafından uluslararası alanda tanınmaktadır.

Buna karşılık Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti meşru olmayan bir devlettir, tanınmamaktadır. Dolayısıyla yeni bir ortaklığa gerek yoktur, mevcut Anayasada bazı değişiklikler yapmak suretiyle bir antlaşmaya ulaşılması gerekir. Bütün bu unsurları teker teker söylememin amacı arkadaşlar, belge değerlendirilirken ortaya çıkacak unsurlarla bağlantı kurulabilmesine yardımcı olmak ve bu belge ile kime ne getirilmek istendiğini, tarafların hangi görüşlerine ve önerilerine ne ölçüde yanıt verildiğini ortaya koyabilmek ve yardımcı olabilmektir. Dolayısıyla Kıbrıslı Rumlar çözümü anayasalarda sağlanacak yeni düzenlemelerde aramaktadırlar. Aynı zamanda Rumlar üniter bir devlet yapısı içerisinde güçlü bir merkezi hükümete dayalı bir federatif sistem öngörmektedirler.

Ortaklık kurumlarında sayısal eşitliği kabul etmiyorlar ve çok uluslu güç öneriyorlar veyahut Birleşmiş Milletler Barış Gücünün yetkilerinin bu çok uluslu güç niteliğine dönüştürülecek şekilde artırılmasını ve yetkilerle donatılmasını istiyorlar. Toprak tavizi olarak da, bize %24ler civarında bir toprağın verilmesini istiyorlar idi ve bu yaklaşık yüz bin Türk'ün yerinden göç edilmesi demektir. Ayrıca altmış-yetmiş bin kadar Rum'un kuzeyde bizim kontrolümüzde kalacak olan bölgeye yerleştirilmesini öngörüyorlar. Onların ana yaklaşımları bu. Yani Kıbrıs'ta üniter bir yaklaşım içinde Kıbrıslı Türklere anayasa ile güçlendirilmiş azınlık haklarını vererek, içimize de büyük bir Rum kitlelerinin yerleştirilmesini sağlamak suretiyle Kıbrıs'ta iki bölgeliliği ortadan kaldırılacak, iki ulusluluğu ortadan kaldırılacak ve tek uluslu bir yapıya ki bu Rum ulusu şekline dönüşecek bir yapıya yol açacak bir çözüm istiyorlar.



Bugün Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin ortaya koyduğu belge, özünde bu Rum hedeflerini gerçekleştirecek niteliktedir ve Kıbrıs'ta Türk varlığını bir süreç içinde sona erdirecek, Ada'yı Rumlaştırarak bir oluşumu başlatacak yapıyı getirmektedir. Bugün önümüze gelen belgeyle, gerek belgenin içeriği, sunuluş yöntemi ve zamanlama şeklindeki kısıtlamalarını dikkate aldığımızda, bu belgenin temel amacının Kıbrıs'ta yaşayabilir, adil, kalıcı ve Kıbrıs gerçeklerine uygun bir çözümü sağlamak değildir. Bu belgenin esas amacı Avrupa Birliğine "Kıbrıs'ın sorunsuz bir şekilde girmesini sağlayacak bir uzlaşma hazırlamaktır". Rumların Avrupa Birliği'ne tek yanlı başvuruları Avrupa Birliği'nin tüm iddialarına karşın uluslararası hukuk yönünden tekamül etmiş meşru bir başvuru değildir. Yine Türkiye'nin Garanti Antlaşmasından kaynaklanan unsurları öne çıkararak Türkiye ile Yunanistan'ın birlikte üye olmadıkları birliklere ve kurumlara Kıbrıs Cumhuriyeti'nin üye olamayacağı şeklindeki itirazına karşı Avrupa Birliği, "sizin yorumunuz öyledir, bizim yorumumuz böyledir" diyerek bazı hukukçularından aldığı görüşle bu Garanti Antlaşmasının Avrupa Birliği için geçerli olamayacağı yönündeki yaklaşımına rağmen, böyle bir antlaşmayla Türkiye'nin Garanti Antlaşmasına dayanan itirazlarını ortadan kaldırmak istemektedir.

Çünkü Avrupa Birliği gerçekte bilmektedir ki gerek Rumların tek yanlı başvurusu hukuksal yönden yetersizdir, gerekse iddialarına rağmen Türkiye'nin Garanti Antlaşmalarına dayanarak ortaya koyduğu itirazlar uluslararası hukuk yönünden geçerlidir. İşte böyle bir ortamda antlaşmanın 12 Aralık Kopenhag Zirvesine kadar imzalanması istenmektedir. Bununla birlikte, hem itirazlarımız ortadan kalkacak hem uluslararası hukukun getireceği ciddi sorunlar ortadan kaldırılmış olacak ve bugüne kadar Rumların tek yanlı olarak yaptıkları başvuruyla sürdürdükleri müzakerelerde vardıkları sonuçlar otomatik olarak Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ve Kıbrıs Türk halkına da kabul ettirilmiş olacaktır. Belgenin esas amacı budur ve bunu gerçekleştirecek bir takvim de ortaya konulmuştur.

Biz belgeyle ortaya konulan hususların ve belgenin, bir müzakere zemini olarak kabul edilemeyeceğini belirttik. Buna karşılık bir takım görüşler bu belgenin "fırsat" olduğudur. Bugüne kadar Türklere hiç verilmemiş olan, kabul edilmemiş olan bir takım hakların verildiği yönündedir, egemenliğin, siyasi eşitliğin ve diğer isteklerimiz karşılandığı yönündedir. Oysa bu belge bunları karşılamazken, 12 Aralık Kopenhag Zirvesine kadar geçecek süre içinde imzalanması halinde, bu belgenin ekleri olarak çıkacak olan anayasa, harita gibi unsurlar daha bugünden kabul edilmiş, bir ölçüde bundan sonraki süreç için müzakere sürecinin ortadan kaldırılması söz konusu olacaktır. Böyle bir çerçeve antlaşmasını kabul etmek demek, Kıbrıs'ta Türk varlığının yok olması, Ada'nın iki uluslu yapısının tek uluslu yapıya dönüşmesi ve Kıbrıs'ın bir Rum yönetimi haline, bir Rum devleti haline dönüştürülmesi demektir. Bazı iddialara, görüşlere göre antlaşmanın, belgenin bugünkü şekliyle bile müzakere edilmesi yararlıdır çünkü bunu müzakere süreci içinde, Kopenhag Zirvesinden Şubat'a kadar geçecek süreçte sağlamak mümkündür.

Böyle bir iddia yersizdir, çünkü çerçeve antlaşmasını 12 Aralık'a kadar imzalamamız halinde her şeyin kabulü sağlanmış olacaktır. Nitekim Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin Başsavcısı Markidez, hazırladığı görüşlerinde aynen bu unsuru ortaya koymakta ve demektir ki, bu çerçeve antlaşması imzalandıktan sonra ikinci devre olarak başlayacak görüşme sürecinde uyuzmazlığın olması ve bir sonuca varılmaması mümkün değildir, çünkü birinci süreçte yani 12 Aralık Kopenhag Zirvesine kadar geçecek süreçte yapılacak antlaşmayla bundan sonraki hükümler aynen kabul edilmiş olacaktır.

Eğer taraflar arasında görüş ayrılıkları olursa o zaman Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin görüşü esas olacaktır. Dolayısıyla çerçeve antlaşmasının imzalanmasıyla birlikte görüşmelerin sonuçlanacağı, bundan sonra başarısızlığın görüşme sürecinde söz konusu olmayacağı yönünde bir yaklaşımı vardır. Yine Sayın Markidez, 11 Kasım'da taraflara sunulmuş olan ve 12 Kasım sabahından itibaren gazete manşetlerinde her yönüyle mükemmel bir belge olarak sunulan "plan"ın özellikle Avrupa Birliği'yle ilişkiler ve mal-mülk maddeleri hakkındaki görüşlerini, 15 Kasım'da çok kısa süre içinde hazırlamıştır. Bu kısa süre zarfında bir sonuca varılamayacağını, çok karmaşık bir yapı içinde olan mal-mülk konusunda gerçek değerlendirmelerin ileriki günlerde yapılabileceğini, dolayısıyla sadece bir atıf yapmak suretiyle görüş belirtilebileceğini söylemiştir.

Avrupa Birliği ile ilgili konularda da konunun daha sonraki günlerde değerlendirilerek görüşlerinin Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin yanında Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyine sunulmasını belirtirken, "bunlar hakkında görüş belirtmem oldukça zordur ama bir hususu kesinlikle söyleyebiliriz ki bu belge hazırlanırken Avrupa Birliği Kurulunun görüş, bilgi ve onayı alınmıştır" diye ifade etmektedir. Bu da bir başka şekilde bu belgenin bizim dışımızda ortaklaşa hazırlandığını kanıtlayan bir başka unsurdur. Bunları şunu için söylemek istedim, çünkü bu kadar profesyonelce hazırlanmış ve son derece önemli bağlantılar kurarak birtakım olumsuzlukları bizim varlığımıza bağlı olarak geliştiren bir belgenin bir gecede görülmeden, yüzeysel bir şekilde gerek televizyon ekranlarında gerekse basında mükemmel olarak değerlendirilmesinin ne kadar gerçekçi ve hangi amaçlarla yapıldığını düşünmeniz açısından verdim. Belge, egemenlik hakkı, siyasal eşitlik, iki kesimlilik ve mal-mülk konularındaki düzenlemeleri ve toprak düzenlemeleriyle ilgili olarak Türk tarafının beklentilerinin çok çok gerisindedir ve ta başından beri belirtildiği gibi bir müzakere zemini olarak kabul edilebilecek bir belge değildir.

Sayın Cumhurbaşkanımızın da açıkladıkları gibi belge, bir müzakere zemini haline dönüştürülüp dönüştüremeyeceği konusunda görüşmeye açıktır. Bu tutum da ortaya konmuştur. Türk tarafı olarak bundan önce olduğu gibi yapıcı, iyi niyetli ve gerçekten Kıbrıs'ta bir uzlaşımın sağlanabilmesi için ortaya koyduğumuz tutumu bundan sonra da devam ettireceğiz. Ama bu teslimiyet anlamında değil, egemenlik başta olmak üzere bütün haklarımızın korunması anlamında olacak ve Kıb-

rıs'ta devlet varlığımızı, egemenliğimizi temel garantilere alacak bir yaklaşım olacaktır. Bizim gerçekten uzlaşma isteğimize karşılık Rumların ana hedefleri bir uzlaşma değil, biran önce Avrupa Birliği'ne girmektir.

Bu belgeyi kabul ederlerken de 12 Aralık'a kadar geçecek süreçte gerçekleştirilecek imzalamaya ile bu amaçlarına ulaşabileceklerini düşünerek adım atmışlardır. Nitekim Ulusal Konseylerinde son aldıkları kararlar da esas hedeflerinin Avrupa Birliği olduğu ifadesini çok net bir şekilde ortaya koymuşlardır. Bugün geldiğimiz aşamada, olaya sadece birtakım köylerin yerinden edilmesi, verilmesi, verilmemesi boyutuyla bakamayız; öncelikle insan haklarımız, oradaki varlığımız açısından bakmak zorundayız. Türkiye'nin stratejik olarak güvenliği ve hakları olarak bakmak zorundayız ve Kıbrıs'ta iki devletin kalıcılığını, egemenliğimizin perçinlenmesini sağlayacak bir yaklaşımı benimsemek zorundayız.

Ulusal çıkarlar, hangi boyutta olursa olsun günlük yaklaşımlarla terk edilebilecek unsurlar değildir. Çünkü ulusal çıkarlar ulusların çıkarlarını belirleyen temel öğelerdir. Bu çıkarlarınızdan vazgeçtiğiniz zaman, geleceğinizin belirsizliğini de yaratıyorsunuz demektir. Biz Kıbrıs Türk halkı olarak ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti olarak ve Anavatan Türkiye olarak, ulusal çıkarlarımızdan vazgeçerek, geleceğimizi belirsizliklere terk etmek niyetinde değiliz ve bu mücadelemizi de sonuna kadar sürdüreceğiz.

Hele, Avrupa Birliği'ne girişin gerçekleşeceği bir Kıbrıs'ta bize bugün kağıt üzerinde verilir gibi gösterilen birtakım hakların da ne anlam gelebileceğini, Avrupa müktesabatı içinde çok iyi değerlendirmemiz ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'nde olmadığı bir ortamda bizim geleceğimizin ve Türkiye'nin ulusal çıkarlarının bir bütün olarak, hepimizin ulusal çıkarlarının ne ölçüde korunabileceğinin de ayrıca altını çizmek durumundayız. Bu söylemler soğuk savaş söylemleri değildir. Gerçek, reel politikanın ve ulusal çıkarlarımızın ve devletlerimiz varlığıyla doğrudan ilgili unsurlardır.

Bunların da böyle kabul edilmesinin gerektiğinin altını çizmek istiyorum. Bana bu imkanı verdiğiniz için ve böylesine bir etkinliğin düzenlenmesine öncülük ve katkı sağladığınız için Barolar Birliğine ve Ankara ve İstanbul Barolarına teşekkür ederken, bugün görüşlerini ortaya koyarak katkılarını sağlayacak değerli hocalarımız ve sayın Büyükelçimize teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Sizlerin de katılımlarınızdan ve katkılarınızdan dolayı ayrıca sizlere teşekkür ediyorum ve saygılar sunuyorum.

**Sunucu:** Sayın konuklar programımızın açılış konuşmalarını yaptığımız birinci bölümü tamamladık. Bir saatlik bir aradan sonra Panele devam edeceğiz.

PANEL  
“GÜNDEMDEKİ KIBRIS”

**Oturum Başkanı : Prof. Dr. Erol Manisalı**

**Konuşmacılar : Prof. Dr. Mümtaz Soysal**

**Prof. Dr. Haluk Kabaalioğlu**

**Gündüz Aktan**

**Erol Manisalı:** Gündemdeki Kıbrıs konulu panelimizi açıyorum. Paneli açarken en başta istirham edeyim; cep telefonlarınızın kapalı olup olmadığını lütfen kontrol ediniz. Sayın konuşmacıları, panelistleri kürsüye davet ediyorum. Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Prof. Dr. Haluk Kabaalioğlu, Emekli Büyükelçi Gündüz Aktan. Kürsüye davet ediyorum kendilerini, buyursunlar...

Değerli konuklar, panelde Prof. Dr. Mümtaz Soysal, Prof. Dr. Haluk Kabaalioğlu, Emekli Büyükelçi Gündüz Aktan birlikte bulunuyoruz, Paneli birlikte yapacağız ve gündemdeki Kıbrıs'ı Koffi Annan belgesinin ağırlık taşıdığı bir biçimde tartışacağız.

Ben başlangıçta birkaç söz söylemek istiyorum. Planın ayrıntılarına kesinlikle girmeyeceğim. Sayın panelistler ayrıntıları tartışacaklar. Yalnız bu planın, yahut belgenin hangi zemine oturduğunu tartışmamız gerekir. Gazetelerde görüyoruz işte; Şu kadar arazi çok, bu kadar arazi az, harita vesaire... Bunlar bir yandan tartışılırken bu tartışılacak teknik hususların hangi siyasi zemin üzerinde bulunduğu tartışılmazsa o zaman iş şuna benzer; arabanın motoru çok güzel çalışıyor, lastikleri de iyi ama direksiyonda oturan nereye götürüyor biz onu bilmeyiz, sadece motorun iyi olup olmadığını, aktarma organlarının iyi olup olmadığını, tekerleklerin iyi olup olmadığını tartışırız dersek bir şeyi eksik tartışmış oluruz.

Direksiyonda kim oturacak ve arabayı nereye doğru, hangi istikamete doğru götürecektir meselesini yani işin siyasi zeminini de ortaya koymazsak, biz bir tarafından yanan ormanın diğer ucunda ağaçların kabuklarını tartışan, onların kabuklarının nasıl geliştiğini inceleyen uzmanlar konumunda kalırız ve bir şey yapar görünüp ve gerçekte hiçbir şey yapmamış oluruz. Yani bir oyunun, Dünya sahnesinde oynanan bir oyunun teknisyen parçaları durumuna geliriz. Hele Kıbrıs meselesi tartışılırken. Kıbrıs meselesinin bir kurtla kuzu meselesi olduğunu görmez isek; bir tarafında soğuk savaş sonrasında Batının içine almak istemediği Türkiye'nin ve Türklerin bulunduğunu görmez isek, uluslararası hukuka aykırı hususları ne yapalım bunlar böyle oluyor, fiili durum budur, kabullenmek zorundayız, veri koşullar içinde yahut dayatılan koşullar içinde masanın etrafında oturur uslu uslu teknisyenler olarak meseleyi tartışırız dersek, en azından kendimize saygısızlık etmiş

oluruz, yetmiş milyona saygısızlık etmiş oluruz, uluslararası hukuka, insan haklarına saygısızlık etmiş oluruz.

Dolayısıyla Kıbrıs meselesi dediğimiz mesele bir “ada” meselesi değildir sadece. Dünyanın paylaşım kavgası içinde Doğu Akdeniz’deki güç dengeleri meselesidir. Soğuk savaş sonrasında kendi kapalı denizi olduğunu savunan Avrupa Birliği’nin burayı kapatarak Ada’nın tamamına baştan sahip olma meselesidir. Kıbrıs meselesini çözmek çok basittir. Bunları hiç tartışmaya da gerek yoktur. Her zaman söyledim. Kıbrıs uyuşmazlığını askıya alırız beş-altı yıl, Avrupa Birliği Türkiye’yi içine alır 7-8, 5-6 yıl sonra tam üye yapar, içerde eşit taraflar olarak Türkiye ve Yunanistan Kıbrıs meselesini biz kardeş kardeş çözeriz.

Ama böyle yapılmıyor. Batıdan önümüze plan dayatılıyor, plan adı altında belge dayatılıyor. Buna evet veya hayır diyeceksin deniyor. Ben dışarıdayım Türkiye Cumhuriyeti olarak. Eşitsizler arasında bir dayatma söz konusudur. Dolayısıyla Kıbrıs tartışmasını, meselesini hangi zemin içinde tartıştığımızı siyasi boyutları ile bir devekuşu gibi görmezlikten gelirsek, içimizdeki bazı güç odaklarının dayatmaları sonucu daha planlar okunmadan bu iyi plandır, buna her ne pahasına evet diyelim diye bu işin pazarlamasını yaparsak, biz hiçbir şeyi tartışmıyoruz demektir. Şunu söylüyoruz demektir; soğuk savaş sonrasında Batı Türkiye’den taleplerde bulunmaktadır. Türkiye ancak bu talepleri karşılayarak, vererek ayakta kalabilir. Biz bunları vere vere ayakta durabiliriz zihniyetinin bir uygulamasını yapmış oluruz meseleye böyle barksak. Dolayısıyla neyi ne yaptığımızı, hangi zemin içinde yaptığımızı bilmeden teknikleri tartışmamız ve onu global, bölgesel, küresel boyutta siyasi zemine oturtmadığımız zaman teknisyenler olarak, kendi kendimizi aldatmış oluruz diye ben sözüme başlıyorum ve ilk konuşmayı Prof. Dr. Mümtaz Soysal’a veriyorum. 20-25 dakika civarında sayın hocam, değerlendirirseniz memnun olacağım.

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Hepiniz adına, yalnız burada konuşanlar adına değil ama bu toplantıya gelmiş herkes adına, Ankara ve İstanbul Barolarına ve Türkiye Barolar Birliğine teşekkür etmem gerekiyor. Çünkü çok önemli bir görevi kendiliklerinden üstlenmiş durumdalar. Nedir o? Türkiye’nin, yalnız Kuzey Kıbrıs’ın değil ama Türkiye’nin içinde bulunduğu çok kritik bir dönemde, Türkiye’nin halkını aldatmak için ve bu aldatıştan yararlanıp bir uluslararası cinayet işlemek için dünya da çeşitli şebekeler oluşmuşken, Türkiye’nin içinden de bu şebekelere katılanlar kolları sıvamış durumdalar iken Barolar ve Türkiye’nin iki büyük barosu ile bütün barolarının birliği “hayır” diyor.

Biz doğruyu söylemek için toplantı düzenliyoruz. Ve bunu, bence önemli olan asıl yanı da o, “hukuk kuruluşları” olarak yapıyoruz diyor. Çünkü işlenmekte olan cinayetin başlangıcında ya da cinayetler serisinin başlangıcında, yerde maktul olarak yatan hukuk var. Bütün sorun hukukun katledilmesi ile başladı. Ve kimler tarafından, daha önce konuşanlar açılış konuşmalarında belirttiler. Hukuk, insan hakları, bütün hukukçuların kutsal bildiği kavramları kullanarak yaptılar. Onları çarpıtarak, tersine çevirerek yaptılar. Ama vefat eden Melih Cevdet’in bir

şiiirinde de söylediği gibi “kabahatin yarısı bizde ise, yarısı da başkala-rında”. Ama yarısı bizde.

Bu cinayet, hukuka karşı bir cinayet işlenirken bizim hukuk çevre-lerimizin yalnız devlet olarak değil, ama hukuk çevrelerimizin ayak-lanması gerekiyordu. Dünyayı ayaklandırmamız gerekiyordu. Çünkü dünyanın artık hukuka, insan haklarına dayalı olduğu söyleniyor. Açık-ça antlaşmada hüküm varken, yani Türkiye ile Yunanistan bir yerde birlikte üye değillerse, Kıbrıs da oraya katılamaz. Ancak ikisi orada iken, aralarında Lozan’da kurulmuş olan denge sürsün diye Kıbrıs o dengeyi bozmayacak bir biçimde katılabilir. Ama birinden biri orday-sa ve Kıbrıs da oraya katılıyorsa, Kıbrıs Cumhuriyeti olarak o denge bozulur. Böyle bir kural konmuş. Doğu Akdeniz’de barış olsun diye konmuş, Yunanistan ile Türkiye arasında barış olsun diye konmuş ama onu ihlal ederek bu sorun bu günkü haliyle başladı.

Yani bu günkü hali nedir, sayın başkanımız onu belirtti. Kıbrıs’ın geleceği Türkiye’nin Avrupa Birliği konusundaki tutkusuna, haklarına falan değil, tutkusuna yani rasyonelliğin ötesinde duygusallığa, geçmi-şin kalıntılarına, saplantılara dayanmış olan tutkusuna yani ille Avru-pa’ya gireceğiz diyen tutkusuna, ne pahasına olursa olsun gireceğiz, bizden çok ağır fiyatlar, bedeller ödense de gireceğiz diyen bir halkın bu tutkusuna dayandırılmış. Bundan yararlanılarak çözülecek. Bundan yararlanmak gerekir denerek bu gün önümüze gelen son paket nihai olarak ortaya çıktı. Kim çıkardı? Yine bu günkü Dünya düzeninin, ba-na kalırsa görüntülere rağmen yine baş yönlendiricisi olan İngiltere ta-rafından. Çünkü görünürde dünyada tek kuvvet var diyoruz. Amerika var diyoruz. Ama arkasında Kıbrıs sorununun da baş aktörü olan İngil-tere, onun ortaya koyduğu bir plan yatıyor. Amerika bu konuda tabi ki kendi çıkarları buna uygun düştüğü için bunu benimsemiş durumda.

Ama ayrıntılarını ve özellikle bu sözünü ettiğim bağlantıyı yani Avru-pa ile Kıbrıs sorununu, Avrupa ile Türkiye arasındaki ilişkilere bağ-lanan bir Kıbrıs sorununu, böylesine bir plan halinde ortaya koymanın mimarı İngiltere olmaktadır. Daha doğrusu onun bir diplomatı Lord Hanney. Şimdi artık ‘Lord’ oldu. Kıbrıs sorunu, Avrupa meselesi henüz yokken de Birleşmiş Milletler’de vardı tabii. Bu Lord, Birleşmiş Mil-letler’de İngiltere’nin daimi temsilcisi büyükelçi idi. Ve biliyorsunuz Güvenlik Konseyi’nin beş daimi üyesinden biri de İngiltere idi. Dolay-ısı ile o görüşmelerde, yani bugün hala Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında devam etmekte olan görüşmelerin o aşamasında, iş Butros Ga-li’nin genel sekreterliği zamanında gene önümüze bir plan konmasına geldi.

Düşünceler dizisi denen bir fikirler dizisi ya da düşünceler dizisi de-nen bir uzun belgenin, oluşumuna biz de katılmıştık ve umuyorduk ki az çok dürüst olarak uygulanır. Haritası da olan bir belge. Aşağı yuka-rı biz bir haftalık görüşme için gitmiştik. İki ay yazın sıcaklığında New York’ta neredeyse hapis kaldık. İlle bu belge kabul edilecek diye üzerimize müthiş baskı geliyordu. Sonuçta Türk Delegasyonu, Güvenlik Konseyi’nin üyelerinin karşısına çıkarıldı. Ve orada “Niçin, evet demi-

yorsunuz” falan dendi. O fasıl da yürümedi, çünkü kabul edilebilecek gibi değildi. Özellikle haritası şusu busu. Sonuçta Birleşmiş Milletlerin bu beş daimi üyesinin temsilcileri bir odaya girdiler ve Denктаş’ı tek başına o odaya çağırıldılar. Biz yanında yoktuk. Yani üzerindeki baskıyı böylesine somutlaştırırcasına oraya çağırıldılar ve “kabul edecek-sin” dediler -biz dinliyorduk, yani daha doğrusu kulağınızı kapıya dayarsanız duyabiliyordunuz- dedi ki; “kabul edilecek gibi değil, ben müzakereye devam etmek istiyorum, uğraşacağız, kabul edilecek gibi değil”. “Ama kabul etmezseniz” dediler “Güvenlik Konseyi olarak Birleşmiş Milletler kuruluş belgesinin yedinci bölümünü uygularız” Ne demektir yedinci bölüm; Uygulamak için kuvvet kullanabiliriz.

Yani şimdi Irak için sözü edilen, “olmazsa bunlar olur” denen bölüm var ya, onu kullanabiliriz dediler. Denктаş’ın sözünü hiç unutmuyorum, aynen İngilizce’sinden çevirerek söylüyorum: Yani, dedi. “Benim –o zamanki nüfusu ile işte- yüz küsur binlik halkımın önüne altıncı filonuzu getireceksiniz ve bizi bombardıman edeceksiniz, öyle mi?” dedi. “Utanmayacak mısınız” dedi. Güvenlik Konseyi ki işte insan hakları, devletler hukuku vesaire, onlara sahip çıkmak üzere kurulmuş bir kuruluşun organı. O bile bir halkın direnişini ama haksızlığı karşı direnişini, yanlış bir şey yapıyor olmayan bir halkın direnişini kırmak için o planı dahi uyguladı.

Şimdi bunu niçin anlatıyorum? Çünkü önümüze gelen belge, aşağı yukarı iki dosyaya ancak sığıdı. Önümüze gelen belge, içeriği bakımından bana sorarsanız çok ilginç değil. Zaten biz onu da masaya yatırmak üzere buradayız. Ama ben, madem başkan “hangi zemine dayanıyor, neyin nesidir” diye bir giriş yaptı, bu ayrıntıları da bir ölçüde dile getirerek ama onu arkadaşlarım çok daha iyi yapacakları için onlara bırakarak şunu belirtmek istiyorum; Önümüze getirilen belge içeriği bakımından çok yabancı değil, yani şimdiye kadar da bu niyetlerin bulunduğunu, bu yönde kafa yorulduğunu ve oturup saatlerce, günlerce, haftalarca hatta aylarca bir şeyler hazırladığımızı biliyorduk. Sürpriz değil.

Şunu da biliyorduk ki bu tek kişinin, Lord Hanney’in falan elinden çıkma değil. Belki müsveddesi onun elinden çıkma ama bir ortak çalışmanın eseri. Nedir ortak çalışma? Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği kuruluş olarak, İngiltere, Amerika devletler olarak. Avrupa’nın bazı devletleri kendi çıkarlarını biraz yakından ilgilendirdiği için bazıları Norveç, Finlandiya falan gibi bu günkü Dünya düzeninde kendilerine böyle bir görev biçtikleri için; Filistin sorunu mu Norveç bunu çözer, bilmem insan hakları falanca mı İsveç çözer diye bir görev dağılımı yaptıkları için, onların da katıldıkları bir çalışma. Ama asıl feci olan tarafı karşımızda görüşmekte olduğumuz tarafın da bunun ortaya çıkışına katılışı. Çünkü onun izlerine de rastlıyoruz.

İzlerini aramaya da gerek yoktu. Plan ortaya çıkmadan Güney Kıbrıs’taki Kıbrıs gazetelerinde plana ilişkin bir sürü haber çıktı. Simeirin’de Taneya’da ve muhtelif gazetelerde bu planın uçları açığa çıktı. Birlikte hazırladılar. Ve bakıyoruz onların eserleri de orada gözüküyor.

Ha bizim söylediklerimiz yok mu, onlar da var. Bakıyoruz yer yer bizim konuşmalarda kullandığımız terimler, özellikle giriş kısmında işte dostluk, kardeşlik falan filan, edebiyata ilişkin kısımlarda kendi cümlelerimizi de görüyoruz. O niye? Çünkü iki taraftan da alınmıştır izlenimini vermek üzere. Ama içerik öyle değil. Ben plandan söz ediyorum. Çünkü bir planla karşı karşıyayız. Şimdi Türkiye’de genellikle bu günlerde Birleşmiş Milletler planı deniyor, bu içerik kastediliyor. Ya da öneri deniliyor yine içerik kastediliyor ama önemli olan plan, yani bu operasyonun planı.

Nasıl verilecek, ne zaman olacak, hangi aralıkta verilecek ve zamanlama nasıl olacak, hangi takvime bağlanacak. Takvime baktığınız zaman, işte bu gün Aralık’ın 2’si. Türkiye’de bir genel seçim oldu. Hani o da bunun yan planı mı, onu bana değil de dışardan gelip Türk politikasını karıştıran insanlara sorun. O plan da bunun yan planı ve hepsi birden bu Aralıkta mı ya da Kasım sonlarında mı hepsi bir araya gelsin diye mi planlandı, o kadarını komplo teorisyenlerine sorabilirsiniz. Ben o kadar iddialı olmayacağım. Ama bir rastlantı ya da bir yan plan sonucu Türkiye’de seçim yapılmış ve daha önceden bilinen olasılık bu kez daha da kesin olarak ortaya çıkmış, bir iktidar ama dışardan da kabul görmek için çırpınan bir iktidar oluşmuş. Türkiye’de kriz, evet düzelir gibi ama yanlış adımlar atılırsa çok kolaylıkla tekrar eski mecra-sına sokulabilir. Çünkü çok çok kolay artık Türk ekonomisi ile uğraşmak ya da eline dolamak Türk ekonomisini. Bir gün de bizim meşhur borsamızdan birkaç milyar dolar çektiniz mi kriz başlıyor, çok kolay artık Türkiye’de kriz başlatmak. Türkiye’de insanlar sıkıntı içinde. Kıbrıs’ın içi çoktan çözülmüş durumda. O çok uzun bir planın, belki 10-15 yıl eskilere giden bir planın sonucu. Kıbrıs’ın bir taraftan ekonomisini, sosyal yaşamını falan berbat edeceksiniz, ambargolar devam edecek, insanlar sıkıntı içinde olacaklar, gençler seyahat edemeyecek, Dünya ile kültürel ilişki falan kuramayacak, sporcular kendi anavatanlarının takımları ile maç da yapamayacaklar, yarış da yapamayacaklar, yaptıkları zaman hem onlar aforoz edilecek hem Türkiye aforoz edilecek. Oysa, Türkiye futboldan falan para kazanır bir duruma gelmişken bu ortam içinde buna cesaret edemeyecek.

Bunlar yapılırken o toplumun içinde insanlar, gençler, özellikle bol olanaklı gençlik grupları olarak dış seyahatlere götürüldü, seminerlerde çözüm nasıl olur, her sorun nasıl çözülür bunun bilimini yapan insanlarca eğitilecekler ve öylece toplumun içinde böylesine dışardan gelecek her şeye çok kolayca kanabilecek bir nesil yetiştirildi, bir kitle yetiştirildi. Bütün bu koşullar bir araya getirildi, ayrıntılara girmeyeyim. Bu kitle böyle bir dönemde Türkiye’de demin sözünü ettiğim tutku dolayısıyla böyle bir zirve öncesinde öyle bir şey bekliyor ki çok azına da razı, öyle müzakereler başlasın falan filan değil.

Müzakereler için tarih, o da olmasa tarih için tarih, ona bile razı. Te-razinin bir kefesinde böyle tarih. Öbür kefesinde ne kadar küçültürseniz küçültün Türkiye’yi de saymayın, yetmiş milyonu da saymayın Ada’nın nüfusunu da saymayın, hadi onun yarısı Türkiye’den geldi fa-



lan deyin ama orada diyelim ki yüz bin, hatta seksen-doksan bin insanın kederi. Yani tarih tarihi ver, al bu insanların kaderini diyorsunuz. Bu hiçbir diplomaside, hiçbir pazarlıkta, en basit pazarlıkta bile insanların kabul etmemeleri gereken, lafa karşılık çok somut bir durumun kaybı. Bu faktörler, bu etkenler göz önünde bulundurularak hazırlanmış bir plan. Plan ama, tarihleri, aşamalandırılması bakımından, safhalandırılması bakımından ilginç. 12 Aralık'a kadar on gün var. Planda belki Denктаş ameliyat olacak falan filan belki onlar yoktu, onlar KDV'si planın, bonus diyorlar ya şimdi, ayrıca o da geliyor. O orada yaşamı ile mücadele ederken, 12'sine kadar buna evet diyeceksiniz diyorlar, imzalayacaksınız diyorlar.

Ama imzalayacağınız metne bakıyorsunuz; bu belgelerin giriş kısmı bir buçuk sayfalık, ama bunun hemen hemen bütününi içeriyor. Çevirerek okuyayım; "İlişkitedeki kuruluş, -kuruluş da değil temel anlaşmasının biz ona kuruluş demeyi tercih ediyoruz- temel anlaşmanın, ana noktalarına evet diyoruz, bizler Kıbrıs'ın demokratik biçimde seçilmiş liderleri olarak, Klerides ve Denктаş, biz buna, bunun ana hatlarına evet diyoruz, kabul ediyoruz ana hatlarını. "

Ana hatları nedir yani ana noktaları nedir bari onu yazın da bilelim, değil mi? Ana noktaları dediği belgelerden bir tanesi bu kuruluş ya da temel anlaşma sekiz sayfalık uzun uzun yazılmış. Öbürü 30 sayfaya yaklaşır, belki biraz daha az bir anayasa taslağı. Arkasında her birinin de ekleri. "Bunların da esasına evet diyoruz, ayrıca da haritaya ilişikteki haritaya evet diyoruz. İlişkitede iki tane harita var. Hani üç tane olsa seçiminiz biraz daha çoğalmış olacak. İki harita var, arkadaşlarım zaten herhalde daha önce de söylendi, sayın büyükelçi de anlattı. Ya kırk satır, ya kırk katır. Seç, beğen hangisini denen bir haritayı da benimsiyorum."

"Sonra bunlara ilişkin önlemleri de, gereken işleri de yapacağımızı taahhüt ediyoruz. Ve bu esaslara evet dedikten sonra kalan noktaları 28 Şubat'a kadar müzakere edeceğiz ve onlar üzerinde anlaşacağız. Sonra da 30 Mart'ta bu iki belgeyi veyahut sonuçta uzlaştığımız şu metni belki sonundaki ayrıntılar çıkarsak bile en azından şu birinci dosya kadarlık bir metni halklarımızın oyuna sunacağız." Yani referandum yapılacak. Ne zaman? 30 Mart'ta. Çünkü Nisan'da bu önümüzdeki hafta, öbür hafta Kopenhag'da kesinleşecek olan kararın imza safhasına yani artık tam üyelik formalitelerinin başlayacağı toplantıya vakit gelecek. Nisan'da dönem başkanlığı Yunanistan'a geçecek, Danimarka'dan sonra. O zamana yetişecek kısacası. Budur önemli olan. Bu sık boğaz edıştır. Velhasıl karşı çıkılması gereken bu sık boğaz edıştır. Sık boğaz edişin yandaşları içerde bunu bulunmaz fırsat sanacaklar. Niçin? Bir kere Kıbrıs sorununu şimdiye kadar söylenmiş olanlardan çok daha iyi bir belgeye dayanarak çözebilme fırsatı doğmuş. Bulunmaz fırsat! Hani bir tren var ya gidiyor, illa atlayacağız bir tarafına. Ama neresine atlıyorsunuz furgonuna mı, arkadaki yük vagonuna mı, üçüncü mevkie mi, nereye? Ama atlanacak, yani buna evet denirse o fırsat da yakalanacak. Ve bunun propagandası Türkiye'de yapılıyor. Zaten bili-

yorlar ki bunu yapacak olan insanlar var. Bu zannediyorum asıl üzerinde durulması gereken asıl nokta.

Bunu anladığınız zaman gerisi çok kolay sayın Başkanın dediği gibi. Neye oturuyor, bütün o ayrıntılar neyin nesidir ancak bu planın neyin nesi olduğunu anladığınız zaman mümkün. Şimdi hukuka aykırılığın üzerinde daha fazla durmayacağım. Çok söylendi. Ama asıl bir nokta üzerinde duracağım hani yarısı da bizindir diyoruz ya kabahatin. E, hukuka aykırı ise a be Türkiye Cumhuriyeti, yani hukuka aykırı ise yanaşma değil mi buna. Ben hukuk devletiyim, falan Anayasama da yazdım diyor. Uluslararası hukuka da saygımız var falan diyoruz. Böyle bir şeyi yapmaya kalkanların artık yanına yanaşma. Hayır hukuka aykırı ama biz gene itirazımızı söyleyeceğiz. Ama adam diyor ki siz bu itirazınızı söylediniz, ama aynı zamanda Gümrük Birliğini de imzaladınız.

O sırada dediniz ki biz imzayı atalım sonra itirazımızı söyleriz. Hep itiraz edip duruyorsunuz ama var, orada bir büyük hata var. Yani zaten Kıbrıs sorununun şöyle geçmişine bakarsak çok üst üste gelen hatalarımız var. Onlardan en önemlisi en temel itiraz noktamızı göz ardı etmemiz. Söyler gibi yapıp, uymamamız. Bugün de hala o devam ediyor. Şimdi biz bunu tekrar söylesek -ki söylüyoruz- gene söyleyeceğiz. Hazırlanan cevapta yine söyleyeceğiz. Yapmakta olduğunuz şey hukuka aykırıdır, uluslararası hukuka aykırıdır diyeceğiz ama ne çare siz diye diye yapmışsınız bu noktaya gelmişsiniz o büyük bir şey, önemli bir şey. İkincisi, altında ne yatıyor bunun? Altında tabii sayın Başkanın da belirttiği gibi bir defa her şeyden önce Güney Kıbrıs'ın Avrupa sürecini tamamlaması, kazasız belasız hatta belki de işine gelecek bir kaza ile tamamlaması.

Bu iş olacak, onlar girecekler. Biz istediğimiz kadar felaket olur işte kırarız, dökeriz falan da dendi hatta geçmişte kıyamet kopar dedik, Doğu Akdeniz falan karışır dedik ona rağmen bu olacak. Bu olacak tabii Türkleri kandırarak da olsa. Böyle bir planın gerçekleşmesi için yapılmış ama yine içinde biraz önce Kıbrıs'ı içinden çöktürme planının kırıntıları da var. Hatta belki de esas noktalardan biri de o. Kıbrıs'ta bir Kıbrıs ulusu yaratmak.

Şimdi çok milliyetçilik falan filan yapmak istemiyorum ama Kıbrıs'ta bir Kıbrıs ulusu ne zaman yaratılır, yaratılabilir. İki büyük ulus yani Türk ulusu ve Yunan ulusu geçmişleri en azından bugün bir çok ulusun geçmişlerinden daha parlak olan, iki büyük tarihi olan millet onların kendilerine olan saygıları ve bundan dolayı bölgedeki çekişmeleri beş yüzyıldır devam eden çekişmeleri biter, dünya başka bir dünya olur, başkaları bu ülkeler ve Ada üzerine oyun oynamaktan falan vazgeçerler o zaman belki zamanla bu olabilir. Ama bu plan onu yaratmak üzere de yapılmış olan bir plan. Yani kuzeydeki Türk toplumu, Türkiye ile bağlarından koparılacak ve Kıbrıslı olmanın avantajlarına kavuşturulacak. Kıbrıslı Türk, Kıbrıslı Rum olarak imzalamış olsalar bile sonuçta öyle bir millet yaratılacak. Ayrıntılarına girmeyeyim ama planın içinde bu da yatıyor. Bu tabii çok şık, güzel bir amaç uğruna.

“Niye bölünme olsun? Niçin milletler birbirinden kopuk olsunlar? İnsanlar, toplumlar niye birbirlerine düşman olsunlar?” diye kimsenin itiraz edemeyeceği bir şık düşünce uğruna bir tarafın lehine yapılmaktadır. Hani Kıbrıs’ın Türkleştirilmesi diye bir şey olsa, acaba içimizden itiraz etmek gelir mi gelmez mi o ayrı mesele.

Ama o değil, bu öbür tarafa doğru dönmüş olan bir dümen. Onun görüntüsü insanı ürkütüyor. Altında bu da yatıyor. Yine altında yatan bir başka bir durum, korkunç bir durum. Bunun içinde en azından geçmişe dönük olarak şu ambargoların haksız bir şey olduğunu söyleyen ve bunun bir diploması aracı olarak kullanmakta oluşundaki yanlışlığı vurgulayan bir şey yok. Açıkça kalkacaktır diye bir şey yok, ama anlaşılıyor ki kalkacak. Ama hiç olmazsa şunu önümüze koyduğumuz zaman ya da Kıbrıs Türk toplumuna “bakın geleceğiniz için bir plan, birlikte yaşayacaksınız” dendiği zaman görüşmeler devam ederken ambargolar kalksın hiç olmazsa. Kaç yıldır birliktelik falan lafı ediliyor ama ambargolar devam ediyor. Demek ki bir araç olarak kullanılıyor. Yani diplomaside görülmemiş olan bir şey.

İnsan haklarının en temeli, yaşam hakkı, doğru dürüst insan olma hakkı, kendine saygı, dünyadan saygı görme hakları bir tarafa itilerek bir topluma ambargo uygulanıyor, hayatı cehennem ediliyor demek fazla kaçabilir ama hayatı en azından zorlaştırılıyor. Bir taraftan da “şunları kabul edersen bütün bunlar kalkacak, hem de nasıl kalkacak Anavatanın Avrupa’ya girecek mi girmeyecek mi belli değil. Onun için çırpınırken 10-15 yıl daha bekleyecekken sen hemen giriyorsun” bu var. Ama bunun gereği yok. Hemen giriyor ama bunun şimdiye kadar ki müzakeresini Rumlar yapmış. Tamamlandı denilen müzakereler Avrupa Birliği’ne onlar tarafından yapılmış. Bunların Türk tarafınca kabul edilip edilmediği, Türk tarafı bu müzakerelerinin içine tekrar girerken başvurunun yeniden yapılması gerektiği ve bu yeniden yapılmış başvuru içinde Türk tarafının kendi çıkarları açısından buna bakması gerektiği, burada belirtilmemiş. En büyük eksikliklerden biri bu. Belçika modeli düşüncesini biz ortaya attık. Ünlü Belçika modeli! Yani Avrupa ile olan ilişkiler bakımından kullanılabilecek olan bir model! Bu Türkiye’de öyle bir algılandı ki Belçika modeli deyince, sanki yani Amerikan arabası deyince nasıl daha iyi oluyor falansa Belçika’da yapılmış modelse iyidir. Onun için bakmadan o iyidir diyerek daha parlamentoya seçilir seçilmez biz Belçika modeli ile bunu çözeceğiz diye Avrupa’lara kendilerini vurdular. Sonra dediler ki Belçika’da kral falan var, görüşmelerde biz onu şaka olsun diye söylüyorduk. Daha doğrusu Rumlar itiraz ettikleri zaman haklı olarak canım Belçika modeli ama herhalde bütününü kastetmiyoruz falan dediler. Bize diyorlardı ki, “yani Denктаş’ı kral yaparsınız bütününü kastedebiliriz” falan diydük, yani şaka yapılıyordu. Ama Türkiye’de bu bir moda gibi ortaya salındı. Beni en çok rahatsız eden tarafı bu. Ben daha uzatmadan ke-seceğim. Sorularla falan daha çok aydınlatırız. Arkadaşlarım da anlattıktan sonra biraz daha aydınlanır, ama sorular soracaksınız onlar vesilesi ile açıklarız.

Şimdi biz ne yapıyoruz? Dün gece tamamlanan çalışmalar sonucunda yeni bir kağıt hazırlıyoruz. Öyle bir buçuk sayfalık falan değil. Deneyecek olan şey, yeni ortaklık yaratılırken bu yeni ortaklığı iki devlet yaratmış olsun. Şimdi iki devlette çözüm, zaten ne istiyorsunuz diyorlar ya mesele o değil yani bizim halkı aldatmak isteyenler işte iki, kuzeyde de devlet var, hatta bayraklar mayraklar milli marşlar olacakmış, yeni falan filan, sanki olmuyormuş gibi, bir devlet marş değiştiremezmiş, bayrak değiştiremezmiş gibi bunlar devlet oluyor diyorlar ama biz istiyoruz ki antlaşmaya da bu adla imza atsınlar.

Yani biz iki devletin başkanı kendi rızamızla bu devletleri yeni bir ortaklığın içine götürüyoruz. Onlar artık o ortaklığın devletleri olacaklar yani öncesinde de devletler sonrasında da devlet olacaklar. Evet bir birliğin parçası olarak devlet olacaklar. Nedir faydası çünkü birbirinizi kesmeye başladığınız zaman iç meseledir dış dünya karışmasını diyemeyeceksiniz? Çünkü bu uluslararası hukuka göre kurulmuş devletlerarası bir antlaşmanın ürünü olacak. Onun için Anayasa'yı denedik biz. Şimdi Antlaşma olması gerekir. Şimdi Avrupa Birliği yeni anayasa hazırlıyor, geçende onun toplantısında idim. Onun adı da anayasa antlaşma. Avrupa anayasası, devletler tarafından, devletler hukukuna uygun bir antlaşma biçiminde yapılıyor. Çünkü kendi benliklerini muhafaza etmek istiyorlar. Biz de bunu istiyoruz. Bunun müzakeresine hazırız.

Bu müzakere edilecektir diyorsanız ya da bizimkinin aynı ise tabii hemen imza atarız. Ama müzakere edilecektir diyorsanız müzakere etmeye hazırız diye de imza atarız. Birleşmiş Milletlere ders verircesine bir şey yapmaya kalkıyoruz. E, biraz da ders de verelim yani. Yanlış bir şey varsa o yanlış düzeltmek de hepimizin boynunun borcudur, uluslararası camianın, uluslararası camiayı düzeltmekte rol almak isteyen üyeleri olarak. Ben bu kadarla yetineyim, sonrasını devam ederiz. Teşekkür ederim.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Teşekkür ederiz. Biraz da fazlasını bana göre söyledi. Yalnız ufak bir noktada itirazım var hocaya. Dedi ki "bu Avrupa Birliği Türkiye'nin tutkusu" dedi. Aslında o Türkiye'nin tutkusu değildi bana göre. Kendisi de bakanlık yapmış bir insan olarak o konulara girmek istemedi. İzin verirsiniz ben bulaşmak istiyorum o konuya. Türkiye falan değildi, çünkü Türkiye bilmiyordu, 95'te imzalayan Türkiye bilmiyordu bunu.

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** O sizin konunuzdu.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Türkiye gazetede yazanı biliyordu. Televizyonlarda işittiğini biliyordu, o Türkiye değildi, tartışılmamıştı.

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Ama tutku o demek zaten.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Yok ama tutku da değil...

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Birisine aşık olursunuz, ne mal olduğunu bilmeden...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Ama istemiyordu, ne olduğunu bilmiyordu. Yani bir o belge ile bir sömürge haline geldiğini, onun tek yanlı bir belge olduğunu bilmiyordu kimse. Taksim Meydanına çıkıp sorduğunuz zaman 95 yılı Mart ayında herkes ne güzel diyordu. Hukukçular dahi itiraz etmediler. Yani fazla bir şey söylemediler ona, değil mi? Yani onlar da bilmiyordu demeyeyim, ama onlar da derinlemesine araştırmamışlardı her halde ki, tek yanlılığını vurgulayan olmadı. Biraz da vurgulayan olduysa bile bunu gazeteler ve televizyonlar yansıtmak istemediler.

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** İtirazım var. Ben terimleri dikkatli kullanırım. Tutku, zaten sizin tuttuğunuz bir şey değil ki zaten tutku sizi tutuyor. Fransızca'sına, İngilizce'sine falan bakarsanız pasif bir şey.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Yani hoca ben tuzağa düşürüldü Türkiye demek istiyorum, peki ayrı ifade ediyoruz. Tutku veya tuzak meselesini, ikisi de "t" ile başlıyor. Evet. Şimdi sayın Prof. Dr. Haluk Kabaali-oğlu, Avrupa Hukukunu, Avrupa Birliği'nin iç işleyişini çok iyi bilen bir arkadaşımıdır. En iyi bilen bir-iki kişiden biridir Türkiye'de. Ayrıntıları çok iyi bilir. Eminim önümüzdeki dönemde Avrupa Birliği, Avrupa Birleşik Devletleri olma yolunda ilerlediği zaman içindeki Avrupa Birliği kurumlarının yetkilerinin ne olacağı ve bu yetkilerin bu tip yapılmış anlaşmaları ne şekilde etkileyeceği konusunda da bizi mutlaka aydınlatacaktır. Buyurun Haluk Kabaali-oğlu.

**Prof. Dr. Haluk Kabaali-oğlu:**Teşekkür ederim Sayın Başkan. Değerli konuklar, Kıbrıs konusunda gerçekten hepimiz çözüm istiyoruz. Uzun yıllar çözemediğimiz bir sorundur. Çözülmesi imkanı yaratılmamış bir sorundu. Ve Türk kamuoyu da bu 150-160 sayfalık, fevkalade karmaşık bir ifade ile hazırlanmış metni olumlu karşılamak istedi. Ne istiyorsak içinde vardı. Biz eşitlik istiyorduk, her tarafına eşitlik yazmışlar. Egemenlik diyoruz, egemence diyor, sovereignty diyor efendim ne laf varsa hepsi içinde ve maalesef bu metin yayımlandıktan sonra, aradan 10 gün-15 gün geçtikten sonra dahi katıldığımız programlarda, panellerde, televizyonlarda fikir beyan eden kişiler, "bu metin çok iyidir diyenler"e "siz okudunuz mu onu" dediğimizde "hayır, okumadık". "Nereden bu fikri edindiniz"? "Bir özetini gördük, gazetede okuduk" diyorlar.

Eski dışişleri bakanları, eski büyükelçiler çok büyük gazeteciler, her konuda fetva veren, her şeyi çok iyi bilen gazeteciler bunu okumadan fikir beyan ettiler. Ben beş kere okudum hala tereddüt ettiğim konular var. Benim hocam Profesör Doktor Sevin Toluner o da beş kere okuduğunu söylüyor. O da her okuduğumda yeni bir şey keşfediyorum ben bunda diyor. Eşitlik diyor ama aslında eşitlik yok. Türk tarafı, iki bölgecilik diyor iki bölgeyi tamamen ortadan kaldıran ve daha önce Makarios, Denктаş ve daha önceki anlaşmalarda kabul edilen arazi konusunda global bir tazminat verilmesi, güneydeki mallara karşılık kuzeydeki Rum mallarının tespit edilmesi ve bunun kökünden halledilmesi Birleşmiş Milletler'in huzurunda yapılan anlaşmalarla ile kabul edilmiş olmasına rağmen tamamen bir geriye dönüş ve burada çözüm di-

ye getirilen o mülkiyet komiteleri, kuzeye gidecek Rumlar bu arazi benim dediği zaman onun incelenmesi. İhtilaflar çıkacak o mülkiyet komisyonlarında, mülkiyet mahkemelerinde üç Türk, üç yabancı, üçte Rum hakim.

Bu yabancıların halledeceği bir çözüm. Bu, Kıbrıs'ta bırakın çözümü yeni yeni ihtilafların Ada'nın içinde ortaya çıkmasına yol açabilecek bir durum ortaya getiriyor. Ben Kıbrıs'ta görevli iken Yeşilirmak'ta bir gölet yapılmak istendi. Bölgenin sulanması, araziden daha çok istifade edilebilmesi için arazide bu yapılacak gölet, bir çiftçinin tarlasından geçecekti bir takım borular, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Yeşilirmak'ta o göleti yapmaktaki büyük sıkıntılarla karşılaştı.

Şimdi düşünebiliyor musunuz: 20 senedir, 30 senedir kuzeyde bir arazinin maliki olan Rumlar gelecek bunun ortaya çıkaracağı ihtilaflar ve bunların çözümünde karşılaşılabilecek çeşitli sorunlar doğacak. Yani bu çözüm diye getirilen mesele ki; şimdiye kadar 1995'lerde, 1996'larda ortaya atılan Avrupa Birliği üyeliği olursa, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin haklı bazı mülahazaları dikkate alınır, işte kişilerin serbest dolaşımı, gayrimenkul iktisabı konuları gibi bir çok konuda deregasyon dediğimiz Avrupa Birliği hükümlerinin uygulanmasını askıya alan, 15 sene, 20 sene askıya alınacak hükümler öngörülür denmekteydi. Kıbrıs'taki bazı muhalefet partilerinin ağızlarından düşmeyen o Auckland Adaları örneği verilirdi. Yani Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne ait Türk bölgesinde Rumların arazi iktisabı mümkün olmayacak, nasıl ki Almanların Danimarka'nın belli bazı adalarında arazi iktisabı kesinlikle mümkün olmadıysa. Bugün de Polonya Birliğe katılmak üzere fakat Polonya'da yabancıların, Avrupa Birliği üyesi ülkesi vatandaşların arazi iktisabı 17 sene yasak. Niye? Yeterince kıymetlenmedi, ucuza kapatılmasın diye. Uzun yıllar Avrupa Birliği'nin yapmış olduğu propagandalarda arazi iktisabı konusunda deregasyonlar olunacak demesine rağmen şimdi bunların hepsi unutulmuş durumda. Rumlar kuzeye gidecek, istedikleri arazilerin tazminatı vesaire gibi son derece karmaşık hükümler öngörülecek. Ayrıca iki bölgeyi iki devletten söz ediliyor, fakat kuzeye BBC'nin ve Financial Times'in yorumuna göre seksen bin Rum'un yerleştirilmesi ve kuzeydeki bölgenin -ki onun adı da devlet değil parça devlet, "component state", hani böyle şeyler vardır ya, puzzleler vardır yedek parça gibi takılan, öyle bir devlet- onun üçte bir vatandaşı Rum olacak, zaten onların müşterek devlette "common state"de temsili konusunda ciddi sorunlar var. Oradaki Rum vatandaşlarının oya katılması ile on sene içinde Kuzey Kıbrıs'taki Türklerin tasfiyesi için gerekli bütün hükümler bunlar, fakat fevkalade ustaca yazılmış, profesyonelce hazırlanmış bir metin.

Çok güzel düzenlenmiş ama müzakere edin diyorlar. Evet müzakere edilecek konular da zaten boş bırakılmış sayfalar. Ölçüler, ağırlıklar, meteoroloji vesaire gibi konular bunlar, fikri ve sınai mülkiyet hakları, eski eserler gibi hükümler müzakereye açık. Zaten o ilk baştaki o metni imzaladığınız zaman diğerlerini kabul etmiş oluyorsunuz. Şimdi tabii ki böyle bir anlaşma yapılması, böyle bir anlaşmanın ortaya çıkarıl-

ması bence fevkalade vahim. Niye vahim? Çünkü burada maalesef Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri Koffi Annan, Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin sahip olması gereken tarafsızlığı bir anlamda yitirmiş adeta Avrupa Birliği'nin temyiz memuru gibi. Kıbrıs Rum Yönetiminin Avrupa Birliği üyeliğini sağlamaya yönelik olan gerekli koşulları hazırlama memurluğuna soyunmuş. Halbuki Sayın Cumhurbaşkanı Denktaş'ın girişimi ile başlayan son müzakerelerde Birleşmiş Milletler'in rolünü hatırlayacaksınız.

Televizyonda o genel sekreterin yardımcısı De Soto, elinde kurşun kalemle küçük bir not kağıdı, "benim rolüm sadece not tutmaktır" diyerek kalemını ve kağıdını göstermekte idi. Ve zabıtlara göre de "ben duvardaki bir sinek gibi olacağım", "fly on the wall" diyordu. Birden bu duvardaki sinek ne olduysa önümüze böyle 180 sayfalık bir metin halinde çıktı. Bir kere Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin böyle bir teklifte bulunma yetkisi yok. Ayrıca Avrupa Birliği üyeliği konusunda daha değişik mülahazalar olduğunu da belirtmek istiyorum. Şimdi bir de ben, yeni iktidara gelmiş olan Adalet ve Kalkınma Partisi'nin ciddi hatalar yapmalarının çok pahalıya mal olacağını düşünüyorum. Bu konuları çok iyi düşünceleri gerektiği kanaatindeyim. Çünkü bu bir devlet politikasıdır. Ve 1960 dan bu yana uygulanan devlet politikaları çerçevesinde baktığımızda, iyi niyetle yeni iktidarın yapabileceği bir hattan ben endişe ediyorum ve birkaç ay sonra Kıbrıs'ta hadiseler ortaya çıktığı zaman kucaklarında patlamış bir saatli bombadan bir farkı olmayacaktır bunun, o bakımdan çok çok dikkat etmeleri gerektiği kanaatindeyim.

Her şeyden önce Ada'da hiçbir şey olmamış olsa idi dahi, 1960 antlaşmaları yürürlükte olduğu zaman '60 anayasasına göre Kıbrıslı Türkler, fiilen Kıbrıs Cumhuriyeti'nde devlet kademelerinde görevli olsa idi dahi, o Kıbrıs Cumhuriyetinin Türkiye ve Yunanistan'ın aynı anda üyesi olmadığı bir milletlerarası teşkilata üye olması mümkün değildir. Diyeceksiniz ki bu Avrupa Birliği hukukun üstünlüğüne, hukuk devletine inanan bu Avrupa Birliği'nin, bu konuda hiçbir hazırladığı görüş yok mu? Maalesef. Komisyonu olsun, Konseyi olsun son derece ciddi hukukçuların çalıştığı o "service juridict" dedikleri komitelerin Kıbrıs'ın üyeliği konusunda hazırlanmış bir hukuki mütalaası yoktur, resmileşen. 1992 yılında bir Alman'la böyle bir mütalaa hazırlamak üzereyken anlaşıldığında kendisinin Afrika'ya ticaret temsilcisi olarak tayini çıkmış, ondan sonra herhangi bir mütalaa alınmamış. Ama 1993 yılında Avrupa Komisyonu'nun Kıbrıs başvurusu üzerine hazırladığı mütalaada Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi Kıbrıs'ı temsilen Rum yönetimini tanıdığına göre bizde Rum yönetimini Kıbrıs'ı temsil ettiğini düşünüyoruz deniliyor.

Tabii Avrupa Birliği Komisyonu, baştan itibaren önemli bir noktayı karıştırıyor. Tanıma ile anayasal meşruiyeti karıştırıyor. Yani Birleşmiş Milletler'de Afrika'nın Çat, Pat gibi bir ülkesinde bir darbe yapıldıktan sonra ertesi gün iktidara gelen bir rejimin göndereceği bir temsilci ertesi gün Birleşmiş Milletler'de sandalyesine oturacak. Onu mecbu-

ren tanıyorlar. Ama bu tanıma faktörü bizatihi o rejimin anayasal meşruiyetini tanıdığı anlamına gelmiyor. İşte Avrupa Birliği de Birleşmiş Milletler'in Rum yönetimini tanımasına dayanarak "well established policy" diye eskiden beri yerleşmiş bir tutumları olduğunu vurgulayarak bunun meşru olduğunu ima ediyor.

Halbuki bugün Türkiye'deki Kopenhag kriterleri konusunda bu kadar titiz davrandığını öne süren Avrupa Birliği kurumları ve üye devletler, Kıbrıs söz konusu olduğu zaman Kopenhag siyasi kriterlerine uzaktan yakından yaklaşamayan, meşru bir anayasası dahi olmayan Güney Kıbrıs'ı kabul ediyor. Rum yönetimi lideri Glaskos Klerides yazmış olduğu dört ciltlik hatıralarında "biz bu anayasayı tek taraflı olarak ilga ettik" diyor. Yani şu andaki kendi Cumhurbaşkanları meşru anayasalarını ilga ettiklerini söylüyor. Meşru bir anayasası olmayan, ikiye bölünmüş, kendi vatandaşlarının üçte birine ambargolar uygulayan, düzenin sağlanması, barışın sağlanması ve Doğu Akdeniz'de barışın sağlanması için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin gönderdiği barış gücü askerlerinin görev yaptığı bir ülkenin Avrupa Birliği üyeliğine ehil olduğunu söylemek Kopenhag kriterlerini gerçekleştirdiğini söylemek herhalde hukukla da, anlaşmalarla da bağdaşmayan bir şey.

Peki Avrupa Birliği bunu yaparken hangi hukuki argümanlara dayanıyor? Kıbrıs Rum yönetiminin özel olarak tuttuğu üç Avrupalı hukukçu var. Bunlar bir mütalaa hazırlamışlar. Kraulfault, Pele bir de bir Alman hukukçu. Başlıyor "we have been asked by the Grecee Cypriot Republic of Cyprus" yani Kıbrıs Cumhuriyeti tarafından bize şu konuda bir hukuki mütalaa yazmamız için başvuruldu diyor. Ve orada inceliyor ve incelemesinde Türkiye'nin bu iddialarını teker teker ele alıyor. "Evet" diyor "Kıbrıs Cumhuriyeti, Türkiye ve Yunanistan'ın üyesi olmadığı uluslararası teşkilatlara katılamaz, bu doğru" diyor. Bu hükümler Kıbrıs Cumhuriyetini kuran, kurucu anlaşmalarında, Garanti Anlaşmalarında, Anayasalarında var bu doğru ama Avrupa Birliği uluslararası bir teşkilat değil ki. Ya ne? Uluslarüstü bir teşkilat. O halde buna girebilir diyor. Bu, böyle çok güzel hukuki mütalaaalar, tabi bunu yazdıktan sonra da bunların birkaçının Güney Fransa'da güzel yazlık şatolar aldığını duyduk. Bunun dışında 1960 Anayasasına göre Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Cumhurbaşkanı Yardımcısı olan Kıbrıslı Türkün veto hakkı vardı.

Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin sunduğu planda o Cumhurbaşkanlığı Konseyi, önce dört Rum, iki Türkün yer aldığı, iki Rum sonra bir Türkün görev yapacağı o rotasyonlu sistem gibi değil. 1960 Anayasasında Kıbrıs Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısını sadece Kıbrıslı Türklere kendi aralarında seçiyordu. Cumhurbaşkanı ise sadece Kıbrıslı Rumlar kendi aralarından seçiyorlardı. Yani Amerika Birleşik Devletlerinde de Cumhurbaşkanı, Cumhurbaşkanı Yardımcısı var ama hepsi kendi partisinin kongresinde, kurultayında, "convention"unda seçilir, hatta aynı "ticket" derler, aynı oy pusulası üzerinde seçilirler. Halbuki Kıbrıs'ta öyle değil. Cumhurbaşkanı sadece Rumlar, Cum-



hurbaşkanı Yardımcısını sadece Türkler seçiyor. Türk Cumhurbaşkanı Yardımcısının seçiminde hiçbir Rum oy vermeyeceği gibi Rum Cumhurbaşkanı'nın seçiminde hiçbir Türk oy vermiyor. Şimdi yapılan düzenlemede bunlar da karıştırılmış.

Rumlar kuzeye gelecek oy verecek ve kısa sürede -iki bölge olduğunu farz etsek dahi- o iki bölgede Kıbrıs Türklerinin söz hakkı kısıtlanacak. İşte o üç Avrupalı hukukçuya bol miktarda para vererek hazırlattıkları mütalaada dahi "1960 anayasasına göre öngörülen Cumhurbaşkanı ve Cumhurbaşkanı Yardımcılığı düzenine göre Cumhurbaşkanı Yardımcısının uluslararası anlaşmaların onaylanması konusunda veto yetkisi vardır" diyor. "Cumhurbaşkanı Yardımcısının bu konuda veto yetkisi kesindir" diyor. Ancak diyor, "şu anda Cumhurbaşkanı Yardımcısı olmadığına göre veto yetkisi de yoktur". Sanki oradaki o yetki sadece rahmetli Doktor Fazıl Küçük'ün şahsına tanınmış, Kıbrıs Türk toplumuna tanınmış bir yetki değilmiş gibi. İşte hukuku böyle çarpıtarak hazırlanan mütalaalar üzerine Avrupa Birliği üyeliği konusunda ilerleniyor. Avrupa Birliği üyeliği söz konusu olduğu zaman Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin 1995'te Gümrük Birliği söz konusu edildi. Karar, Avrupa Birliği'nin Genel İşler Konseyinde 22 Şubat tarihinde alındı. Dendi ki; o 1997'de Amsterdam Antlaşması ile sona eren hükümetler arası konferansın bitiminden 18 ay sonra Kıbrıslı Rumlarla müzakereler başlayacak. Bu karar Türkiye ile Ortaklık Konseyi toplantısından önce alınmasına rağmen, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Dışişleri Bakanı yapmış olduğu açıklamada, Türkiye'nin anlaşmalardan kaynaklanan haklarını sonuna kadar savunacağını, Kıbrıs'ın bu şekilde üye olmasının söz konusu olamayacağını çok açık ve net bir şekilde ifade etmiştir. Ve o tarihten sonra da yapılan tüm açıklamalarda gerek Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı ile müştereken yaptığı açıklamalarda, gerekse Türkiye Büyük Millet Meclisinin ve Hükümetin yaptığı açıklamalarda Türkiye Cumhuriyeti'nin böyle bir şeyi kesinlikle tasvip etmeyeceği belirtildi. Hatta İsmail Cem Beyefendi bile "sınırsız bir tepkimiz olur" dedi.

İşte şimdi Adalet ve Kalkınma Partisi iktidara geldiğinde bu konunun geçmişini ve Türkiye'nin anlaşmalardan kaynaklanan haklarını çok iyi incelemek ve bu hakları sonuna kadar savunmak zorundadır. Bu konuda en ufak bir tereddüt kendilerinin ileride çok büyük faturalar ödemelerine yol açabilir. Allah korusun bu mülkiyet komiteleri, mülkiyet vesaireler gibi ihtilaflar ortaya çıktığında bazı muhalefet partileri de diyor ki "efendim, Kıbrıs'ta Türkiye'nin garantisi var, etkili garantisi var". Hiç Türkiye'nin etkili bir garantisi yok. Avrupa Birliği'ne üye olan bir Kıbrıs'a Türkiye'nin laf olarak müdahale hakkı olsa bile, burada anlaşmada ayrıca kesinlikle kuvvet kullanma vesaire gibi şeylerin yasak olduğu da hükme bağlanmış. O bakımdan Kıbrıs'taki soydaşlarımızın da Türkiye'nin garantisi olacağı izlenimini edinerek olmayacak bir güvenceyi de varmış gibi kabul etmemeleri gerektiğini düşünüyorum. Tabii bazı emekli diplomatlarımız da çıkıyor hatta bir emekli olmayanı da efendim "hoca" diyorlar "siz bu anlaşmalar vesa-

ire var diyorsunuz ama hangi mahkemeye gideceksiniz?. Bunun mahkemeye gitmedikten sonra ne değeri var?” Maalesef eski Dışişleri Bakanlığı yapmış, AGİK’te de Türkiye temsilciliğini yapmış bir kişi de geçen akşam televizyonda bunu götüreceğiniz mahkeme yok mahkeme yoksa hak da yok gibi devletler hukuku anlaşmalarının ne olduğunu anlamamış. Bu konuları bilmeden neye dayanarak mütalaa verdiklerini kestirmekte çok güçlük çektiğim hususlardır.

Milletlerarası antlaşmaların binde biridir ancak Lahey Adalet Divanı’na giden. Onlara gidilmesi veya gidilmemesi o anlaşmalarda yer alan hakların yürürlükte olmasını ve hukukun bağlayıcılığını etkilemez. Yeter ki onları sonuna kadar savunabilecek gerçek diplomatlar olsun. Onları sonuna kadar savunacak hükümetler, dışişleri bakanları kararlı davransın. TV8’deki bir programda buyurun mahkemeye gidelim dedi o değerli emekli diplomat. Gidilsin madem öyle. Bu anlaşmalara göre, 1960 Zürih ve Londra Anlaşmalarına ve 1960 Anayasasına göre -kendisi bu kadar yakın olduğuna göre Kıbrıs-Rum tezine ve Avrupa Birliği görüşlerine- teklif etsin 1960 Anayasasına göre ve Zürih ve Londra Anlaşmalarına göre acaba Güney Kıbrıs Rum yönetimi veya Kıbrıs Cumhuriyeti Avrupa Birliği gibi bir uluslararası veya uluslararası teşkilata üye olmaya ehil midir? Yani hukuki ehliyeti var mıdır? Hayır, yoktur cevabı alınacaktır. Bu bir bekletici mesele olabilir. Bunun bu şekilde uluslararası adalet divanına gitmesi için de tabii Yunanistan ile Türkiye’nin bir tahkimname hazırlaması gerekir.

Hep tarih ve takvim peşinde koşuyoruz. Efendim, değişik çeşitli takvimler vardır; masa takvimi, cep takvimi, saatli maarif falan. Bu tarih veya takvim verilmesinin hiçbir hukuki bağlayıcılığı yoktur. Bunu Yunanistan’ın uzun yıllar Dışişleri Bakanlığı Müsteşarlığını yapan Viron Tropulos’da bir Atina programında “siz taktınız bir takvime” dedi bizim büyük bir gazetecimize orada program yapan. Bu takvimi alsanız ne olacak müzakereler 10 yıl, 15 yıl, 20 yıl sürer. Diplomat adam olduğu için onu da söylemedi; müzakerelere başlayacağız derler başlalmazlar, başlayan müzakereleri üç ay sonra istedikleri gibi kesebilirler. 1961 yılında İngiltere ile sürdürülen katılma müzakereleri sırasında -ki o tarihte sadece altı üye devlet vardı- Fransa devlet başkanı general De Gaul bir basın toplantısı yaparak ben bu müzakereleri veto ediyorum, kesiyorum dedi. 63’de bir daha, ta ki 1970 de De Gaul’ün gidip yerine Compdion’un gelişine kadar o katılma müzakereleri devam edemedi.

Onun için Türkiye’nin ve Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin de “bir tarih alacağız, bir takvim alacağız” konusuna bu kadar bağlanmalarını gerekir. Evet doğrudur. Bir takvim vermeleri, müzakerelere şu tarihte başlayacağız demeleri önemlidir ama bunun için AGSP gibi, Kıbrıs gibi konularda taviz verilmesinin düşünülmemesi dahi gerekir. Ben o AGSP konusunda da oldukça endişeliyim. Burada tamam biz tatmin olduk diyorlar. Acaba burada oluşturulacak Avrupa gücünün Kıbrıs veya Yunanistan ile ilgili ihtilaflarda kullanılmayacağına ilişkin güvence Avrupa Birliği’nin kendi dokümanında mı yer alıyor yoksa NATO’nun kendi dokümanında mı yer alıyor bu da açıklığa kavuşma-

sı lazım. NATO'nun yapacağı her işlemde, bence her olayda, Türkiye'nin tek tek kararlar ilgili oy vermesi ve veto hakkını kullanması gerektiği kanaatindeyim. Burada da çok dikkat edilmesi lazımdır. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri'nin hazırladığı bu metinle daha önceki anlaşmalardan kaynaklanan "en ziyade müsaadeye mahzar" devlet statüsünün Türkiye'ye tanınması, AB üyelerinin Kıbrıs üzerinde ne hakkı varsa Türkiye'nin de bunun üzerinde olması gerekirken, artık T.C. vatandaşları Kıbrıs'a vize ile gitmek zorunda kalacak. Bunun dışında da efendim bu Component State dedikleri bu parça devletler, yedek parça devletler, her neyse ticari, dış ekonomik ilişkiler konusunda da her türlü yetkiye sahiptir diyorlar. Avrupa Birliği'ne girdikten sonra dış ekonomik ilişkiler için üye devletlerin artık hiçbir yetkisi yoktur. Brüksel'deki "133 komitesi" dedikleri Dış Ticaret Bakanlarının olduğu Avrupa Bakanlar Komitesi'nde karara bağlanır. Adeta çocuk kandırırmişçasına bizim bazı saf kişiler de bakıp "aaa bakın o da var, bu da var" diyorlar. Bazıları o kadar akıllı ki; bunu, öyle olmadığını bilerek kamuoyunu bilhassa yanıltmak için yaptıklarını da rahatlıkla söyleyebiliriz. Bu yola gidiyorlar.

Bir de Sayın Hocam, burada Avrupa Birliği'nin alacağı yapı çerçevesinde bu anlaşmalarda öngörülebilecek hükümlerle ilgili bir değerlendirme yapmamı istedi. Onu da kısaca arz edeyim. Şimdi, Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Kıbrıs Türk tarafının haklarının korunması amacıyla federasyon denebilecek bir yapı içinde öngörülecek her türlü güvenceler anayasalarda yer alacak! "Check and balances" dediğimiz o kontrol, denge unsurları ne kadar sağlam olursa olsun, Avrupa Birliği üyesi olmuş Kıbrıs Cumhuriyeti'nde Avrupa Birliği kurumlarının sahip oldukları yetkiler esastır. Avrupa Birliği kurumlarının gittikçe genişleyen ve son zamanlarda bir çok alana yayılan önemli yetkileri vardır. Mesele, bundan 15 yıl önce Avrupa Birliği'nin ceza hukuku alanında hiçbir yetkisi yoktur derdik, şimdi ortak tevkif müzekkeresi, ortak muhaceret politikasından tutun birçok alanda, ceza hukukunu ilgilendiren birçok alanlarda dahi Avrupa Birliği Konseyi'nin yetkileri vardır. Ticaret ve saire her konuda.

Şimdi fikri ve sınai mülkiyet haklar deniyor; o konu da Avrupa Birliği'nin münhasır yetkisine girmektedir. Almanlar 2004 yılında hükümetler arası konferans yapılmasını istedi. Almanya'nın "Lender" dediğimiz o eyalet devletleri; "ne oluyor, bu Avrupa Birliği bütünleşmesi çerçevesinde bizim eyalet olarak Alman Anayasası içinde sahip olduğumuz haklar Avrupa Birliği bütünleşmesi çerçevesinde güme gidiyor" dediler O nedenle de üye devletlerin, üye devletlerin içindeki federe devletlerin veya bölgelerin sahip olacakları anayasal yetkilerin ve Avrupa Birliği'nin yetkilerinin kesinlikle belirlenmesi için yeni bir hükümetler arası konferans istediler. Niçin? Çünkü artık kararların büyük bir çoğunluğu Brüksel'de alınıyor. Ve Brüksel'deki Avrupa Konseyi Bakanlar Konseyi'nin ve Avrupa Parlamentosu'nun karşılıklı -ki çok ayrıntılı mekanizmaları vardır- görüşmeler sonucunda hazırlanan yasa-ma işlemleri tüzük, regulation, direktif vesaire kabul edildikten sonra

Avrupa Topluluğunun Lüksemburg’da yayınlanan resmi gazetesinde yayınlanır yayınlanmaz tüm üye devletlerde anında yürürlüğe giriyor, doğrudan etkisi oluyor.

Onun için siz, “biz efendim Belçika modelinde Kıbrıslı Türkler, Kıbrıslı Rumlar birlikte temsil edileceğiz, orada oy konusunda anlaşmazsak çekimser kalacağız” diyebilirsiniz. Bırakın çekimser kalmayı, orada olumsuz oy dahi verseniz, oylar artık oy çokluğu ile alındığından -oy birliğini gerektiren konular sadece kurucu antlaşmaların değiştirilmesi, yeni üye kabulü ki o da kurucu anlaşmanın değiştirilmesi gibi konularla kısıtlı olduğundan- orada verilecek oyun hiçbir değeri olmayacaktır ve o nedenledir ki Avrupa Birliği’nin almış olduğu kararlar, Kıbrıs’ta aynen uygulanmak zorunda kalınacaktır. Siz burada anayasasına istediğiniz kadar güvenceler koyun, o güvenceler zaten burada yok. O nedenledir ki Avrupa Birliği üyeliğinin gerektirdiği koşullar, Kıbrıs’ta bir konfederasyon olmasını gerektirir düşüncesindeydim, Hocam uyardığı için burada kesiyorum. Teşekkür ederim.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Teşekkür ederim. Haluk Kabaalioğlu’na çok teşekkür ediyorum. Konuşmama başlarken, Kıbrıs meselesi kurtla kuzu meselesidir diye başlamıştım. Niçin böyle olduğunu kendisi hukuki delilleri ile ortaya koymuş oldu. Herhalde bizim bir şey düşünmemiz gerekiyor. İşin bu noktaya nasıl getirildiğini. Mümtaz Hoca’nın da söylediği gibi bunu Türk Milleti buraya getirmede. Türkiye Büyük Millet Meclisi de getirmede. Başka bir şeyler getirdi. O başka şeyleri görmezlikten gelirse, kafamızı kuma gömsek o zaman önümüzdeki yıllarda çok daha kötü durumlarla yine ümitsiz Kıbrıs toplantıları ile karşılaşmış oluruz. Yeter ki kafamızı kumdan çıkarıp, kimin ne yaptığını ve ne yapmak istediğini görebilelim. Şimdi konuşma sırası Sayın Gündüz Aktan’da. Sayın Gündüz Aktan’ın benim için bir ayrıcalığı vardır. Onu ben bir çok meslektaşından ayırarak değerlendiririm. Korkmadan, cesaretle doğruları söyleyebilen diplomatlarımızdan bir tanesidir. En son kendisi ile 7 Mart 2002’de Harp Akademileri’nde beraberdik. O zaman kendisi oturum başkanı idi. Ben konuşmacıydım. Biraz önce girerken latife ettim. İnşallah dedi bu toplantıda da bir olay çıkmaz, çıkmayacağından eminim. Buyurun Sayın Gündüz Aktan

**Gündüz Aktan:** Efendim çok çok teşekkür ederim. Barolar Birliği’ne, Ankara ve İstanbul Barolarına tertipledikleri bu toplantıya beni davet ettikleri için. Konuşmacı olarak davet ettikleri için ayrıca şükranlarımı sunuyorum.

Şimdi Sayın Başkan, bu diplomat, ama farklı diplomat deyince aklıma benim bir şey geldi. 1985 yılında rahmetli Özal’ın yanına bizi Dışişleri Bakanlığı, dışişleri danışmanı olarak verdi. ANAP’ta da o tarihlerde dışişlerine karşı her yeni gelen iktidarda olduğu gibi bir kuşku var. Bir süre bizi izlediler filan, ondan sonra aralarında konuşurlarken duydum: “Yaa bunlar iyi çocuklar hiç dışişleri memurlarına benzemiyorlar”. Bu dışişleri memurlarının acaba neye benzediğini insan tabii o zaman merak ediyordum.

Şimdi efendim, Sayın Bakanımı ve sayın Kabaalioğlu'nu dinledikten sonra vaziyetin vahim olduğu ortaya çıkıyor. O zaman bir şey yapmak lazım. Ne yapabiliriz? Mutlaka bir şey yapmak lazım. Bunu reddebiliriz, bunu kabul edebiliriz, hele bazılarının söylediği gibi müzakeresiz de kabul edilebileceğini söyleyenler var. Ederiz bunu kabul. Bir şey yapmak lazım. Şimdi bir an kendinizi bir diplomatın yerine koyun -tabii koyabilirsiniz, Allah yazdıysa bozsun da diyebilirsiniz- ve bir sabah siyasi patronunuz böyle 158 sayfalık bir belgeyi getirip önünüze atsın ve desin ki, "yani iki sene evvel Helsinki'de karar verildi işte, 12 Aralık tarihine kadar şu Kıbrıs'ı çözöver şuna göre, biz de bir tarih alalım, sakın ha bir mesele falan çıkarma benim başıma, zaten Türkiye'nin içi ikiye bölündü, Kıbrıs'ta da muhalefet azmış durumda, bu işi yap, ve buna göre yap." Şimdi sorun artık Kıbrıs sorununun da ötesine gitti. Siz bütün bu sorunsal tümüyle, tüm cepheleriyle, veçheleri ile çözmek zorundasınız. İnanılmaz bir şey. Ve bunu çözdüğünüz zaman da böyle bir soru ki -bir milyon dolarlık bir soru- bir kuruluş da verilmeyecek size. Ne yaparsınız?

Şimdi babadan kalma bir takım bilgileriniz var. Diyorlar ki bir anlaşma dengeli olmalı, adil olmalı, yaşayabilir olmalı. Evet. Bu böyle bir anlaşma mı? Evvela ona bakmak lazım. Tabii nerede yapılıyor anlaşma, işte iki grup var. Bunlardan birisi küçük ve korunmaya muhtaç, Rumların nüfusu ötekisinin 3.5 katı. Eh ekonomik gücünü de hesap ederseniz 15-17 katı belki 20 katı. Büyük bir güç. Demek ki çözümde Türk tarafını koruyacaksınız, Türk tarafının bu çözüm içinde yaşayabilirliğini sağlayacaksınız, üstüne üstlük Güneyin hamisi Avrupa Birliği içinde. Kuzeyi koruyacak olan Türkiye ise dışında ve ne zaman gireceği belli değil. Belki de hiç girmeyecek. Belki de hiç girmeyecek dediğiniz andan itibaren anlaşma en kötü muhtemel koşullara göre yapılması gereken anlaşma halini alır bir anda. Ve bu sırada müzakeresi bunun neredeyse imkansız denecek kadar zor hale geliyor. Ne yapacaksınız? Anlaşmayı süratle okuyacaksınız ve üstüne üstlük hukukçu değilsiniz ve hukukçuların hukukçu olmayanlara nasıl muamele edileceğini biraz önce gördünüz. Eliniz ayağınız da kesilmiş durumda bundan. Ama Allah'tan yanınızdakiler de hukuk bilmiyor, siyasetçiler de bilmiyor onlara yutturma imkanınız var.

Şimdi başlıyorsunuz; birincisi egemen-eşitlik. Egemen-eşitlik iki ayrı devlet biri tanınıyor. Birisi tanınmıyor. Yan yana gelecekler eşit olarak yeni bir devlet kuracaklar. Kendi devletlikleri de sona erecek. Böylece kuzeyin kendi kaderine tayin hakkı kesinlik kazanacak ve bir daha 63-74 olayları vukuu bulursa şapkasını alıp gidecek. Nereye gidiyorsun diyen olmayacak, isyan ettin diyen olmayacak. Ama bakıyorsunuz antlaşmada bundan bahsetmesine rağmen böyle bir egemen-eşitlik yok. Yalnız egemen-eşitliğin yerine bir takım şeyler var. Şimdi sizin bakacağınız şu; ben neyi yutabilirim bu anlaşmada, neyi yuttuktan sonra hazmedebilirim, neyi hazmedemem, neyi ağzıma bile koymama imkan yok. Bu egemenliğe ilişkin madde bana yutulabilir ve zor bela hazmedilebilirmiş gibi geliyor. Yani başlangıcı iyi başlıyoruz. Bu anlaşmanın birinci şeyi yutabilirim ben bunu. Niye? Bunun ayrıntısına pek

fazla girmek istemiyorum. Fakat “resucial” dediğimiz yani artık haklar var. Parça devletler, yani kurucu devlet dersek çok daha iyi olur, bu madde için kurucu devletler merkezi devlete yani ortak devlete bunları aktarıyorlar. Bu ancak egemenlik olduğu zaman kullanılabilir. Garanti Antlaşması var. Türkiye taraf ona. Demek ki her şeye rağmen çözüm bir devletler hukuku belgesi gibi olabilir. En azından bunu ben iddia ederim. İçinde 60’ı birlikte kurmuşlardı diyor, bunu da beraber kuracaklar diyor. Bunlara sığınıp, 24 saat tanınmasam da belki eşit egemenlik var diyebilirim.

Fakat öte yandan bakıyoruz, siyasi eşitlik yok. Siyasi eşitlik yaşayabilirliğine ilgili. Yani bir gün Rumlar saldırıp kuzeydekini kesmeye başlarsa ayrılmak açısından eşit-egemenlik önemli. Siyasi eşitlik ise kararları beraber almaları ve Kıbrıs Türklerinin veto hakkına sahip olması. Siyasi eşitliğe bakıyorsunuz bu 1960’ın gerisinde. Çünkü orda veto hakkı vardı. 85-86 Quellar belgesinin gerisinde, orda veto hakkı vardı, 92 fikirler dizisinin gerisinde, orda veto hakkı var. İlk defa bir paket görüyoruz. Siyasi eşitlik diye diye ve biz de Belçika modeli diye her yeri inletirken, kendisi de Belçika modelini kabul ettiğini söyleyerek, Belçika modelinin temelini teşkil eden asıl şey bunun içinde eksik. Bunu yutmak ve sindirmek mümkün değil.

Şimdi ortak devlet ile parça devlet, yani kurucu devletlerin, işlevlerinin hak ve yetkilerinin paylaşımına geldiğinizde; bu, anlaşmalarla saptanacak bir şey. Genel hatları ile anayasada var. Diyelim ki iyi müzakere ettiler ve o bakımdan da size bir şey olmadı.

Toprak; %28.5 bize bırakılıyor, yani Türk tarafına. Yani %8’lik bir küçülme var. Ada’nın %8’i Türk tarafının %22’sine tekabül ediyor. Yani beşte birini veriyorsunuz karşı tarafa. Bu ciddi bir toprak bırakma operasyonu. Ama diyorsunuz ki kendi kendinize: zaten fikirler dizisinde 29.1’di. Şunun şurasında %0.5 veya 0.6 bir toprak daha bırakacağım, peki bunu da sindiriyorum kendime ve mideme. Fakat buradaki sorun bırakılan topraklarla ilgili. Orada size hiçbir seçenek bırakmamış. Yani o şu toprağı da ben seçeyim kardeşim, vereceğim toprakları ben seçeyim diyemiyorsun. Ve bunun sonucunda öyle yerler gidiyor ki, bunu hiçbir şekilde kabul etmenize imkan yok.

Göçmenler; Burada tam bir sürprizle karşılaşıyorsunuz. Çünkü ben müzakerelerine katılmadım. Onun için dışarıda bulunan, dışardan bakan insan olarak, biz kendi aramızda konuşurken; 10.000 göçmen kuzeye çıkarsa vahim olur mu, olmaz mı? Bazıları 20.000 dediği zaman “hayır böyle bir şey söz konusu olur mu? 20.000’i nasıl alabiliriz yukarıya” falan diyorduk. Şimdi 70.000 den bahsediyoruz. Bu çok yüksek. Bunu kabul etmek çok zor. Bir şey söyleyeyim mi size? Yani inşallah basın yoktur burada. Bu anlaşmayı imzaladıktan sonra da uygulamazsınız bunu. Bunu kimse size uygulatamaz. O gitsin mahkemeye, anlatsın derdini. Bu iyi bir şey değil, fakat bunu yazanın müstahak olduğu muamele budur. Bunu uygulayamazsınız. Uygularsanız her tarafta sürtüşmeler, çatışmalar başlayacak. Ertesi gün, bu çatışmalara atıfta bulunarak, “kusura bakmayın biraz erteledik” filan dersiniz, kalır. Ama

Türkiye ve Türk Diplomati böyle düşünmeye alışmamıştır. Yani bir İtalyan olsa yüzde yüz böyle yaklaşacaktır buna, başka bazı ülkeler de. Ama bizimkiler “yok, hayır eğer ben bunun altına imzamı atıyorsam ben bunu uygulamam” diyecektir.

Bu uygulandığı zaman başımıza ne gelebilir? Bakın, %28’de şu sırada 150.000 kadar insan yaşıyor. %36’da yani Türk bölgesinde diyelim ki 210.000 insan yaşıyor. Ama %28lik bölümünde yani geriye bırakılacak bölümde 150.000 kişi yaşıyor. Uygulamaya başladınız. Sizin bıraktığınız %8’lik bölümden minimum 50.000 kişi yukarıya gitti. Yukarısı oldu 200.000. 70.000 insan daha girdi. Yukarısı oldu 270.000.

Yani 150.000 nüfusun yaşadığı yerde 120.000 nüfus daha ilave. %80’lik, %85’lik bir ilave yapıyorsunuz. Toprak azalmış, bu gelenlerin bir kısmı kırsal bölgeden geliyorlar ve artık ekip biçecek toprak yok yukarıda. Bunlar artık kentli olacaklar. Yaratacağı ekonomik ve sosyal sorunları düşünün. Ve Ada’nın Türk bölgesi bu karar sayesinde, bu plan sayesinde, -neyse bunun ismi- Ada’nın en yoğun nüfusa sahip bölgesi oluyor. Niye en fakir yer, en yoğun nüfus?

Başka bir şey veto hakları kalktı. Şöyle bir durum ortaya çıkacak. Şimdi atlayarak anlatıyorum. Kısa anlatması zor: KKTC’nin yerine kurulacak Türk Kurucu Devleti seçime gitti, Diyelim ki %55, Derviş Eroğlu kazandı. %45 de diyelim ki Sayın Mehmet Ali Talat kazandı. Türk bölgesinde Derviş Eroğlu hükümeti kuracak. Genel seçimlerde bu sefer bırakalım meclisi fakat senato seçimini 24-24 senatör var, 48 senatör. 24 Türk senatörü 55, 44, 45 diye gene bölünme oldu diyelim. O şekilde bölünme, 24 senatörün 14’ünü Derviş Eroğlu’nun partisi, 10’unu Mehmet Ali Talat’ın partisi çıkaracak. İşte Mehmet Ali Talat’ın partisinin 10 senatörü Rumlarla birleşip ortak hükümeti kurabilir. Ne olacak, kurarsa kursun o da Türk, o da Türk? Ama şöyle bir durum ortaya çıkacak o zaman; Türk bölgesinde iktidar olanlar başka, ortak devlette iktidar olanlar başka. Birisinin muhalefeti ötekisinin iktidarı filan. Türk bölgesi içinden bölünecek. İlk dakikadan itibaren birbirlerini yemeye başlayacaklar. Fikri ve ideolojik farklar kat ve kat artacak. Mehmet Ali Talat’ın verdiği en ufak taviz, Türk Bölgesini ayağa kaldıracak. Herkes birbirine girecek. 10 sene sonrayı düşünün, 10 sene sonra buna 20.000 Rum daha eklenecek. Türk tarafında artık Mehmet Ali Talat’ın yanında yeni bir Rum partisi çıkacak ve belki birlikte iktidarı alacaklar. Şimdi bunun sonucunda artık Türkiye’nin müdahalesine gerek kalmayan bir durum da hasıl olabilecek yukarıda. Ama onu siyasi patronumuza söyleme imkanımız olmayacak.

Bunun içerisinde iki şey daha eksik; Birincisi, ‘üç özgürlük’ diye bahsedilen özgürlükler vardı ya. Bunlar nedir? Gezip dolaşma, orada ikametgah tutma ve iş yapma özgürlükleri. Biz hep başından beri di-yorduk ki, bunlar Avrupa Birliği’ne giren bir ülkede hemen tanınan özgürlükler ama biz derogasyonları tanıyalım. Yani istisnai bir rejim olsun. Türkiye girinceye kadar. Çünkü kalabalık güney, zengin güney, gelip kuzeyi almasın diye bunu düşünüyorduk. Bunun içerisinde bütün derogasyonlar kalkmış. Hiç derogasyon bulamadım. Belki Sayın Baka-

nım bulmuş olabilir, bilmiyorum ben bakıyorum, bir deregasyon arıyorum, hiçbir deregasyon yok bunun içinde. Fazladan yukarıya gelip yerleşmeden de yatırım yapabilirsiniz. 20.000-30.000 kişi de öyle girebilir onu bile engellememiş yani gayet liberal bir rejim.

Avrupa Birliği'ne üye olur olmaz böyle bir Kıbrıs Yunanistan'a ve İngiltere'ye iki garantör ülkeye her türlü Avrupa Birliği hakkını tanıyor, fakat biz Avrupa Birliği dışında olduğumuz için bunların hiçbiri bize tanınmıyor. Halbuki Anayasanın bir maddesi var; 23. maddesi -ki Rumlar 63 yılında bunu değiştirmişlerdi- bu maddeye göre bize en ziyade müsaadeye mazhar ülke hakkı tanınmalıydı. Yani Yunanistan'a, İngiltere'ye tanıdığını bize de tanınması lazım. Burada onları da tanımıyor ve "bu konuları Avrupa Birliği mevzuatına göre çözeceğiz" diyor. Bu da demektir ki, Türkiye'nin lehine çözmeyeceğiz. Bunları da yazmış.

Garanti ise çok ilginç; Garanti artık komik bir garanti halini alıyor. Garanti sulanmış falan değil. Bakın garanti nedir? '60 yılında devlet kurulduğunda, Türkiye bu devletin bağımsızlığını, toprak bütünlüğünü garanti etti. Bu devletin Enosis yapmasına karşı duracağını ve taksim yapmayacağı garantisinde bulundu ve 1960 Anayasasının devam edeceğini, onun kurduğu sistemin devam edeceğini garanti etti. Şimdi yeniden garanti antlaşması önümüze geliyor. Buna iki şey ekliyoruz, diyoruz ki "yeni anayasayı koruyacaktır, garantör ülke olarak ve iki parça devletin anayasalarını da koruyacaktır". Başka neyi koruyacaktır? Avrupa Birliği'ne girmesini koruyacaktır. Kıbrıs, Avrupa Birliği üyesi olacak. Bizi bugüne kadar "Kıbrıs üye olursa, garanti antlaşmasının çiğnenmesidir, çünkü Avrupa Birliği üyeliği Türkiye'nin içinde bulunmadığı bir ekonomik ve politik birliğin üyeliği, Kıbrıs'ın dolaylı yoldan Yunanistan'la Enosis yapması demektir" dedik ve bunun garanti antlaşmasına aykırı olduğunu söyledik. Biz garanti edeceğiz, bu yeni antlaşmayla bunu garantisini yapıyoruz. Bence yani en harika yeri burası. Burası ancak komik bir şey olabilir.

Sonuç, bu antlaşma benden önce konuşanların söylediği gibi bir "yeniden birleşme" paketidir. Türk ve Rumları yeni bir millet haline getirmek için yapılmaktadır. Bunun uygulanması son derece zordur, çünkü çok karmaşık bir antlaşmalar dizisini içermektedir ve bunun için de bize, 12 Aralık'a kadar süre tanımışlardır. Peki ne yapacağız, bunun bu şekilde kabul edilmesine imkan olmadığına göre?

Mutlaka bir çıkış yolu bulmamız lazım. Bir çıkış yolu bulalım ki, Kıbrıs'taki gençler kendi ifadeleri ile Kuzey Kıbrıs'ı bırakıp gitmesinler. Bir çıkış yolu bulalım ki, kara sevda vaziyette kendisinden geçmiş olan liberal aydınlar Avrupa Birliği'nin yolunun kapanmadığını görüp sevinsinler ve bir çıkış yolu bulalım ki sorunu çözmeyen taraf Türkiye olmasın, başımıza sadece Avrupa Birliği, İngiltere değil, Amerika da dert açmasın.

Gizli ambargolar, gizli kredi vermeme veya borsamızı çökertme gibi operasyonlar olmasın. Yani bir şey yapmamız lazım bizim burada ve



yapacağımız şeyler çok az. Çünkü bu metin müzakere edilebilir dense dahi müzakereye açık olmayan bir metin.

Siz alt alta bütün noktaları sayabilirsiniz. Yani “30 Kasım tarihine kadar bunları say” dedi Genel Sekreter Koffi Annan. Her saydığımız noktanın karşısında bir başka nokta olacaktır, o da Rumun saydığı nokta. Siz “toprağımı bu kadar vermem, şu kadar toprak veririm” diyeceksiniz, o %24’i isteyecek. “Şundan fazla göçmen almam” diyeceksiniz, o “iki misli göçmen al” diyecek. Garantiyi düzeltereksiniz bunu bile kaldırırsınız diyecek. Yani alt alta yazıldığı zaman kimsenin yerinden kımıldamayacağı bir durumla karşı karşıyayız. Unutmayın; Karşı tarafı da suçlamak doğru değil. Çünkü bu belge kamuoyuna bir kere Birleşmiş Milletler Genel Sekreterinin adil ve kalıcı bir çözüm için öngördüğü bir belge diye konuldu. “Peki, 28.5 senin için az madem ki, sana %1 daha veriyoruz” dese Klerides, geriye dönemez arabasıyla. “Genel Sekreterin sana tanıdığından daha fazlasını nasıl verirsin Türk tarafına” derler, demezler mi? Bunun aynısını biz de söyleriz. Yani yetmiş bin kişi alıyoruz, doksan bin kişi almaya kalksak göçmen olarak, kim kabul eder bunu kuzeyde? Yıkılır ortalık. Onun için bu belge müzakere edilemez bir belge.

Ben diyorum ki 12 Aralık’a kadar müzakere edemeyeceğiz. Önümüzdeki sene müzakere edelim, etmemiz lazım, talep etmemiz lazım. Bunun için dövüşmemiz lazım, kabul! Fakat bunda son derece az değişiklik yapılabileceğini de bilmemiz lazım. Burada değişiklik de olmayacaktır. O zaman ret mi edeceğiz? Ben siyasi patronuma reddetmeyi önerme imkanına sahip değilim, çünkü bana verdiği talimatta “reddetmeyeceksin bu belgeyi” dedi. Çünkü böyle verecektir talimatı, biliyoruz. E, böyle de kabul edemiyorsunuz bu belgeyi, ne yapacaksınız?

Benim aklıma şöyle garip bir çıkış yolu geliyor; Ve çok muhtemelen bu çıkış yoluna ilişkin önerimi yaptıktan sonra -bundan önce yaptığım gibi- hemen istifa edip kaçmayı düşünüyorum. Çünkü maazallah uygulanırsa, o zaman hepimiz birden sonucunu görebiliriz bunun. Şimdi efendim, ben diyorum ki; Türkiye, Türk tarafı bunu müzakere etsin. Ondan sonra imzayı bassın altına, fakat yürürlüğe sokmasın. Güney Kıbrıs, o bizden de büyük tutkusuyla, ortak devlet adına parça devlet olarak gitsin, girsin ve gününü görsün diyeceğim Avrupa Birliği’ne. Öteki parça devlet üzerinden ambargo kalksın. O da Avrupa Birliği mevzuatına uymaya başlasın. Avrupa Birliği de -iki yüz altı milyon gibi de korkunç bir meblağ ayırmış buna- o meblağı versin onlara. Onlar da mutlu mu? Çocuklarımız da bırakıp Avustralya’ya gitmiyorlar oradan. Buna karşılık Avrupa Birliği bize, o verilmesi son derece zor, takvimi versin. 2004 yılından itibaren biz de müzakereye başlayalım. Garanti rejimi aynen devam etsin, otuz beş bin askerimiz orada Türkiye üye oluncaya kadar beklesin. Giriş müzakereleri bittiği andan itibaren Türk tarafı %28.5 veya %28.6 ya çekilsin, o bölgeyi bıraksın Rumlara. Yukarıya gelecek göçmenler de -senede nüfusuna %1’i kadar yani iki bin-iki bin kişi gireceklerdi- çok istiyorlarsa üç bin veya dört bin kişi, yani hızlandırılmış bir takvimle girmeye başlasınlar. Bunun

yararları, zararları ayrıca tartışılabilir ama bir nokta, beni çok ilgilendiriyor: Türkiye'nin tam üye olduğu bir anda temel tavizler verilmiş olacak. Artık orada Türk varlığını, Kıbrıs Türk varlığını, Türkiye'yle birlikte Kıbrıs Türkleri savunacaklar. Bu çok önemli. Garanti Antlaşmasını böyle kepeze haline getirmeden muhafaza etmiş olacağız ve Güney Kıbrıs Avrupa Birliği'ne bizim iznimizle girmiş olacak. Böyle bir şey. Bunun en iyi tarafı da ne biliyor musunuz? Zaten bunlar böyle bir şey imzaladıktan sonra Türkiye on ile on beş sene sonra ancak girer, hiçbirimiz ortada olmayız o zamana kadar. Ondan sonra gelenler de ne halleri varsa kendileri görsünler. Teşekkür ederim.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Teşekkürler Sayın Aktan. Aktan da konuşma çizgisi içinde bir şeyler söyledi. İtalya, böyle yapardı. Tabii İtalya böyle yapar. Çünkü İtalya, Batının kabullendiği, Batı içinde olan bir ülkedir. Ben Franko zamanında İspanya'ya gittim. Faşist Franko Avrupa Konseyi tarafından muteber bir üye olarak mütalaa ediliyor idi. Ben Avrupa Konseyinin parasıyla gittim Franko'nun elini öptüm orada. Bize on sekiz üye ülkenin, gençlerine el öptürüyorlar idi Avrupa Konseyi parasıyla. Ona yaparlar. İtalya, bunu yapar; Çünkü batı içinde kabul görmüş, batının temel bir unsurudur. Türkiye dışarıdakidir, kabul edilmeyendir. Zaten öyle olsaydı Kıbrıs sorun olmazdı Avrupa Birliği'ne, sorun bu!

**Gündüz Aktan:** Siz bunu benim siyasi patronuma anlatıyorsunuz değil mi? Bana değil.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Tabii, tabii. Oraya söylüyorum ben. Efendim - kralın çorabı yoktu, pantolonu yoktu, şapkası yoktu falan- işte neticede kralın çıplak olduğu ortaya çıkıyor. Teker teker sayıyoruz çamaşırlarının bulunmadığını. Belki yüz parça çamaşırı da saymaya gerek yok, çıplaksa adam çıplak demek de yetebilir ama kamuoyumuzun konuyu çarpıtarak dinlemesinden dolayı, ayrı ayrı saymak gerekiyor. Çünkü bazıları kralın çıplak olmadığını ispat etmek için "şapkasına bakın ne güzel" diyorlar, "ayakkabıları çok zarif" diyorlar, "pantolonu, elbisesi, giysisi, kravatı işte böyle böyle" diyorlar. Bizim de ayrı ayrı saymamız gerekiyor, olmadığını anlatmak için. Galiba uzmanların da görevi biraz bu oluyor maalesef, öyle durumda bırakılıyor.

Efendim, bugün bir Kıbrıs sorunu tartışılıyorsa yahut Avrupa Birliği'nin hukuk dışı dediğimiz bir Kıbrıs politikası var ise bu aynı zamanda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne alınmayacağına da bir politikasıdır. Eğer Avrupa Birliği, üç yıl, beş yıl, on yıl, on beş yıl sonra Avrupa Birliği'ne alınacak olsaydı, Avrupa Birliği üyeleri siyasi, iktisadi, kültürel olarak bunu sindirmiş olsalardı, bugün biz bir Kıbrıs sorununu kesinlikle tartışmazdık.

Başat bir sorunumuz var ama biz onu tartışmıyoruz, tartışmıyoruz. Hepimizin suçu var bunda. İçimizdeki esas meseleyi görmek istemiyoruz. Kenarından, köşesinden. İşte, yeni geldiler, "Belçika Planı" dedi adam. Niye öyle dedi? Kendiliğinden mi dedi? Kim dedirtti? Kiminle menfaati birleşti, içerideki bazı gruplarla mı menfaati birleşti, Avru-

pa'daki menfaat gruplarıyla mı Türkiye'ye karşı menfaati birleştirdi? Bunu açık olarak bizim tartışmamız gerekli. Aslında biz yanlış şeyi tartışıyoruz. Yani birileri kralın üzerindeki elbiseleri sayıyor, elbise, ayakkabı, şu var, ötekide yok diyor, bunu tartışıyoruz aslında biz. Yanlış bir şeyi tartışıyoruz.

Ben bunu yaşadım. 24 Şubat 1995'te Tansu Çiller'le Murat Karayalçın yemeğe çağırdılar, konuşalım diye. Sait Halim Paşa'da oturduk iki saat. On gün sonra 6 Mart Belgesi imzalanacak. Bir gün önce de 24 Şubat Başkanlık bildirgesi çıkmış Avrupa Konseyi'nin. Nedir o? Şantaj, aynı bugünkü Koffi Annan Raporunun benzeridir, aynıdır. Diyor ki, Avrupa Birliği, başkanlık bildirgesi, Avrupa Birliği Kıbrıs'ı kendi alan birliği içinde şey yapar, falan filan. Ben Kıbrıs'ı alacağım demenin diplomatik ifadeleri. Murat Karayalçın ile konuşuyoruz; "Sayın Bakan bakınız, bu tek yanlı bir husustur, "Kıbrıs Cumhuriyeti" diyor, bilmem ne diyor, Türk tarafını kabul etmiyor, "cemaat" diyor, "alacağım" diyor. "Ben alacağım karşılığında ancak 6 Mart Belgesini imzalayacağım, Yunan vetosunu kaldıracağım diyor, bunun tercümesi budur" diyorum. Benim karşımdaki Bakan "öyle değil diyor" bana. Şimdi benim karşımdaki bakan neden öyle diyor, öyle olamadığına inandığı için mi, inandırıldığı için mi yoksa bazı güç odakları resmen dayattığı için mi? Söyleyeyim, bazı güç odakları içeride, bazı sermaye çevreleri içeride dayattığı için öyle diyor. Sorun bu. Dolayısıyla toplumsal demokrasimiz yoksa, çıkar grupları kendi çıkarlarını siyasi olarak temsil edemiyorlar ise, aynen son seçimlerde olduğu gibi o zaman biz Belçika Modellerini yahut çıplak kralın elbiselerini tartışır durumda oluyoruz. Aslında sorunun temelinde başka bir şey daha var; soğuk savaş sonrasındaki Batı Avrupa'yı, batıyı analiz etmek istemeyişimiz.

'89 sonrasında Batı, Türkiye'yi içine almamaya, ancak himayesi altına almaya razı olduğuna karar vermiştir. Bizim tam üyelik başvuru-muz, 1989 yılında, bunun için hiçbir gerekçe yokken, Kıbrıs yokken, Ege yokken, ekonomik sorun yokken, hiç bir gerekçe olmaksızın reddedilmiştir. Sebep budur. Ondan sonra ne olmuştur? İçimizdeki bazı güç odakları dışarıdakilerle birlikte, biz Avrupa'ya tek yanlı bağlanacağız, Batıya tek taraflı bağlanacağız diye karar vermişlerdir. Avrupa Birliği, bizi reddettiği günün ertesi günü Sayın Başbakan, o günün Başbakanı, "Avrupa Birliği bizi içine almasa da, Gümrük Birliğine gireceğiz" demiştir. Bunun ne anlama geldiğini Sayın Profesörler, Sayın Diplomatım söylesin. Şunu diyeceklerdir; bu tek yanlı bir belgedir, bu bir sömürge belgesidir. Bu teknik bir şeydir, siyasi değil, teknik. Kim imzalamıştır; San Marinolular falanlar filanlar imzalamışlardır, değil mi? Dolayısıyla bunu niçin söylemişlerdir. Bilmiyor muydu? Cehalet miydi? Kesinlikle değil. Bu Türkiye'yi tek taraflı bağlama operasyonu idi.

Avrupa Birliği, Kıbrıs'a ne zaman ilgi göstermiştir? Soğuk savaş sonrasında "Akdeniz benim gölümdür" diye karar verdiği zaman, Doğu Akdeniz'e ve Ortadoğu'ya egemen Ada'yı tamamen içine almak için. Suyunu bulandıran Türkiye idi. Çünkü Türkiye'nin orada askeri

vardı. Türkiye'ye artık suyumı bulandırma demiştir. Bunun da planı yapılmıştır, kademe, kademe. Niçin biz tek yanlı Gümrük Birliği Belgesine... 92-95 arası bilinçli olarak, oradaki bürokratlarımız dahil Kıbrıs Meselesinin konabileceğini bile bile. Nereden biliyorduk? 92'de bize ne dediler? Açıklama yaptılar Hocam değil mi? Biz alacağız, bizim nüfus alanımız içinde dediler. Ankara buna niçin tepki göstermedi? Siyasi tepki gösterilmemiştir. Göstermelik tepki gösterilmiştir, öyle mi? Göstermelidir. Yani Bakanlar, Dış İşleri Bakanları "ben mektup yazdım, vallahi billahi benim suçum yok, komisyona havale ettim" demek için mektup yazmışlardır. Göz göre göre niçin böyle olmuştur? Çünkü Türkiye'de toplumsal demokrasi yoktur. Yani Türkiye'nin bütünüyle ulusal çıkarlarını gözetecek bir siyasi bütünleşme içinde işçisi, işvereni, bürokrasisi, siyasetçisi bütünleşmemektedir. İş çevresi alıp başını gitmektedir.

Geçen gün Odalar Birliği Başkanıyla TV8 de tartışmak zorunda kaldım. Yunanistan bizim dostumuzdur diyor. Keşke dostumuz olsa. Yani Yunanistan'ın arkamızdan bu kadar şey yaptığını bile bile Odalar Birliği Başkanının bu şekilde televizyon da konuşması demek, Yunanistan'ın Türkiye üzerindeki politikasını desteklemesi demektir. Yani, Türkiye'nin ulusal çıkarları aleyhine hareket etmesi demektir. İşte terslik buradan çıkıyor; Yunanistan'da bir iş adamı bunu söyleyemez. Kilisesi bunu söylemez, işçisi bunu söylemez, öğretmen üyesi bunu söylemez. Bir bütünleşme vardır. Biz ne konuşuyoruz? Kimi eleştiriyoruz biz? Atina'yı mı eleştirdik? Bazı gazetecilerin, yorumcuların konuştuğu saçma sapan şeyleri konuştuk burada. Bu Yunanistan'da konuşulmaz. Olmaz böyle bir şey. O zaman bizim sorunumuz başka. Yani Kıbrıs üzerinden ve Avrupa üzerinden başka bir şeyden konuşuyoruz aynı zamanda biz burada. Yani bunun bilincinde olmamız gerekir. Neyi konuştuğumuzu iyi bilmemiz gerekir. Hani göstermelik olarak, işte konuşuruz biz. Kıbrıs, mıbrıs, yarın Ege'yi başlarız konuşmaya, yarın başka bir şeyi. Hepsi yavaş yavaş gider. Birilerinin güdümünde gider. Konuyu bilmeyen bazı yorumcular televizyonlarda sizlerin de söylediği gibi televizyonlarda saçma sapan şeyleri niçin söylüyorlar? Bunlar vatan haini mi? Yok, birilerinin güdümündeler. Sorun buradan kaynaklanıyor.

Yani esas meselemizin ne olduğunu bilmemiz lazım. 95'teki Dış İşleri Bakanı da o şeyin, etkisindeydi, Başbakan da. Ondan sonra 99'da Aralık'ta Bülent Ecevit'e zorla koşullu adaylığı kim imzalattı? Bunun cevabı verildi mi? Gazetelerde siz değişik şeyler okudunuz. Saptırına haberler okudunuz. Esas güç kimdi? Bu Türkiye değildi. Buna yetmiş milyon karar vermedi, Türkiye Büyük Millet Meclisi falan. Hükümet bile değildi. Söyledi Başbakan, "içime sindiremedim ama imzaladım" dedi. Dolayısıyla neyi tartıştığımızı iyi bilmemiz gerekiyor. Karen Fogg dosyasında gördük. Daha başka şeylerde de gördük. Kimse nendense bulaşmak istemiyor esas meseleye. Belki çoğumuzun işine de gelmiyor bulaşmak ama işimize gelmesede dahi bulaşmak zorundayız. Çünkü bedelini giderek daha büyük hacimlerde ödemek zorunda kalacağız. Bunu bilmemiz gerekiyor.

Efendim ben birkaç soru da almak istiyorum, izninizle... Biraz daha vaktimiz var. Canlı olması açısından yazılı değil, böyle nokta nokta alırsak iyi olur mu? Biraz haksızlık olacak ama yazıya falan dökmeden sınırlandıracağım ben. Yani o otoritemi kullanacağım. Evet soru sormak isteyen? Evet buyurun....

**Av. Hasan Tahsin Ulus:** Ankara Barosu ve Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yönetim Kurulu Üyesiyim. Öncelikle çok çok teşekkürler. Bütün değerlendirmeler detayıyla yapıldı. Belki bu soruların cevapları da bilinen cevaplar olacak ama tekrar değerlendirilmeye tutulmasında fayda olacağını düşündüm. Birincisi, 17 Temmuz 1974, 19 Temmuz 1974 Makarios Birleşmiş Milletlerde yapmış olduğu konuşmasında Kıbrıs'ın Yunanistan tarafından işgal edildiğini söylüyor. Buna rağmen asıl oradaki yapıyı bozan, sistemi bozan Yunanistan'ın Avrupa Birliği'ne girişinde bu konu hiç sorun edilmedi -ki asıl orada bir askeri darbe söz konusu idi- Albaylar Cuntası ve Kıbrıs'ta Kıbrıs Cumhuriyeti'nin dibine, temeline işlem yapan Yunanistan'dı. Bu nasıl değerlendirilir diye soracağım.

Bunun dışında Kopenhag'da ilk başta Türkiye'nin önüne Kıbrıs konulmamıştı. Fakat gitgide Türkiye'nin giriş adaylığı için değil, müzakere tarihi için ve hatta tarih için tarih karşılığında bu tamamen önümüze konuldu. Acaba bu antlaşma taslağının Türkiye tarafından reddinin Kopenhag'daki gelişmelerde Türkiye'nin alacağı sonucu doğrudan, reel olarak etkileyeceğini düşünüyor musunuz?

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Son soru....

**Av. Hasan Tahsin Ulus:** Peki. Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin ister kendi adına, ister tüm Kıbrıs'ı temsilen -çünkü yedi ay önce, Feughenen, sekiz ay önce, "biz gerekirse Rumları alırız" dediği vakit Rumlar karşı çıkmışlardı buna, "biz bütün Kıbrıs adına gireriz" demişlerdi her iki halükarda da alınmasının Avrupa Birliği'nin ve bilhassa Almanya'nın, bölgedeki çıkarları için sadece güneyiyle girmesinin yeterli olacağını, onları tatmin edeceğini düşünür müyüz? Bu bir blöf müdür? Teşekkür ediyorum.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Birinciyi Gündüz Bey cevaplamak istiyor, Makarios meselesini...

**Gündüz Aktan:** Şimdi 1974'te Makarios bunu söyledi. Niye göz önüne almadılar bu gerçeği ve Yunanistan'ı 1985 yılında tam üye yaptılar? Yunanistan'ın tam üye olmasının nedeni; Yunanistan aslında 1974 yılında bizim hareketimizle yenilmiş oldu. Yunanistan Cuntası buna sebep oldu, fakat ikinci hareketimiz sırasında Karamanlis baştıydı. Sanki Karamanlis yenilmiş gibi hissetti kendisini. O sırada Giscardesden'in çok yakınıydı. Giscardesden de birçok Avrupalı gibi Yunan medeniyetine olan yakınlığı dolayısıyla ve bütün itirazlara rağmen, -çok büyük itiraz vardı Yunanistan'ın girişine biliyorsunuz- kendi başına mesele yaptı ve aldı. Orada artık kimse 1974 olaylarının müsebbibinin Yunanistan olduğunu düşünecek durumda değildi. Çünkü Türkiye hakikaten büyük bir zafer kazanmıştı. Böyle uluslararası ilişkilerde

haklı-haksız son derece zor saptanıyor. Siz kendinizi yüzde yüz haklı hissediyorsunuz, fakat karşı taraf da haklı hissediyor. Bu çok garip bir şeydir. Bir de karı-koca ilişkisinde böyle bir şey olur. Yüzde yüz haklı hissettiğiniz için de, karşı tarafın bu işi nasıl yaptığını veya başkasının ona nasıl sempati gösterdiğini bir türlü kabul edemiyorsunuz. Ama sizin gördüğünüz gibi görmeme imkanına sahip karşısı. Onun için dış politikada haklıyı haksızdan ayırmak ve onun da ötesine gidip temel bir motifi bulmak dünyanın en zor işidir. Onun için bir noktadan sonra sizin karşınızdaki hareketlerin ardındakine bakmazsınız, çünkü bulamayacaksınız demektir. Önemli olan sizin için o harekettir. “Ona karşı ne yapacağım” diye bakarsınız, ancak gücümüz buna yeter. Onun gerisi biraz spekülasyon konusudur. Çok açık olarak önünüze gelmezse bilemezsiniz ve dış politikanızda temel olmaz. O zaman da Hocamız çok şiddetle eleştirebilir öyle tavırları.

**Av. Hasan Tahsin Ulus:** Türkiye'nin bir tarihi yok, yani tam olarak...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Hocam bu Kopenhag'la ilgili konuyu siz lütfeder misiniz?

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Şimdi Kıbrıs'ın, Kıbrıs sorununun bizim Avrupa ile olan ilişkilerimizin içinde olmadığını ve son zamanlarda çıktığını söylemek yanlış. Aslında Helsinki Belgesinde açıkça var. Helsinki Belgesini bu yönüyle kabul etmememiz mümkün değil. Ama ‘kim kabul ettirdi’den daha önemli olan ‘niye ve nasıl kabul ettirdi?’ Çünkü diplomatlarımızdan bir kısmı kabul edilmesinden yanaydı. Kabul edilmemesinden yana olan diplomatlarımız da arkasındaki tehlikeleri söylediler. Onların söylemesine de gerek yok, açıkça vardı. Yani diyordu ki maddenin biri; Sorun çözülsün de, çözülmese de Kıbrıs girer. Orada küçük bir cümle vardır, sonuna eklenmiş ama günü geldiğinde bütün etkenler, bütün faktörler göz önünde tutulacaktır. Biz de o faktöre yani o cümleye tutunduk. Bunlar sağlam tutanak değil diyenlere karşı dediler ki “bakın dönem başkanı Finlandiya Başbakanının mektubu var. Adam sana gönderdi”. En önemli adamları Avrupa'nın “bunu kabul ettik” dediler. Oysa geçerli değil. Onların söylediği şey Avrupa Konseyinin adına değil Avrupa Birliğini ve Konseyini bağlayıcı değildi. Ama buna rağmen etmediler. İşte hep böyle. Geldiğimiz noktalar, bizim geçmişteki kesin tavır almayışlarımızdan kaynaklanıyor.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Hocam orada ben bir soru sorabilir miyim ara soru?

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Tabii buyurun...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Kesin tavır almayışımız mı, yoksa özellikle böyle yavaş yavaş göstermeden, böyle söyleyerekten, daha sonra değişik mütalaa edilebilecek bir yorumla yavaş yavaş her iktidarın “vallahi ben yapmadım, benden önceki yarısını vermiş diğer yarısı bana kalmış” kabilinden bir süreç içinde mi, planlanmış bir şey mi?

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Hayır. Yanıtını siz sorarken söylediniz. Bir baskı var Türk hükümetlerine. Hangisi olursa olsun, üzerlerinde - söylemek belki tuhaf olacak ama- İstanbul Baskısı var. İstanbul Baskısı dediğimiz zaman İstanbul iş çevrelerinin, İstanbul'daki dışa bağlantılı sanayi çevrelerinin vesairenin büyük baskısı var. Bu bizim bir sorunu çok objektif, incelenmesi, tartışılması gereken bir sorunu, sağlam kafayla, sağduyuyla tartmamıza engel olan bir etken. Bu, bütün hükümetlerin üzerinde var ve tabii ki İstanbul olduğu için medya da bunun içinde. Hükümetler bazı şeylere hayır diyemez durumdadır. Ecevit de dahil, o zamanki Başbakan olarak.

Bütün içinde bu konu bakımından büyük bir soru işareti başından beri var. Avrupa Birliği konusunda kesin olarak soru işaretleri var. Ama soru işareti hiçbir zaman ne Avrupa tarafından, ne bizim tarafımızdan net bir biçimde cevaplandırılmıyor. Yani Avrupa'nın politikası nedir? Türkiye'yi istiyor mu, istemiyor mu deseniz, ona dahi -istemiyor görünümleri çok olduğu halde- kesin cevap vermek zor. Çünkü Avrupa "istemiyorum" dediği andan itibaren, oynamakta olduğu ve gütmekte olduğu politika sona erer. On yıl sonra, yirmi yıl sonra ne olur bilemem. Geçmişte ne idi o da bilinmiyor. Ama bugünkü haliyle bir oyalama politikasıdır. Net bir yanıt verilmiyor o konuya. Kendi içinde bölünmüş durumda. Ama ortalama Avrupa'lı olsanız, -zaten rakamlar, kamuoyu yoklamaları onu ortaya çıkarıyor- ya da siz kendinizi Avrupa'lı olduğunuzu düşünün, en zengini Alman değil, İtalyan falan olduğunuzu düşünün, Türkiye'yi alır mısınız? Almak ister misiniz?

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Hocam bana sormuyorsunuz herhalde.

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Hayır. Ama siz Avrupa'lı olarak düşünün; Bir kere nüfus yetmiş milyon. Bir kişi gittiği zaman dahi iki uçak dolusu geliyorlar. Parti lideri gidiyor, bütün iş adamları gittikleri zaman bu üç uçakla gidiyorlar. Yani böyle geliyor bunlar. Daha adaylar, ama Tayyip bile beğenmedi. Böyle geliyorlar, bir de Tayyip beğense nasıl gelecekler. Acaba bizim orada gördüklerimiz gibi mi gelecekler? Geçende vardı, Hollanda televizyonunda Hollanda'daki Türk hanımlara, vatandaşlık dersi veriyorlar. Hepsi gördüğümüz, bildiğimiz kıyafetin daha kötüsü, iyice örtünmüş durumda. Türkiye'yi Kıbrıs'ı biraz öyle olduğu için de almıyorlar. Türkiye böyle bir yer, onun dışında problemlili bir ülke. Yani gelir dağılımı gitgide bozulan, düzelmek şöyle dursun gitgide bozulan, bölgeler arası politikası çok bozuk. Bölgeler arası politikayı doğru dürüst uygulamasalar müthiş paralar akacak. Halbuki Avrupa, şu sırada mevcut on beş kişi ile paylaşmakta güçlük çektikleri bu para, yirmi beş ülke olduğu zaman ne olacak diye birbirine düşmüş durumda. Türkiye konusunda karar vermemiş durumdadır. Çünkü bütün bunlara rağmen Türkiye'den de vazgeçemiyorlar. "Seni almıyorum, senden vazgeçtim" falan deseler, sonuçta Türkiye küser. Ama o zaman da, öyle bir Türkiye'nin de karşılığında olmasını istemiyorlar. Dolayısıyla idare ediyorlar. Yani ne zaman biteceği belli olmayan nişanlılık gibi. Sonucu ne olacak? Henüz belli değil. Biz hiç vazgeçemi-

yoruz. Yani bizim tarihimizde, kanımızda da var böyle. Batıya doğru gidilecek falan. Bilmeyenimiz daha çok Avrupa'lı...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Tüketimle Avrupalı..

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Ama tüketimde Avrupalıyı, Avrupa'lılığın böyle çok idealize ettiği için. Biraz görenimiz biraz daha az Avrupalı oluyor. Hiç görmemişimiz müthiş Avrupalı oluyor. En iyi Avrupa, her şeyin en iyisi Avrupa. Biraz güzel insan varsa "Avrupalı yüzü var" falan filan deniyor. Yani Avrupa bizim her şeyimiz, biz bizim vazgeçmemize imkan yok. Yani kapıdan almasalar bacadan gireceğiz falan. O izlenimi de veriyoruz zaten. Bir vize için bakın konsoloslukların kapısında, sabah beşte falan, müthiş kalabalık. "Gelmeyin" diyor adamlar. Hayırdır biz gideceğiz. Yani verilen mesajı anlamak lazım. Verilen mesaj; "Biz aslında istemiyoruz ama sizi de darıltmak istemiyoruz. Onun için düşman olmayız birbirimize"....

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Kesinlikle hayır...

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Ve biz de düşman hiç olamayız. İşte buldukları formül konuşuluyor ya bugünlerde. Özel ilişki, bir özel ilişki..

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Yeni özel statü, himaye düzeni, yani yeni sömürgeciliğin...

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Yani Beyaz Rusya, Ukrayna ve Türkiye için ciddi ciddi bunu düşünüyorlar. Hatta zannediyorum bu yeni anayasa içinde buna benzer hükümler falan da kabul edilecek. Yani ikinci sınıf Avrupa vatandaşlığı falan gibi. Biz de nasıl olsa "şimdilik kabul edelim sonra değişiriz" diye kabul ederiz diye düşünüyorlar. Onun için Avrupa ile kapışmak olmayacak tarihimizde. Bunu bilerek gitmek lazım.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Teşekkürler...

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Bu olacaktır diye, yani olması çok meşru ve olmaması daha ağır basabilecek olan bir olasılık için, Kıbrıs'tan vazgeçilmez. Hani olsa bütün bunlar, vazgeçilir mi? O ayrı mesele. Bazılarımız ciddi olarak düşünebilir ama ciddi olarak düşünülemeyecek kadar açık bir konu. Onun için Kıbrıs konusunda politikamız neyse, devam ettirmek lazım. Ha, şeye giriyor muyuz bilmiyorum, soru o değildi; bu antlaşmayla ne yapacağız?

**Prof. Dr. Erol Manisalı :** Evet ne yapacağız idi....

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Onu sorulmuş farz edip söyleyelim mi?

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Söyleyin efendim....

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Şimdi ben şuna inanmıyorum. Biz bunu imzalarsak, yani İtalyaların kolayca kurtulabilecekleri gibi kurtuluruz diyemem. Kurtulamayız. Bağlarlar. Yani bu olmazsa şu olmaz, şunu yapmayın, bu olmaz falan filan diyeceklerdir. İçimizde de, zaten "canım Türkiye'ye yakışır mı? Verdiğimiz söz... Ayıp olur." falan filan diyeceklerdir.



**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Hocam, arada bir cümle. Biz tek yanlı bağlanırken bile Yunanistan'a ödün verdik 6 Mart Belgesinde. Yunanistan vetosunu kaldırmak için dediler. Neden vetosunu kaldırmak? Tek yanlı bağlanırken bile şey verdik, rüşvet verdik Yunanistan'a üstüne fazladan. Öyle bir yapıdayız. Söylediğinizi doğruluyor mu Hocam?

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Yunanistan meselesi ayrı. Ben o konuda konuşmayayım. İmzalayıp kaçma olasılığımız yoktur. Gündüz Aktan'ın söylediği şey belki yapılmak istenir ama...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** O kendim kaçacağım dedi Hocam....

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Olmaz. Ama o noktaya getirmek için dahi bizden şimdi belli bir sürede bazı şeyler isteniyor. Biz "ancak şöyle olursa kabul ederiz, imzalarız" dedik, "yok, hayır, reddediyoruz" demedik henüz. Denктаş da demedi baştan. Ama "böyle de kabul edemeyiz" dediği için, Genel Sekreter "nedir itirazınız?" diye şimdi bizden yanıt istiyor. Biz yanıtları, yazdık veriyoruz şimdi. Şöyle bir tehlike vardır. Muhtemelen Rumlar da böyle bir şey yaparlar. Bizimki kadar uzun olamayabilir, bizimki kadar çok şey değiştirelim demeyebilirler ama belki de diyeceklerdir, hatta daha fazlasını da diyebilirler, bu bir yarış ve onun için de sordular ne zaman veriyor diye. Tam saati saatine verecekler ve muhtemelen içerden de bilgi alarak aynı uzunlukta falan verecekler. Şimdi tehlike şudur; Genel Sekreter bunları alıp yeniden bir belge haline getirebilir, "İstediniz, düzelttim ama bu kadar düzelir bu, imzalayın" diyebilir.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** İşte en büyük tehlike o...

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Olası olan budur. İmzalayın diyecek. İmzaladığınızı düşünelim. İki şeyi düşünelim. Yani imzalandık farz edelim. İmzalandı, gerisi görüşülecek demektir. Ama öyle bir görüşme ki bu, anayasa falan var. Onun üzerinde ufak değişiklikler dahi görüşme masasında çok zor yapılabilecektir. Neden? Çünkü daha bu imzalar falan yokken, Kopenhag kapıya dayanmamışken, son görüşme, yani on aylık yüz yüze yapılan, heyetler halinde karşı karşıya oturularak yapılan görüşmelerde benim izlenimim: o kadar eminler ki, -hele Ferhogen üç ayda bir "nasıl olsa alacağız" dediği için o kadar eminler ki-, "biz Avrupa Birliği'ne gireceğiz diyorlar ve girdikten sonra meseleyi zaten Avrupa içinde biz çözeriz.", onun için umurumuzda değil, Türkiye evet demiş dememiş diye düşünmüyorlar. Türkiye evet desin diye uğraşmadılar. Hatta demese daha iyi olur, onlar için önemli olan kazasız belasız girmek. Karşı karşıya olmayan dolaylı görüşmelerden önce, Trablata'te yani Amerika'dayken, Vasiliu zamanında Avrupa'dan haber geldi, Avrupa'nın geleceği 2000 ajandasının dağıtılması söylendi. Orada belli ki Kıbrıs girecek. Denктаş'ın gözlemi, Adam birden bire aynı gün, başka bir adam oldu. Görüşmüyor artık eskiden olduğu gibi. Montreau'de İsviçre'de, Klerides vardı. O daha açıkça söyledi. "Ben sizle ne müzakere ediyorum" dedi.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Nasıl olsa gireceğim...

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** “Ben tanınmış devletim, Avrupa’ya gi-receğim, benimle ne müzakeresi, benden ne koparmaya çalışıyorsunuz” dedi. Bunu aynen söyledi. Heyecanı kaçmış bir müzakereciyle görüşmede fazla bir şey koparamazsın. Hiç bir şey vermez. Ne olacak? Denktaş da başka bir insan değil ki. O da bazı şeylere hayır diyecek, yani en ufak şeyde dahi bunu değiştirmeye ve kendi istediği şekle sok-maya çalışacak. Olmayınca, karşısı razı olmayınca, ister istemez, biz istesek dahi kopacak. Yani bu görüşmeler bir sonuca gitmeyecek. O za-man mesele kopacak. Ne olacak?

Bu davranışları dolayısıyla Avrupa’yla tarih sorunu vesaire de biraz daha uzaklaşmış olan Türkiye. Ama vazgeçmeyen bir Türkiye. Öbür tarafla birleşmesi söz konusu olmayan kendi başına kalmış bir Kuzey Kıbrıs. O olaylar oluyor. Türkiye’ye karşı çok daha başka bir gözle bakmaya başlıyorlar. “Siz bizim Avrupa kısmetimizi de kestiniz, Tür-kiye’nin çıkarları için biz bu duruma mahkum olduk, zaten ekonomik sıkıntılar, işsizlik falan var” diye Türkiye’ye karşı bu isteksizlik, sev-gisizlik büyüyebilir. Olaylar ortaya çıkabilir. Orada öyle insanlar var ki; bu olsun istiyorlar. Yani neredeyse bir işgal ordusuna karşı isyan başlatmak istiyorlar. Bunun küçük provaları yapıldı. Banka krizinde parlamento işgal edildi. Başka herhangi bir ülkede böyle eylemlere, bunlar konusunda yazılıp çizen, orduya işgal ordusu falan diyen, Cum-hurbaşkanına falan hakaret eden insanları pek öyle hoşgörülle karşıla-mazlar. Ha, Türkiye şimdiye kadar hoşgörülle karşıladı ama Türki-ye’de patlayacak. O zaman onların bir kere devre dışarı çıkarılmaları gerekecek. Ama bütün bunlar olurken Türkiye’nin Kuzey Kıbrıs konu-sunda çok ciddi, sağlam ve başka şeyleri feda ederek, mutlaka finanse edilmesi gereken bir kalkınma planının, bir ekonomik planının, sosyal yapıya yönelik planının olması lazım bizim B planımızın başında. Ya-ni yalnız kalmış bir Kuzey.

Kıbrıs, Avrupa’ya girememiş bir Türkiye... Bunun mutlaka çözül-mesi gerekiyor. Böyle bir husumetin yaratılmasına göz yummaya ya da bunun gereğini yerine getirmemeye hakkımız yok. Böyle bir lüksümüz de yok. O zaman, o zaman bugün sırtımızda büyük bir yük gibi ya da büyük bir engel gibi gözüken Kıbrıs sorunu... Ben her şeye biraz olumlu bakmak istiyorum, çünkü işin içinde olmak istiyorum, olumsuz bakmaya başladığınız zaman “Allah belasını versin” deyip bütün dava-lardan vazgeçersiniz. Hayır bunu bizim kazanmamız gerekiyor. O za-man Kıbrıs sorunu Türkiye için müthiş bir kol saatidir. Yani Avrupa’ya iki şey birden söylenir; siz Kıbrıs’ın böyle bölünmüş kalmasını istemi-yor musunuz, biz gerekeni yapıyoruz ama gerekenin tam yapılması için, Doğu Akdeniz’de Türk-Yunan dostluğunun gerçek temellere otu-rulması için, sizin de bizim Avrupa konusundaki bakış açınızı değiştir-meniz gerekiyor. Bizi almalısınız ki, -ben burada şimdi Avrupalı olu-yorum- Kıbrıs sorunu çözülsün, bizi almalısınız ki Türk-Yunan gergin-liği savaflara dönüşmesin, biz savaştan korkmayız belki ama savaş sa-vaştır, insanlar ölecektir, bunlar olmasın istiyorsanız, bütün bu cami-anın, Kuzey Kıbrısıyla, Güney Kıbrısıyla, Türküyle, Rumuyla, Yunan-ıyla, bizim başından beri savunduğumuz teze uygun olarak, yani “an-

çak Türkiye girdiğinde olur” tezimize uygun olarak bunu yaparsınız. Yoksa durum sizin için bela bir durumdur ve Rumlara da, zannetmeyin ki Avrupa gelecek sizi kurtaracak falan. Burada belalı bir durum olur; Bosna’da falan gördünüz. Hollanda’da başbakanı istifa ettirttiler geç geldi diye...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Hocam yalnız orada şöyle bir durum var, izninizle....

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Buyurunuz...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Avrupa Birliği’nin şu andaki politikası şöyle; Mevcut tek yanlı düzenin devamını istiyorlar. Çünkü konuşuyoruz ama şu anda içinde bulunduğumuz Gümrük Birliği düzeni ile Türkiye devamlı kaybediyor, öyle mi? Devamlı olarak kaybediyor yani bu tek yanlı yapılanma...

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Ben ona geleceğim...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Tek yanlı yapılanma bir on-on beş yıl daha devam ederse Avrupa Birliği şuna inanıyor artık Türkiye’nin benimle bir Kıbrıs’ı, Ege’yi, şunu bunu, tartışacak, pazarlık gücü kalmayacak. Ben diyor, Türkiye’nin bürokrasisiyle, üniversiteleriyle, barolarıyla, parlamentosuyla, siyasi partileriyle, ordusuyla kendime bağlamış olacağım zaten diyor, Benim emrimde olacak diyor. Bana bağlı olacak diyor. Bugünden sermayeyi, vesaireyi bu denli bağlayan, yavaş yavaş o süreci devam ettireceğini görüyor, yani trend de budur. Beş yıl önce neleri tartışabiliydik biz. On yıl öncesine bakın neleri konuşuyorduk, bu gün neleri tartışır hale geldik. Aynı trend bir on yıl daha devam ederse Avrupa bunda haklı çıkar.

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Ben trendlere mahkum olmak durumunda değilim. Trendler değişir..

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Ben de.

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Mustafa Kemal zamanında da dünyada bir trend vardı. Bir adam çıktı değiştirdi. Ha, birimiz beceremezsek bile hep birlikte becerebiliriz. Aziz Nesin Türklerin 60’ı aptaldır falan dedi ama, %40’ının biraz daha akıllarını kullanarak Türkiye’yi kurtarmaları mümkündür. Onun için bütün bu olaylar... Biz niye nefes tüketiyoruz, niye yazıp duruyoruz? Yani böyle bir umut olmasa vazgeçeriz.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Gerçekleri göstermek için..

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Göstereceğiz, sonuna kadar göstereceğiz. Bir müddet sonra en aptal olanımız dahi çok aşikar olan bir şeyi görmeye başlayacak. “Oğlum sobaya dokunma yanarsın”, hayır dokunuyor, bir daha, üçüncüsünde en aptal çocuk bile dokunmamaya başlıyor. Bu Avrupa işi de böyle. Görüyorsun artık. Yani aşikar işte. Bazımız görüyoruz, bazımız göremiyoruz, bazımız kendimizi aldatıyoruz...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Görmek de istemiyoruz.

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Görmek de istemiyoruz.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Görmek de istemiyoruz, işimize gelmiyor.

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Aptallaştırıcı bir...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Herkes aptalı oynuyor için enteresan tarafı o.

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Ama bu aptallığa karşı iyi öğrenci yetiş-tireceğiz. İyi bir şeyler yapacağız. Bu değişecek, yoksa vazgeçeriz olmaz. Bunun için bu bizim işimize gelen, yani kendimizi düzeltmek bakımından işimize gelen yanlıdır. Yanlıyorsak bile...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Buna katılıyoruz..

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Yanılıyor olabiliriz. Ama hiç olmazsa Kıbrıs'ın kuzeyi biraz daha düzeler de, Türkiye ile kavga etmez. Biz kendimizi biraz daha düzeltiriz. Avrupa; Bir taraftan kapısını tekmeliyoruz, bir taraftan dileniyoruz falan. Böyle bir durum ortadan kalkar o zaman. Onlar da belki. Ama dünyanın sonu değildir. Yeter ki, biz kendimizi düzeltelim. O da ancak umutla olur.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Siz önce idi galiba, kim önce idi, hangisi, kahverengi gömleklî, siz kahverengi gömleklî....

**Konuk:** Bu kadar kolay olmayacak bu işler. “Ulusal, ulusal” deyip, “ulusal barış”, “ulusal bilinçlenme” soyut bir kavram. Bunun somuta indirgenmesi için o bilincin taşınması gerekir. Oysa baktığınızda bugünkü rakamlara çoğunluk bile, ulusal bilinci, ulusal iradeyi, ulusal davranışı, ulusal mücadeleyi yansıtmıyor. Sınır çıkarları, sınıf bilinci, grup bilinci, feodal çıkarlar, kültür etmenleri, yani klan, aşiret öğelerinin, kültürlerinin yeniden yeşermesi, gericilik... Bütün bu argümanlar içerisinde insanın beyinde dolaşan bu şeyler için de, ulusal bilinç kavramının yer etmesi, ulusal bilincin pekiştirilmesi, dayanışma, toplumsal bilincin, dayanışma şeyinin bir noktaya varması bir güç oluşturmaları mümkün olmayınca burada bir boşluk çıkıyor.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Teşekkür ederim, teşekkür ederim anladım...

**Konuk:** Pardon, pardon sorum bitmedi. Bu boşluğu kim dolduracak? Yani bir ulus devlet kurulursa, o zaman burada güç odakları olarak kimler buna müdahale edecek? Yani ulusal çıkarları korumak için kim müdahale edecek? Orduya ve MGK'ya karşı çıkılıyor o zaman kimler yapacak?

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Teşekkürler, teşekkürler. Efendim kim müdahale edecek diye yukardan aşağı bakıyorsunuz meseleye, kimlerin sahiplenmesi gerekir diye aşağıdan yukarıya bakmak lazım. Mesele bir Latin Amerika'ya bakmak lazım. Brezilya'da ne oldu bir işçi sendikası başkanı bir parti başkanı olarak başkanlığa geldi. Yani toplumdaki çıkar gruplarının menfaat gruplarının siyasal parti olarak toplum içinde örgütlenmediği zaman bizdeki gibi oluyor. Ne oluyor? Herkes herkesin partisi oluyor. Yani hiç kimsenin partisi olmamış oluyor. Yani kimin eli kimin cebinde belli olmuyor, işler karışıyor. Yani Fran-

sa'daki gibi; Çıkar gruplarından çiftçi bilir, tarımcı bilir Fransa'da Par-  
lamentoda beni kim savunuyor diye. İşveren bilir, beni kim savunuyor  
diye. Bu şekilde bir ayrışma örgütlenme olmadığı zaman da ulusal bi-  
linç olmuyor. Ulusallık çıkar karşıtlığının oluşturduğu bir denge üzeri-  
ne kurulur. En çok beğendiğimiz Batı Avrupa'da böyledir. Çıkar grup-  
ları demokrasiyi oluşturur, ulusal bilinci oluşturur. Fransa'da bilmem  
senede beş kere çiftçiler yolları kapatıyorsa bu bir ulusal bilinçtir. Top-  
lumsal bilinçtir. Kendi çıkarını koruma bilincidir. Bizde kendi çıkarını  
koruma bilinci diye bir şey yok. Taksim'e bakın kim, niçin toplanıyor?  
Televizyonlardan, toplantılardan, gazetelerden izliyoruz. Olmaz böyle  
bir şey. Hani Avrupalı olalım diyoruz. Avrupa'da nasıl oluyor bir baka-  
lım. Böyle mi olmuş? Nasıl oluyor? Ulusallık meselesini aşağıdan yu-  
karı siyasi örgütlenmeyle oturtmak lazım. Bunun da sahibi herkesin  
kendisidir. Yani işçi örgütlenecek, tarımcı örgütlenecek, işveren örgüt-  
lenecek. Sadece işveren örgütlenmiş yahut büyük sermaye örgütlen-  
miş....

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Şu bilinç konusunda iki cümle söyleye-  
bilir miyim...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Buyurun Hocam, estağfurullah....

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** İzleyicimiz çok önemli bir noktaya do-  
kundu. Yalnız, bilgi ne demek, bilinç ne demek? Bilinç sözünü biraz  
iyi tahlil etmemiz lazım. Bir kere bilgisiz bilinç olmuyor, bir. Bilgiyi  
bileceksiniz bir kere. Onun için üniversiteler vesaire önemli ama bilgi  
yetmiyor. Bilgisi çok olup bir şey yapmayan insan çok var. Dikkat edin  
Türkçe'de sonu -c, -ç, -inç'le biten her sözcüğün içinde siz varsınız:  
sevinç, kıvanç, bilmem ne kadar -inç'le biten şey varsa, sizin içinizden  
gelen bir şeydir. Utanç vesaire. Onun için bilginin içine kendinizi yer-  
leştireceksiniz. Sizin söylediğinize geliyor. Ben biliyorum ve bunun  
içinde ben neyim, ben bu bilginin içinde neyin nesiyim, neresindeyim?  
Ona vardığı zaman insanlar işte o istediğiniz şey olacaktır. Onun için  
tepeden, onların da bilinçli müdahale etmeleri gerekiyor ya da bilgisiz-  
ce etmemeleri gerekiyor. Hem bilgisi olacak hem de içinde duyacak, o  
da yararlıdır ama... Yani kendi kendine olması nihayet çocuk bilinci  
oluyor, ateş elini yakmıyor. Ama bilgili insanın bilinci başka. O bilgi-  
yi de vermemiz lazım. Onun içinde nefes tüketmek, yazmak, çizmek,  
anlatmak falan gerekiyor.

**Özgür Billur:** Teşekkürler. Atatürkçü Düşünce Hukuk Kolları Fe-  
derasyonu Başkanım. Panel önemli bir amacı gerçi başardı. Çünkü  
medyada, basında izliyoruz, Kıbrıs'ın bir sorun olduğu, bu meseleyi,  
Türk tarafının yokuşa sürdüğü ve bu planın, çözüm önerisinin, Birleş-  
miş Milletler çözüm önerisinin müzakere edilebilir bir öneri olduğu  
havası yaratılmıştır. Fakat tüm konuşmacıların yaptığı açıklamalar da  
göstereyor ki bu kesinlikle bir Rum planı ve kesinlikle müzakere edile-  
mez. Ama bir noktada eksik kaldı diye düşünüyorum. O da demin  
Gündüz Bey'in söylediği çözüm meselesinde. Çünkü Haluk Hocamız  
hükümeti uyardı, Ak Parti hükümetini. Dedi ki: 60'lardan beri gelen  
bir Kıbrıs devlet politikamız vardır, verilemeyecek tavizler vardır. İşte

egemenlik hakkı, işte toprak meselesi... Bu anlamda devlet politikası olduğu için uyardı. Fakat buna, karşı tarafın tezi şu; Avrupa Birliği de bizim devlet politikamız. İşte Osmanlı'daki sadrazamlar gibi Avrupa'yı gezen bu Tayyip Erdoğanlar gibi. Ve onun şürekası. Demin vatan hainleri demediniz ama, vatan hainleri aslında. Avrupa Birliği'nin bir devlet politikası olduğu temelinden çıkarak "Kıbrıs'ta önemli tavizler verilebilir, çünkü asıl olanak devlet politikamız Avrupa Birliğidir" deniyor. Çelişki burada başlıyor aslında. Çünkü demin Erol Hocamız çok güzel söyledi; bu Kıbrıs meselesi, Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi almayacağını gösteren bir sorundur dedi. Şimdi o noktada çözüm açısından bir eksikliğimiz var gibi geliyor, Yani şu çok açık: Kıbrıs meselesindeki son Birleşmiş Milletler planının şunu gösterdiğini hep söylüyoruz - siz de söylediniz çok açıkça- bu plan Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği ve Rum Kesimi ortaklaşa yaptı. Bunu hazırladı ve önümüze sundu. Ama bir şey var; bir devlet politikası var. O da Avrupa Birliği. Türkiye Avrupa Birliği'ne girerse, eğer girerse şu tavizi verelim. Ama zaten bu süreç gösteriyor ki Türkiye, Avrupa Birliği karşı karşıya bu formda. Yani Türkiye Devleti, Avrupa Birliğini devlet politikası olarak kabul ederse, Kıbrıs'ı vatan toprağı olarak görmemek de arkasından gelecek. Yani ben burada çelişki görüyorum. Sayın konuşmacılar burayı açıklarlarsa çok sevinirim.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Teşekkürler.

**Konuk:** Sayın Başkan, değerli yöneticiler, Türkiye Barolar Birliği-ne, İstanbul ve Ankara Barolarına teşekkür etmek istiyoruz. Ben Türk Gençliğine Hizmet Vakfı, Kıbrıs'a Uygulanan Spor Ambargosunu Kınama ve Kaldırma Komitesi Başkanı.

Şimdi meseleyi yaymadan çok odaklanmış bir biçimde Kıbrıs'ı ortaya koymak lazım. Eskiden on binlerin yürüdüğü bir konuda şimdi salonu dolduramıyoruz. Demek ki burada eksik bir olay var. Heyecan lazım. Bunu ötesinde biz burada istediğimiz kadar istediğimiz şeyleri söyleyelim, bu heyecanı, bu bilinci, bu bilgiyi -çünkü gerçekten çok önemli bir bilgi akımı oldu- Kıbrıs'a taşıyıp, Kıbrıs'ta bu heyecanı yaratmadığınız takdirde, biliniz ki Kıbrıs'tan dinatılacaksınız. Haklı mıdır, haksız mıdır meselesi bir defa orada... Gerçekten muhalefet ve bu işin başka türlü düşünönlörleri bu meseleyi son derece basite indiriyorlar. Hocamızın cevaplamasını istediğim sorunun birisi şu; Siz 12'sine kadar imzalamazsanız, Güney Kıbrıs AB'ye girecek. Bundan sonra zaten hiçbir kıymeti harbiyesi kalmayacak gibi bir söylem var. Yani bir defa bunun çok net bir biçimde AB açısından ortaya konması lazım. Olay böyle midir? Eğer böyleyse o zaman Türkiye'nin elini oynatması bile doğru değil sanıyorum. Yani siz istediğiniz kadar müzakere masasına oturunuz, Eğer 12'sinde Güney Kıbrıs'ı AB alıyorsa ve bu doğru-rudan sizi saf dışı bırakacak bir netlik içindeyseler o zaman yapacak başka şey yoktur ve Türkiye'nin başka türlü hareket etmesi lazım. Ama daha mühimi benim üzerinde durduğum... Biz Kıbrıs'ı gezdik. Ben 63'te de Behçet Kemal Çağlar ile beraber Kıbrıs'ı gezdim. Baştan aşağı gezdim. Orada da gördüğüm manzara şu idi: Ticaret Odasına

“sen bizim İngilizlerle aramızı açıyorsun” diye alınmayan bir Küçük... Olayları büyütün, agrandize edin... 63'ten önceki duruma getirin... 60 antlaşmalarından önceki duruma getirin... Bugünkü durumu Kıbrıs yaşadı daha önce. Ne diyorum çok açık ve net; Küçük'ü Ticaret Odasına almıyorlar. Şimdi o halde Kıbrıs'taki durum. Sizi fazla heyecanlandırıp, umutsuzluğa götürmesin ama oradaki insanın da haklı olduğu bir taraf var. Türkiye'li insanımız bize geliyor, biz çok şeyler vaat ediyor, gidiyor ondan sonra bizi unutup diyorlar. Doğru mu bu? Kısmen doğru. Futbol açısından, spor açısından müthiş bir ambargo var. Bu bir insanlık suçu mudur? Tabii insanlık suçudur. Ama bunun insanlık suçu olduğuna ilişkin bugüne kadar herhangi bir hareket yapılmamış. Niye olmamış? Çünkü herkes meseleyi sadece belirli ölçüde Kıbrıs'a bir yardım yaparız, -yüzelli milyon Dolar, Türkiye Kıbrıs'a yardım yapıyor- bununla biter sanıyorlar. Kıbrıs'a yaptığımız yardım yüzelli milyon Dolar. Kıbrıs'ın Türkiye'den yaptığı ithalat üç yüz elli milyon Dolar. Yani Kıbrıs yüküdür insanlara diyorlar bu söylem geliyor ama bunun gerçeği de budur. Kıbrıs'a yüzelli milyon Dolar yardım yapıyorsunuz, Kıbrıs'ın Türkiye'den yaptığı üçyüz elli milyon Dolar ithalat var. Çarpıcı bir olaydır. Şimdi o halde...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Bir toparlayabilir miyiz...

**Konuk:** Hemen toparlıyorum. Efendim Türk işadamları, Kıbrıs'a davulla zurnayla, kırmızı halılarla davet edilip gösterildi, hiçbirisi Kıbrıs'a yatırım yapmamıştır. Şimdi o halde çok özür dilerim bütün imkanlar verilmesine rağmen Kıbrıs'a yatırım yapılmamıştır. Kıbrıs'a bir tek yatırım yapan vardır, o da Asil Nadir. Onun da başına gelenleri görüyorsunuz. Şimdi, bu ambargo olayı, özellikle gençliğe yönelik ambargo olayı bir insanlık suçu mudur, genosit midir? Bir insan hakları sorunu mudur? Bu konuda yapılması gereken nelerdir? Bunları sormak istiyorum.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Teşekkürler, teşekkürler.

**Konuk:** Efendim ben çok mutlu olduğumu dile getirmek istedim. Dünya ve Türkiye çok güç koşullardan geçiyor. Ama gene de bu salonda sizinle birlikteyiz. Sanıyorum ki bu dört konuşmacı insanlığın ulaştığı, yirmi birinci yüz yılda ulaştığı evrenin çok güzel dört örneği. Çok teşekkürler bu konuşmalar için. Ben bir noktayı, gözlemimi belirtmek istedim. Mümtaz Hocanın çok yerinde belirttiği gibi bir erken seçim tuzağı ile Türkiye'de ulusal sağ ve ulusal sol parlamentonun dışına itilmiştir. Ve gene bu ulusal sol ve ulusal sağ kamuoyunun oluşturulması, yığınlara ulaşma açısından marjinalleşmiştir. Çünkü maalesef basın, radyo ve televizyon gene ulusal yapının dışına itilmiştir. Ama sanıyorum ki bununla uğraşmak savaşmak gerekmektedir. Onun için de ulusal sol bir parti sorunu öne çıkarmalıdır. Ulusal sol, bir örgütlenme sorununu gündemde iyice yerine oturtmalıdır.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Teşekkürler. Son soru.

**İlhan Gencer:** Önce bu arkadaşımıza bir tenkitte bulunacağım. “Türkiye’li” dediniz. Türkiye’de ‘Türkiye’li’ yoktur. ‘Türk’ vardır. Bir

kere bu çok mühim. Bütün sorular zaten buradan başlıyor. Ben sanatçı İlhan Gencer. Sanatçı da demiyorum. Müzisyenim. Çünkü herkes sanatçı oldu. Türkiye şarkılarla satılıyor efendim. Türkiye'yi mozaik yapan şarkılar var, şarkıcılar var. "Memleketim" şarkısını biliyorsunuz. Herkesin çok sevdiği bir şarkı. Hiç bir şeye benzemiyor. Çünkü memleketin ismi yok, Türklük yok, bayrak yok, vatan yok. Üstelik "bir başkadır benim memleketim" diyor. Neresi bu memleket? Ayrıca şarkının sonunda diyor ki "ben gönlümü eylerim, gerisi Allah kerim". Binlerce şehit verdik, şehitlerimizin kemiklerini sızlatıyorlar. Bu şehitler o bayrak için orada öldüler. Burada herkes gönlünü eylemeye çalışıyor. Lütfen Türkiye'yi uyandıralım. Sayın Soysal Hocamın dediği gibi patlama yapalım ve ateşleyelim fitili. Teşekkürler.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Evet son sözler Hocam söyleyeceğiniz bir şeyler varsa, birer dakika...

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Ateşlenmiş Türkiye işte..

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Bir cümle, bir cümle. Eleştiri olduğu için söz verdim.

**Av. Mehmet Cengiz:** Şimdi Sayın Hocam sizi ve panelistleri dinledikten sonra bir tespit yaptık. Bu son derece net bir tespit. Bütün panelistler de aynı tespiti yaptılar. Kıbrıs meselesinde karşı mevzide yer alan Yunanistan değil, Yunanistan'ın da arkasında bulunan Batı, büyük Batı devletleri ve Amerika'dır. Bu tespiti yaptık. Fakat dikkat ettim 'ne yapacağız' sorusuna çözüme yönelik somut, doyurucu bir yanıt verilemedi. Neden verilemedi? Belki altı çizilmesi gereken husus atlandı da ondan. Bütün konuşmacılar, maalesef bugün varsayılan tek kutuplu dünyayı kalıcı ve tartışmasız kabul etmektedirler. Peki, Dünya tek kutuplu olmaya mahkum mudur? Dünya tek kutuplu olmaya mahkumsa hakikaten Türkiye'nin yapacağı pek bir şey yoktur. Ama öyle değildir.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Soru alınmıştır.

**Av. Mehmet Cengiz:** Bu bir, ikincisi Girit meselesi. Ben Ankara Barosu Kıbrıs Komisyonu yöneticisiyim. Annan Planını inceledik. Girit meselesi ile ilgili bir araştırma yaptık. Bu konudaki görüşlerimi paylaşmak istiyorum.

["Annan Planı" denilen Kıbrıs'a ilişkin BM belgesinin Güvenlik Konseyi Üyelerine dağıtılan özet metni üzerinde yaptığımız incelemede ulaştığımız saptamalar ana hatlarıyla şunlar:

1. Belgede sözü edilen "ortaklık" ya da "Birleşik Kıbrıs", iki eşit, egemen devletin kurucu ortaklığına dayanan yeni bir ortaklık devleti değildir. Nitekim, "Belgenin Özü" başlıklı bölümde yer alan "ortaklığın bu temel üzerinde yeniden canlandırılmasına karar vermek" ibaresi de sözü edilen devletin "iki eşit egemen devlet"ten oluşmayacağını, 1960 ortaklığının yeniden canlandırılması olduğunu gösteriyor.



2. Aynı bölümün 7. maddesinde “Yunanistan ile Türkiye arasındaki dengeye saygılı olunacağı” söylenirken, 8. maddede, Kıbrıs’ın Türkiye’den önce AB’ye üye olması öngörülmektedir. Bu durumda denge nasıl sağlanacaktır?

3. Aynı bölümün 9. maddesinde; “Biz Kıbrıslı Türkler ve Kıbrıslı Rumlar asli ve ayrılmaz haklarımız ve gücümüzü kullanarak özgür ve demokratik bir şekilde... bu temel anlaşmayı kabul ediyoruz” denilmektedir. Buradan çıkan sonuç, anlaşmayı iki eşit egemen devletin değil, Kıbrıs devleti çatısı altında yaşayan Türk ve Rum toplumlarının imzalayacağıdır. Bu ise, Türkiye ve KKTC’nin bugüne değin ısrarla savunduğu, “iki eşit egemen devletin kurucu ortaklığı” ilkesine terstir. Dolayısıyla, BM Planında bu ilkenin kabul edildiği savı doğru değildir.

4. Belgenin “Yeni Durum” başlıklı bölümünün 4. maddesinde, “Kıbrıs, AB’ye giriş anlaşmasını imzalayıp onaylayacaktır” deniliyor. AB’ye tüm üyelik başvurusunu Türkiye’nin ve KKTC’nin itirazlarına karşın yapan, tam üyelik görüşmelerini sürdüren ve AB’ye üyeliğe hazır olduğu açıklanan taraf, Rum tarafıdır. Bu, Rum devletinin meşruiyetini, tüm Kıbrıs’ın hükümeti olduğu ve Kıbrıs’taki Türkler adına da görüşme yaptığı iddialarını tanımaktır. Bunun kabulü, yarım yüzyıllık ulusal mücadelenin sıfırlanması anlamına gelecektir.

5. “Kıbrıs Devleti, Ortak Devletin Hükümeti ve Parça Devletler” başlıklı bölümün 1. maddesindeki “parça devlet” ifadesinden, ABD’de “state” denilen ve “eyalet” anlamında kullanılan “eyalet devleti” öngörüldüğü sonucu çıkmaktadır. “Parça devlet”; Kıbrıs Devleti içinde ve eyalet statüsünde bir “devlet”tir. Yani KKTC, eşit-egemen bir kurucu devlet olarak kabul edilmemektedir.

6. Aynı bölümde “ortaklık devletin BM üyesi olduğundan” söz edilerek, yeni ortaklık devletin BM’ye üye olan Rum işgalindeki Kıbrıs Cumhuriyeti’nin bir devamı olduğu kabul edilmektedir. Böylece; halen BM üyesi bulunan bu cumhuriyetin, yalnızca kendi Anayasasında yapacağı bazı değişikliklerle yeni bir iç düzenlemeye gittiği söylenmiş olmaktadır. Aksi olsaydı, yeni ortaklığın, anlaşmadan hemen sonra BM’ye üyelik için başvurmasının da öngörülmesi gerekirdi. Dolayısıyla, kurulan devletin “yeni bir ortaklık devleti” olduğu şeklindeki sav bir aldatmacadır. KKTC ortadan kaldırılarak veya Rum devletine yamanarak, Anayasal değişikliklerle AB kapılarının açılması sağlanmaya çalışılmaktadır.

7. Belgenin “Yurttaşlık” başlıklı bölümünde “Türkiye’den giderek KKTC yurttaşlığı kazanan Türklerin Güney’e yerleşemeyecekleri, kendilerine verilmiş bulunan konutları iki yıl içinde boşaltmaları gerektiği, KKTC yurttaşı olsalar dahi AB vatandaşlığı kazanamayacakları, dış ülkelere Kıbrıs yurttaşı olarak çıkamayacakları, 35 bin kişinin Ada’dan ayrılması gerektiği, KKTC’de yerleşecek Türkiye kökenli kişilerin nüfusun %10’u ile sınırlandırılması” gibi ırkçı ve ayrımcı koşullar bulunmaktadır.

8. “Temel Hak ve Özgürlükler” başlıklı bölümde, “Türk bölgesinde yerleşecek Rumların yasama organında temsil edilecekleri” belirtilmektedir. Önümüzdeki 20 yıl içinde Kuzey’e yerleşecek Rumların, bu kesimde dahi nüfusun %33’üne, yani üçte bir oranına ulaşmasına olanak tanınmaktadır. Temsilciler Meclisi de nüfus oranına göre oluşacağı ve kararlar basit çoğunluk esasına göre alınacağı için azınlık statüsü pekişmiş olacaktır. Böylece, Rum liderliğinin 1963’de istediği, ayrı oy çoğunluğu ve veto hakkının kaldırılması, 40 yıl sonra gerçekleşecek ve Türk halkı etkisiz bir azınlık haline gelecektir.

9. Aynı bölümde, “Cumhurbaşkanlığı Konseyi’nin, tek liste içinden özel çoğunluk yöntemi ile senato tarafından seçimi” öngörülmekte ve Rumların çoğunlukta olduğu Temsilciler Meclisi’nin onayı koşul olarak getirilmektedir. Bu yönüyle, Rum önerilerinden farkı bulunmayan bu plana göre, Rumların istedikleri tüm kararları Konsey’den çıkaracakları açıktır. Bunun anlamı ise; ‘Üniter Kıbrıs Rum Devleti’dir.

10. “Yüksek Mahkeme” başlıklı bölümde, “3 Kıbrıslı Türk, 3 Kıbrıslı Rum ve 3 Kıbrıslı olmayan yargıçtan oluşan bir Yüksek Mahkeme oluşturulması” öngörülmüştür. Ancak, Kıbrıslı olmayan bu kişilerin hangi ülke ya da ülkelerden olacağı konusunda bir açıklık yoktur.

11. “Geçici Ortak Devlet Kuruluşları” başlıklı bölümün 2. maddesinde ise, “Kıbrıs’taki iki tarafın liderleri 3 yıl boyunca Kıbrıs’ın ortak Cumhurbaşkanları olacaktır” deniliyor. Burada iki kurucu egemen devletin Cumhurbaşkanlarından değil, toplum ya da cemaat liderlerinden söz edilmektedir. Bunun nedeni ise, KKTC’yi egemen bir devlet, Cumhurbaşkanını ise yasal bir Cumhurbaşkanı kabul etmemeleri, yeni anlaşmayı imzalayanların meşru kabul ettikleri “Kıbrıs Devleti” içindeki iki taraf veya iki toplum olduğunu iddia etmeleridir. Yani, Rumların istediği gibi, Kıbrıs Cumhuriyeti devleti içindeki iki toplum bir anlaşma imzalamış, liderleri de belli bir süre için eşbaşkan kabul edilmiş olacaktır. Zaten bu yaklaşım, tüm belgeye hakim olan bu zihniyetin bir yansımasıdır.

12. Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonra, 5 yıllık bir geçiş dönemi öngörülmektedir. Oysa, AB’ye üyelik anlaşmayla birlikte gerçekleştirilecektir. Bu, son derece dikkat çekicidir. Asıl amaç, Rum tarafını “Kıbrıs” olarak alenileştirmek AB’ye sokmak, Türkiye’yi bunun yaratacağı oldu-bittilerle karşı karşıya bırakmaktır.

13. “Askersizleştirme” başlıklı bölümde, “anlaşmanın uygulanmasından çokuluslu BM Barış Gücü’nün sorumlu olduğu” ve bu gücün “güvenlik içinde bir çevrenin oluşturulmasını da hedeflediği” belirtilmektedir. Böylece, herhangi bir anlaşmazlık halinde öncelikle bu gücün müdahalesi söz konusu olacaktır. Bu, garantör devletlerin tek yanlı müdahale hakkını sınırlamaktadır. Ayrıca, “güvenlik içinde bir çevre oluşturulması” ifadesiyle bu gücün istediği şekilde operasyon yapmasına olanak tanınmış olmaktadır. Yine aynı şekilde bu gücün, Türk parça devletine yerleşecek ve Türk parça devleti yurttaşları olacak

olan Rumların haklarını koruması öngörülmektedir. Böylece Türk devleti, kendi vatandaşları üzerinde egemenliği olmayan bir devlet durumuna düşürülmekte, “iç egemenliği” olduğu iddia edilen Türk devletinin kendi yurttaşları üzerindeki egemenliği ortadan kaldırılmaktadır. Ayrıca, bu çokuluslu gücün Türk devletinden dışarı çıkarılması konusunda ise, ortak devletin kararı gerekecektir.

14. “Parça Devlet Sınırları ve Toprak Ayarlaması” başlıklı bölümde, toprak ayarlamasına konu olacak olan ve bu anlaşmanın yürürlüğe girişinde yasal olarak Rum parça devletine ait olan bölgelerin, 3 yılı aşmamak koşulu ile, geçiş süresince Türk parça devletinin denetiminde kalacağından söz edilmektedir. Böylece, şu anda KKTC’nin elinde bulunan topraklardan bir kısmının “yasal olarak” Rum devletine ait olduğu ileri sürülmektedir.

15. Anlaşmanın yürürlüğe girmesinden sonraki 90 gün içinde, halen BM kontrolünde bulunan ve Rum parça devletine bitişik olan bölgelerin Rum devletine devredileceği öngörülmektedir. Bu, imzaların atılmasından sonraki 3 ay içinde Maraş ve ara bölgenin Rumlara devredilmesi demektir.

16. “Yerlerinden göç edecek Türklerin yerleştirilmeleri sırasında, uygun barınakla birlikte, geçimlerini sağlayabilecekleri koşulların bulunduğu yerlerin seçileceği” belirtilmektedir. Ancak, bu 50-60 bin insanın geçimlerini sağlayabilecek koşulları bulacakları yerlerin nereleri olduğu meçhuldür. Çünkü, Kuzeyde kalacak alana bu 50-60 bin insanın tarım ve hayvancılık yapacak şekilde iskan edilmeleri mümkün değildir. Ne bu kadar boş yer, ne de bu kadar tarıma elverişli arazi bulunmaktadır. BM haritalarına göre Türklere kalacak olan bölge Lapta-Esentepe sahil şeridi ile Kantara ve Bufavento Kalesi etekleridir. Buraları da kıraç tepelerdir.

17. “Mülk Edinme” başlıklı bölümde, tam bir kaos yaratılmaktadır. Yarım asırlık Kıbrıs sorununu yangından mal kaçırır gibi bir ay içinde çözeceğini iddia eden BM, özellikle mal-mülk konusunda tam bir karmaşa ve kargaşa yaratmaktadır. Bunun kabulü halinde, Güney’de malı olmayıp da Rumların evinde oturanlar, yeni devletin tapusunu almak için, 28 yıldır oturduğu evin gerçek değerini Rumlara ödemek zorunda kalacaktır. Eşdeğeri olmadan puan satın alarak mal alanların, tahsisten hak sahibi olup mal alanların, kırsal alanda gençlere konut yapmaları için dağıtılan arsalarından alanların, eşdeğeri olmamasına karşın Rum malı satın alanların veya mücahitlik puanları ile alınan malları tutanların hiçbir yasal hakları kalmamaktadır. Bu kişiler, ellerinde bulundurdukları malları Rumlara devretmek veya Rumlara parasını ödeyerek satın almak zorunda kalacaklardır. Bu konuda öngörülen temel prensip, herkesin evine dönmesidir. Evine dönecek Rumların evinde oturanlardan, konutu tahliye etmeleri istenecek ve kendilerine uygun bir yer bulmaları için bir süre beklenecektir. Bu süre sonunda

evi boşaltmayanlar, görevli çokuluslu güç tarafından zorla evden çıkarılacaktır.

İşte Annan Planı bu.

Gelelim diğer saptamaya; Beylik bir sözdür ama gene de “tarihten alınacak çok dersler vardır”. Geçmişte Girit’te yaşananları anımsayınca, bugün Kıbrıs’ta yaşananları ve yaşanacakları daha iyi anlayabiliriz. Çünkü bu film daha önce de gösterilmişti.

Yunanistan’ın bağımsızlığından sonra Girit’te örgütlenen isyanlar sonunda pek çok Türk, Adayı terk etti. Kalanların pek çoğu da Rumlar tarafından katledildi. Osmanlı Devleti bütün zayıflığına rağmen bu isyanları bastırabilecek güçteydi. Fakat ne zaman biraz sertçe hareket etse Avrupa, İmparatorluğun gayrimüslim tebaasının koruyucusu olarak Türklerin karşısına dikiliyor, Müslümanların Hıristiyanları katle teşebbüs ettiği iddiasıyla müdahale ediyordu. Bu nedenle Omsalı Hükümeti, Hıristiyan tebaasının isyanlarını bastırmak için güç kullanamıyordu. Giritli Türkler, bu şartlar altında yaşam ve mal güvenliklerini sağlayacak bir otorite göremediklerinden, olanak buldukça ya büyük kentlere sığınıyor ya da Ada’yı tamamen terk edip Anadolu’ya göçüyorlardı. 1760’da 200.000’e karşı 60.000 olan Türk-Rum nüfus oranı, 1867’de 120.000’e karşı 200.000, 1881’de 73.000’e 203.000, 1901’de 33.000’e 303.000 olmuş, 20. Yüzyılın ilk çeyreği bittiğinde ise Ada’da hiç Türk kalmamıştı.

İlk Girit isyanı 1770’de Ruslar tarafından örgütlenmiştir. Rus donanması, İngiliz kaptanı Alfinstane’in kılavuzluğunda, Çeşme’deki Türk donanmasını yaktıktan sonra Ege adaları halkını Sultan’a karşı isyana teşvik etti. Rus filosu Girit’te iken başlatılan isyan, bu filo çekildikten sonra bastırılabilirdi.

Yunan ayaklanması sırasında Girit’te meydana gelen kimi isyanlar da Osmanlı ordusu tarafından kolayca bastırıldı.

Ancak, 1866’da Prusya ve Rusya arasında imzalanan ittifak anlaşması gereğince, Rusya Prusya’ya Fransa cephesinde, Prusya da Rusya’ya Balkanlarda ve Şarktaki çıkar bölgelerinde tam bir hareket serbestisi tanıyordu. Bu uzlaşma ile çıkar bölgeleri paylaşılıp emperyalistler arası çekişmeler giderilince, daha pervasızca yürütülen kıskırtmalar çok daha etkili olmuştur.

Yunan Kralı Georges’in Rus Prensesi Olga ile evlenmesi, Rusya’nın Yunanistan’ı ve Girit Rumlarını himayesini pekiştirdi. Bu sayede Rumlar, 16 Ağustos 1866 gecesi ani olarak Selino kazasına hücum edip Türkleri kılıçtan geçirdiler. Çok geçmeden ayaklanma bütün Adaya yayıldı. Osmanlı ordusu harekete geçmek isteyince, Avrupalı büyük devletler, Adanın “sivil Hıristiyan ahalisi”nin korunması emrini verdiler.

Osmanlı Hükümeti ertesi yıl ayaklanmayı bastırdı ama Avrupa’nın baskısıyla Adaya oldukça liberal bir rejim getirmek zorunda kaldı. Ada valisi seçimle işbaşına gelecekti. Valinin, biri Müslüman, diğeri Hiris-

tiyan iki danışmanı bulunacaktı. Türkçe yanında Rumca da resmi dil olacaktı. 49'u Hıristiyan, 31'i Türk üyeden oluşan 80 üyeli bir meclis oluşturuluyordu. Ayrıca mahalli bir jandarma teşkilatı kurulacaktı... Bu rejimle Girit, muhtariyete doğru ilk adımını atmış oluyordu. Bir yandan da Atina'da ve Yunanistan'ın diğer merkezlerinde yardım ve teşvik komiteleri kurulmaktaydı. Bu komiteler, daha çok resmi kuruluşların yahut mebusların, meclis başkanlarının ve subayların resmi sıfat ve girişimleriyle oluşturuluyordu. Gemiler açıkça Yunanistan'dan Girit isyancılarına malzeme taşıyorlardı.

Çok geçmeden, 1895'de Adada yeni bir isyan patlak verdi. Atina gazeteleri Kralı, Adaya Yunan filosunu göndermeye özendiriyordu. Muhafefet, Girit'in Yunanistan'a ilhakı zamanının geldiğini ve Avrupa'nın bu oldu-bittiyi kabul edeceği düşüncesindeydi. Savaşın zarar görenlere yardım edileceği vaadiyle toplanan paralarla silah alınıp Girit'e gönderiliyordu. Osmanlı ordusuna gelince, Avrupa'nın müdahalesine neden olmamak için, sert hareketlere başvurmaktan özenle kaçınıyordu.

18 Haziran 1896'da Fransa, Rusya ve Avusturya, Babıali'den Girit'e bir Hıristiyan valinin atanmasını istedi. Almanya, İngiltere ve İtalya da bu öneriye katıldı.

1 Eylül 1896'da Sultan, büyük devletlerin tekliflerini kabul ettiğini açıkladı. Adaya bir Hıristiyan vali atanması, memurların 2/3 oranında Hıristiyanlardan seçilmesi, askeri birliklerin azaltılması ve sahel istihkamlarında toplanması, Girit jandarmasının Avrupalı subaylardan oluşacak bir komisyon tarafından yeniden organize edilmesi kabul edildi.

Böylece, *"büyük devletlerin müşterek vesayeti altına alınan Girit, artık tam manasıyla Sultanın hakimiyetinde sayılamazdı."*

Osmanlı idaresinin politik zaaf sonucu tavizler vermiş olmasına rağmen, büyük devletlerin desteğindeki Yunanistan'ın sistemli tahrikleri yüzünden, Ada bir türlü barış ve huzura kavuşamadı. 1897'de 2.000 kişilik bir isyancı grubu Hanya'yı kuşatarak Türkleri boğazladı. Bu feci katliam, Türkler arasında panik yarattı. *"Ada dahilindeki Türk halkı ikinci defa olarak, evini, mahsulünü ve mülkünü terk ederek şehirlere sığındı... Türk ordusu... asilere nazaran sayıca daha az olduklarından ve daha zayıf silahlarla mücehhez bulduklarından korkunç işkence ve katliamlara maruz kalabilirlerdi... 25 Ağustos 1896 nizamnamesine göre Osmanlılar Adaya takviye de gönderemeyeceklerdi."*

Adayı için için kemiren bu karışıklıklardan sonra Yunan Hükümeti, iki zırhlısına Girit'e hareket emri verdi. Emrin gerekçesi, *"en büyük tehlikelerin tehdidi altında bulunan bütün Hıristiyanların imdadına koşmak"*tı. Gerçekte ise Yunan subayları yönetimindeki Giritli isyancılar, sayıca kendilerinin üçte biri olan Türkleri tehdit ediyordu.

14 Şubat 1897'de 2.000 kişilik bir Yunan kuvveti Adaya çıktı. 17 Nisan 1897'de Osmanlı Devleti, Yunanistan'a savaş ilan etti. Osmanlı ordusu, Yunan kuvvetlerini kolayca ezerek bütün Tesalya'yı işgal etti. Hatta Atina'yı tehdide başladı. *"Tarih, 11 Mayıs 1897. İstiklalini elde ettiği günlerden beri Yunanistan böyle korkunç dakikalar yaşamamıştı. Türkler geri geliyordu. Avrupa, kurtardığı Hıristiyan bir millet üzerinde Türklerin zafer kazanmasına müsaade edecek miydi?"* Avrupalıların baskısıyla barış imzalandı. Yunanlılar Girit'i, Türkler Tesalya'yı tahliye edecek, Ada Avrupalılarca işgal edilecekti. Bu amaçla büyük devletlerden her biri 100'er kişilik deniz kuvvetlerinin Girit'e çıkardılar.

Yeni anlaşmaya göre Ada, görünüşte gene bir Osmanlı toprağıydı. Ama bir Hıristiyan vali tarafından idare ediliyor ve Türk kuvvetlerinin yerini Avrupalı bahriyeler alıyordu. Üstelik büyük devletler, Adaya her türlü tarafsızlıktan uzak olarak Yunan Kralının kardeşini vali seçtiler. Girit Meclisi mebusları, Osmanlı Padişahı yerine Yunan Kralı adına yemin ediyorlardı.

4 Kasım 1898'de son Osmanlı askeri de Girit'i terk etki. Osmanlı ordusu Yunanlıları Dömeki'de yenerek parlak bir zafer kazanmış ve Tesalya Ovasını işgal etmiş, Avrupa'nın baskısıyla daha sonra buraları boşaltmak zorunda kalmıştı. Fakat, Girit'i boşaltmaya niçin mecbur olacaktı? Niçin zaferinin gereği Tesalya'yı bile elinde bulundurabilecek olan Türkler Girit'i terk ediyor, burası Türk toprağı olmaktan çıkıyordu.

Nihayet, Birinci Balkan Savaşı'ndan sonra, 30 Mayıs 1913'de Londra'da imzalanan anlaşma ile Osmanlı Devleti de, Girit üzerindeki Yunan hakimiyetini kayıtsız ve şartsız olarak tanımak zorunda kaldı.

Fransız yazarı Deleporte, daha 1913'de şu tespiti yapmıştır: *"Girit'te herkes gibi hayat ve hürriyet hakları olan Türklerin katledilmesiyle çok yanlış bir yola sapılmıştır... Bu barbarlıkları, samimi bir Helen dostu olarak tel'in ediyoruz. Yunanlıya karşı duyduğumuz aşk bizi cinayetleri affetmek için yalan söylemeye kadar götüremez... ve bazıları Kıbrıs'ta da bu cinayetleri hazırlamaktadırlar"*

Gerçekten son gelişmeler, AB ve ABD'nin Kıbrıs'ı da ikinci bir Girit yapmak istediklerini açıkça göstermektedir.

Acaba Türkiye, Girit trajedisinden ders aldığını kanıtlayabilecek midir? Yoksa, aynı filmi tekrar izlemek zorunda mı kalacağız?]<sup>1</sup>

Girit'te yaşanan olaylar aynen bu gün Kıbrıs'ta yaşatılmak istenmektedir. Batılı emperyalistler kendi aralarında çelişmeyi ortadan kaldırdıkları zaman Kıbrıs'a yüklenmişlerdir. Kendi aralarındaki çelişki arttığı zaman da (örneğin Prusya-Rusya anlaşmaları zaman) Girit sakin kalmıştır. Ama ne zaman ki menfaat bölgeleri konusunda bir anlaşma yaptılarsa kışkırtma başlamıştır. Kıbrıs sorunu da aynı aşamalardan

<sup>1</sup> [ ] içindeki bu görüşler Panele yazılı olarak sunulmuştur.

geçmektedir. Bu filmi Türkiye tekrar görmeye mahkum mudur? Bu oyunu bozmak lazım. Tek kutuplu Dünya kalıcı değildir. İsmet Paşa'nın, "yeni bir dünya kurulur, Türkiye de yerini alır" sözlerini yaşama geçirme şansımız yok mudur?

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Soru alınmıştır. Teşekkürler. Efendim izin verilerse....vermek istiyorsanız verin Hocam.

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Evet, evet. Girit bütün yetişen diplomatlarımızın en iyi bildikleri derstir. Bu öğretilir, çünkü Girit kazanılmış bir savaşım, siz onu belki söylemeyi ihmal ettiniz yani Türk'ün, Osmanlının ve iki yüzyıldır kazanamadığı ve tek kazandığı muharebenin sonunda Yunanistan yenildikten sonra Girit dolayısıyla çıkmış bir şeydir ama sonuçta kaybedildi. Niye kaybedildi? O dersi biliyoruz biz; Osmanlı yabancı güçlerden yardım istedi çünkü oradaki Rum ahali bugüne benzeyen şeyi çoğunluk olduğu için, Türk azınlık olduğu için Osmanlı idaresinde olduğu halde Rum ahali orada Türkleri orada katletmeye başladı ve Osmanlı katliamla baş edemeyince Avrupa'dan rica etti bir uluslar arası bir jandarma gücü yollayın dedi ve o zaman dört mü beş mi büyük devlet ortaklaşa kuvvet yolladılar.

Şimdi biz müzakerelerde onlar koyuyor, bir yabancı güç şey istiyordu Rum tarafı onlar baştan getirdiklerinde bir yabancı güç bulunsun. Çünkü niye Türk Ordusundan çekiniyorlardı. Bu reddedilmiş oldu, bize kabul ettiremediler ama şimdi Birleşmiş Milletler Barış Gücünü uluslararası bir güç niteliğine gelecek şekilde büyütmek ve yetkilerini arttırmak istiyorlar. Bizim vaktimiz olmadı ona dokunmaya burada Kıbrıs'ın şimdiki Barış Gücünü, gücünü arttırıcı, yetkilerini arttırıcı ve bu kurulacak düzenin bekçisi durumuna getirici hükümlerde var. Biz kesinlikle böyle bir şey istemiyoruz. Çünkü büyümüş bir şey şimdiki Barış Gücü işte yabancı güç demektir. Yabancı güçlerin Balkanları neye çevirdiğini biliyoruz, kimlerin lehine kimlerin aleyhine olduğunu da biliyoruz. Girit dersini de biliyoruz; onun için yok hayır. Çözüm tabii bu haliyle çözüm aşıkâr, hayır denecek doğal olarak ısrar ederse. Çok bize çok ters gelen bir şey varsa gene hayır denecek. Baktık müzakere edilebiliri belki eğer 12 Aralık'a kadar müzakere edilip düzeltilebilecek bir yanı varsa ona müsaade ediyorlarsa ki sanmıyorum. Evet denmeye bizi dışarı zorlamıyor, içerdeki güç dengesi zorluyor. İçerdeki güç dengesi bunu önlemeyi başarırsa evet, siyasiler evet diyorlar ama asker hayır diyor. Orada Avrupa onun için bu güç dengesine müdahale etmek istiyor, askeri gücünü arttırın diyor. Bazılarımız da içimizde bunun demokrasiye vesaireye aykırı görüyorlar ama bakıyoruz yani milli çıkar için kim ne zaman ne gücü kullanıyor, buna bakmak lazım.

Bu dengeleri iyi bilmek lazım, bu dengeleri iyi kullanmak lazım, anti-demokratik olarak değil ama bunu demokrasiyle bağdaştırarak bu ülkenin gerçeği budur, bizim burada bazı dengeleri korumamız lazım diyerek olarak mümkün olduğu kadar koymak lazım. Ama konmuyorsa bu dengeler işlememişse evet denecek. Ondan sonra da gene yapılacak şeyler vardır. Sayın Diplomatımızın belirttiği gibi ille İtalyan

olmaya gerek yok ama gitmiyor yani biz götürmek istesek de öbürü götürmeyecek. Yani o zamanki çözümümüz nedir? O çözüm en kötü noktadan başlayarak bizim için iyi olabilecek doğrultuyu tutturmak çözümdür. Yani hem Kıbrıs'ı düzeltereğiz hem kendimizi düzeltereğiz. Ondan sonrada biz şartı koşacağız. Yoksa bu içimizde mikrop olarak kalır sorun ve biz sizi rahat ettirmeyiz ne de siz bizi rahat ettirirsiniz. Bizim ile Yunanistan arasında da dostluk kalmaz ama bu sürtüşmeleri istiyorsanız devam edin. Haa istemiyorsanız, bizim koşullarımızı kabul edin diyebilmek gücünü elde etmemiz gerekir. Onun için çalışmamız gerekir

**Av. Hasan Tahsin Ulus:** Hocam bir dakikada nasıl birbiri ardına yorumladınız yani, İngiltere'nin Amerikalıları destekledikleri gibi nasıl Alman menfaatini de aynı yere koydunuz diye o da ortaya konursa sevineceğiz. Çünkü çatışan Fransa- Alman eksenini ve Amerikan- İngiliz eksenini nasıl birbirini destekler?

**Prof. Dr. Mümtaz Soysal:** Tabi koyalım. Şimdi bir gerçeği görmek lazım. Almanya tek kurşun atmadan üçüncü Dünya Savaşını kazandı. Üçüncü Dünya Savaşı çıkmıştır ve bitmiştir. Almanya'da Hitler'in istediği gibi bin yıllık bir yeni düzen. Hitler onu demiyor muydu? Neo Ordu diyordu yeni düzen kuracağım diyordu, bin yıllık kurdu, bankasıyla mevcut. Almanya'nın egemen olduğu bir Avrupa, kimse Almanya'ya karşı bir şey yapamıyor. Son günlere kadar Hollanda bizden yana çözüm olmadan ben şeye vermem müsaade vermem diyordu, onlar bile döndüler. bu bir gerçek, bu böyle olduğu içindir ki Yunanistan vetosu son derece etkili oluyor. Yunanistan 'da ben mızıkçılık ederim diyor. Ya Kıbrıs'ı her şeye rağmen alırsınız yoksa şimdiki kurallarda bugünkü kurallara göre bu gibi sorunlarda oybirliği lazım der hayır diyebilir ama demiyor. Hayır bilakis Türkiye için uğraşılır deniyor ama günü gelirse de böyle bir durum ortaya çıkarsa hiç tereddüt etmeden basacaktır. Ya Kıbrıs alınır ya. Tabi kendisi bize karşı başka komplekslerle ilave edildi onlara Öcalan kompleksi ilave edildi öyle eli kanda yakalandı. Onun için işte deprem meprem Türkiye ile çok dost gözükme zorunda ama ulusal çıkarıdır günü geldiğinde hiç tereddüt etmeden bu yetkiyi kullanacaktır. Bunu da biliyor Almanlar. Onun için de Avrupa'nın eli mahkum şu anda. Biri mahkum, bizim elimiz mahkum değil. Bizim için Dünya'nın sonumu Avrupa'dan tarih alamamak? Tarihse maksat.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Bir cümlede sayın Aktan söyleyecekmış. Buyurun sayın Aktan.

**Gündüz Aktan:** Şimdi efendim Kıbrıs konusunun çözümü çok önemli fakat ne yapılabilir ne yapılamaz bunu aşağı yukarı biliyoruz. Bu önümüzdeki paket çerçevesinde. Bizim aslında Türkiye'de karar vermemiz gereken şey biz Avrupa Birliği üyesi olmak istiyor muyuz, istemiyor muyuz. Bunu verdiğimiz andan itibaren politikamızı çok daha rahat tayin edebiliriz. Bu politikayı tayin ederken beni istiyor, beni istemiyor bir unsurdur fakat temel unsur değildir. Ben istiyor muyum, istemiyor muyum. Bu temel unsurdur. Bu kararı verdikten



sonra bunun politikası başkadır. Şimdi şunu yapabilir mi diye bir arkadaş soru sordu. Bizi almayacak ama Güney Kıbrıs'ı, Kıbrıs'ın tümünü temsilen alacak o zaman tabii ne plana gerek var, ne üzerinde konuşabilecek başka bir husus kalıyor. O zaman Kıbrıs sorunu çözmek için söz konusu değil, çözmeyiz de. Çözmek mecburiyeti de yok. Yalnız bunu Türkiye'ye bu günün şartlarında kimse yapamaz. Onu da unutmayalım.

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Teşekkürler. Efendim sayın Aktan'ın son sözü üzerine bunun içinde yaşayan Avrupa Birliği ile ilişkileri 30 küsur senedir yaşayan bir insan olarak ve bire bir takip eden bir insan olarak açık söyleyeyim ki bizim kararlığımız belirleyici unsur değildir. Çünkü karşımızdaki güç büyüktür yani bunu şey yapmamız gerekir yani bu tangoda bizim ortağımız güçlüdür.

**Konuk:** Ben politikamı kararlaştırırım...

**Prof. Dr. Erol Manisalı:** Ben Türkiye Cumhuriyeti olarak aya gitmek isterim, istem olabilirde, gidemeyceksem bu hayali bir şey olur. Yani gerçekçi olmak lazım. Bu gerçeği de soğuk savaş sonrasının gerçeği olarak Avrupa Birliği'nin iktisadi, siyasi, kültürel, dini, askeri olarak yaptıklarını 89 dan bu güne kadar objektif, alırsınız cetveli, pergel ölçersiniz ve bunun nasıl bir sonuç getirdiğini gördüğümüz zaman hiç sübjektif değerlendirmeye gerek kalmadan objektif olarak zaten siz de söylediniz burada herkes söyledi. Yani ortada bir tek yanlılık var. Dolayısıyla burada benim kararım esas değil, keşke bizim kararlarımız esas olsa idi, hepsi ile birleşebilseydik. O zaman haklılığımız daha iyi ortaya çıkardı diye düşünüyorum ve toplantıyı düzenleyenlere ve sayın panelistlere ve tabi ki katılımcılara teşekkürlerimi sunuyorum. İyi akşamlar.

**Sunucu:** Sayın konuklar şimdi Erol Hocam paneli açtı, kapadı kendisine bize gösterdiği kolaylıktan dolayı teşekkür ediyoruz. Bütün katılımcı arkadaşlara bir plaket törenimiz var. Onları sunmak üzere başkanlarımızı kürsüye davet ediyorum. Bu arada Meclis Başkanı, Başbakan, bakanlardan ve milletvekillerinden çok sayıda kutlama telgrafı geldi. Vakit almaması için okumuyorum tek tek. Katılmadıklarını bildirdiler. Teşekkür ederim.

## PLAKET TÖRENİ VE KAPANIŞ



**TÜRKİYE BAROLAR BİRLİĞİ KÜTÜPHANESİ**



0 0 0 0 5 7